

บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN COMMUNITY
DEVELOPMENT IN BANGKRUAY DISTRICT,
NONTHABURI PROVINCE

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

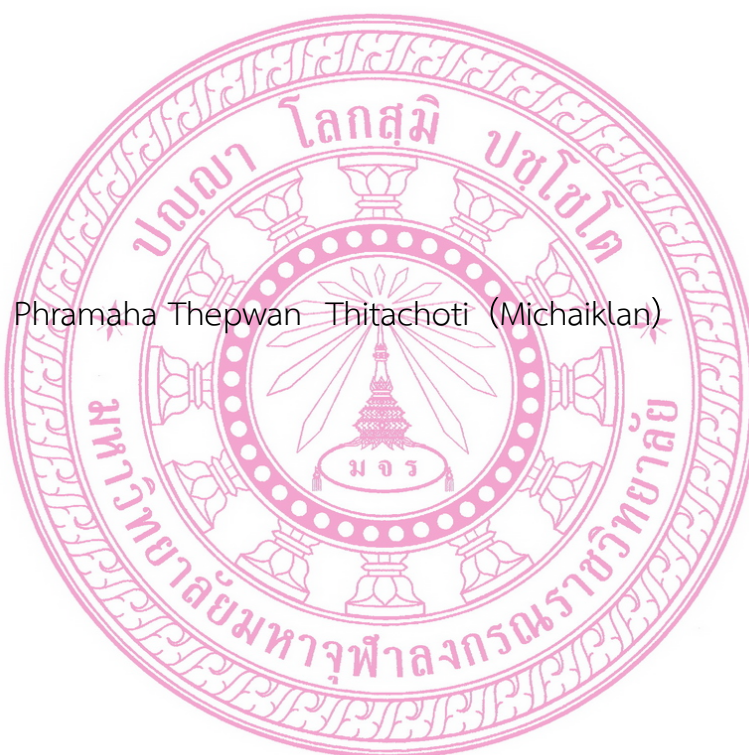
บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๖

THE ROLES OF BUDDHIST MONKS IN COMMUNITY
DEVELOPMENT IN BANGKRUAY DISTRICT,
NONTHABURI PROVINCE

Phramaha Thepwan Thitachoti (Michaiklan)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for the Degree of
Master of Arts
(Social Development)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2013

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

.....
(พระสุธีธรรมานวัตร, ผศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ประธานกรรมการ

.....
(พระครูปริมาณรัักษ์, รศ.ดร.)

กรรมการ

.....
(รศ. พิเศษ ดร. วิชชุดา หุ่นวิไล)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร.)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ประธานกรรมการ

อาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี
ผู้วิจัย : พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ (มีใจกลั่น)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ป.ธ. ๕, พธ.บ., M.S.W., Ph.D.
(Social Work)
: อาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์, ป.ธ. ๔, พธ.บ., M.A., Ph.D. (Sociology)

วันสำเร็จการศึกษา : มีนาคม ๒๕๕๗

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ๓ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๒) เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Research) โดยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ พระภิกษุสงฆ์ที่อยู่จำพรรษา ในอำเภอบางกรวย ๒๑๔ รูป เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งเป็น ๓ ตอน คือ ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนด้านต่าง ๆ และตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ใช้สถิติหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation S.D.) ใช้สถิติวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) และในกรณีที่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะนำไปเปรียบเทียบเป็นรายคู่ตามวิธีของ LSD ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ วิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Vatility)

ผลการวิจัย

๑. พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ มีพรรษา ๑-๕ พรรษา คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๔ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๖ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๐

๒. พระภิกษุมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

พบว่า อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน และระดับปานกลาง ๑ ด้าน โดยเรียงตามลำดับได้แก่ ๑) ด้านวัฒนธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๗๑ ๒) ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๖๑ ๓) ด้านวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๔ ๔) ด้านสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๒ และ ๕) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๓๗ ตามลำดับ

๓. ผลวิเคราะห์การทดสอบสมมติฐานการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สรุปได้ว่า ความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้าน พหุวิชา วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาทางโลก แตกต่างกันซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้าน อายุ และ วุฒิการศึกษาทางนักธรรม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกันซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๔. ปัญหาและข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ คือ ๑) ด้านวิถีชีวิต การรวมกลุ่มยังน้อยอยู่ จึงควรจัดกิจกรรมให้มีการรวมกลุ่มมากขึ้น ๒) ด้านวัฒนธรรม ความเข้าใจในกิจกรรมทางศาสนาจึงต้องอธิบายและให้ความรู้ทางด้านศาสนามากขึ้น ๓) ด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมอาชีพยังน้อยอยู่ จัดการโดยทำโครงการฝึกอบรมให้กับชุมชน ๔) ด้านการศึกษา อุปสรรคในทางการศึกษายังไม่เพียงพอ ต้องของบสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ๕) ด้านสาธารณประโยชน์ การประชุมวางแผนยังมีน้อย จึงต้องมีการวางแผนประชุมร่วมกันในการพัฒนาชุมชนให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

Thesis Title : The Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province

Researcher : Phramaha Thepwan Thitachoti (Michaiklan)

Degree : Master of Arts (Social Development)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Som Kalyano, Pali V., B.A., M.S.W., Ph.D. (Social Work)

: Dr. Bua Polram, Pali IV., B.A., M.A., Ph.D. (Sociology)

Date of Graduation : March , 2014

ABSTRACT

The objectives of the research are i). to study the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province; ii) to compare the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province as viewed by monks, classified by personal factors; and iii) to study the problems and suggestions for improvement of the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province. This is Mixed Method Research used qualitative research and In-depth Interview with key information.

The sampling used in this research comprised 214 respondents in the field of monks at Bangkruay District, Nonthaburi province. Tool for data collection in the research is questionnaire divided into 3 parts : 1) the general information of the sample 2) the opinion of the sample about roles of Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province, and 3) the opinion of the sample about problem and the suggestion. Information has been collected by distributing questionnaire to the sample and asking them to fill them up.

statistics used in the research includes ratio of frequency and percentage, mean and standard deviation, assumption test by using F-test (One-way ANOVA) and the information form interview analysis by content validity.

The results of the research are concluded as follows:

1. Most of The respondents are aged between 20-30 years old (33.7%), having years of ordination between 1-5 years (48.6%), with them have Nakdhamma Ek (44.9%), Most of them have not Pali qualifications (91.6%), with degree qualification (57.0%).

2. The opinion of Buddhist monks who answered the questionnaire of the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province, in a whole, was at the high level of which the mean equaled 3.55. Considering as the aspects, it had been found that the opinion of the Buddhist monks who answered the questionnaire paid to the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province was at the high level 4 factors and medium in level 1 factor. When consider in each factor found the top to least are 1) Cultural side with mean score = 3.71, 2) Educational side with mean score = 3.61, 3) Way of life side with mean score = 3.54, 4) Public work side with mean score = 3.52, and the last one is Economical side with mean score = 3.37.

In the comparison of the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province as the Buddhist monks' opinion, being separated as individual status, it has been found that

The opinion of the monks who answered the questionnaire of the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province was different based on the difference of their year, pali study qualification and general educational qualification of rains-retreat and position with statistical significance at the level 0.05, hereby, the set hypothesis was accepted and their opinion was not different on the base of the difference of their age and Dhamma study qualification hereby, the set hypothesis was rejected.

From the study result of the problems of the Roles of Buddhist Monks in Community Development in Bangkruay District, Nonthaburi Province.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยเมตตาอนุเคราะห์ของท่านครูบาอาจารย์หลายฝ่าย ที่ให้คำปรึกษา และทั้งในส่วนของ การสนับสนุนในเรื่องของข้อมูลในการทำวิจัยครั้งนี้

ผู้ทำวิจัยจึงขอโอกาสนี้ขอบพระคุณทุก ๆ ท่าน ๆ ที่มีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณพระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร. ประธานตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ขอเจริญพร ขอบคุณ รศ. พิเศษ ดร. วิชชุดา หุ่นวิไล กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ขอกราบขอบพระคุณ อาจารย์ พระมหาสม กลยาโณ, ดร. ประธานผู้ให้ความอนุเคราะห์ควบคุมวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอเจริญพร ขอขอบคุณอาจารย์ ดร.บัว พลรัมย์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ และ ผศ.ดร.โกนิษฐ์ ศรีทอง ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พร้อมทั้งให้การแนะนำในการศึกษาค้นคว้าการทำวิทยานิพนธ์

พร้อมกันนั้นขอกราบขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิที่อนุเคราะห์ตรวจเครื่องมือในการทำวิจัย คือ พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร. พระมหาอำนาจ อัสสุการี, ดร. พระมหาสุรชัย วราสโก, ดร. และเจริญพร ขอบคุณ รศ.เวทย์ บรรณกรกุล ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ขอกราบขอบพระคุณในความเมตตาของพระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙ เจ้าคณะอำเภอ บางกรวย พระครูโสภาสนทนทิตติ รองเจ้าคณะอำเภอ บางกรวย พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ เจ้าคณะตำบล บางขุนทอง พระครูนนทวิชราภรณ์ เจ้าคณะตำบลบางขุน พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน เจ้าอาวาส วัดโคกนอน (บางสีทอง) ขอเจริญพรขอบคุณ นายวันชัย วันชาญเวช นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง นางสาวขวัญยืน โตตาบ กำนันตำบลบางสีทอง นายวิโชติ เปี่ยมเจียก สมาชิกเทศบาลตำบลบางสีทอง นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ นางสาววรรณวิมล รอดนาค ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูลในการทำวิจัย

ขอขอบคุณเจ้าของงานวิจัยทุกท่านที่ข้าพเจ้าได้นำเอกสารของท่านมาอ้างอิงในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้

สิ่งใดที่ข้าพเจ้าทำแล้วเป็นคุณงามความดี เป็นบุญกุศลทั้งหลายข้าพเจ้าขอให้สิ่งทั้งหลายเหล่านั้นจงบังเกิดมีแด่ผู้ที่ให้การสนับสนุนในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ให้ท่านทั้งหลายจงมีความสำราญมีอายุยืนนานในพระพุทธศาสนาขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไปเทอญ

พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ (มีใจกลั่น)

๒๘ มีนาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญแผนภูมิ	ฅ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฌ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๔
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท	๗
๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	๒๒
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา	๓๒
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น	๔๖
๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๔
๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๖
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๖
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๖๖
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๖๙
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๙

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๗๑
๔.๑	ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๑
๔.๒	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	๗๔
๔.๓	ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	๘๐
๔.๔	ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	๑๐๑
๔.๕	ผลการสัมภาษณ์	๑๐๖
๔.๖	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๑๑
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๑๑๒
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๑๑๓
๕.๒	อภิปรายผล	๑๑๖
๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๑๒๐
บรรณานุกรม		๑๒๒
ภาคผนวก		๑๒๘
ก.	หนังสือขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือวิจัย	๑๔๘
ข.	หนังสือขอสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๕๔
ค.	แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย	๑๔๗
ง.	บทสัมภาษณ์ในการวิจัย	๑๕๔
จ.	รูปถ่ายสัมภาษณ์	๑๕๘
ประวัติผู้วิจัย		๑๖๔

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๔.๑	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๗๒
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม	๗๔
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวิถีชีวิต	๗๕
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวัฒนธรรม	๗๖
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ	๗๗
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา	๗๘
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณสุข	๗๙
๔.๘	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุ	๘๑
๔.๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านวิถีชีวิต	๘๒
๔.๑๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านสาธารณสุข	๘๓
๔.๑๑	การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุ	๘๔
๔.๑๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกในภาพรวม	๘๕
๔.๑๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านวิถีชีวิต	๘๖
๔.๑๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านวัฒนธรรม	๘๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

๔.๑๕	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านเศรษฐกิจ	๘๗
๔.๑๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านการศึกษา	๘๘
๔.๑๗	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านสาธารณสุข	๘๘
๔.๑๘	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักธรรม	๘๙
๔.๑๙	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาปริญญาตรี	๙๐
๔.๒๐	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกในภาพรวม	๙๑
๔.๒๑	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านเศรษฐกิจ	๙๒
๔.๒๒	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านสาธารณสุข	๙๓
๔.๒๓	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก	๙๔
๔.๒๔	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกในภาพรวม	๙๕
๔.๒๕	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านวิถีชีวิต	๙๖
๔.๒๖	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านเศรษฐกิจ	๙๗
๔.๒๗	การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD) จำแนกด้านสาธารณสุข	๙๘
๔.๒๘	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย	๙๙
๔.๒๙	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวิถีชีวิต	๑๐๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

๔.๓๐	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน นนทบุรี อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวิถีชีวิต	๑๐๑
๔.๓๑	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวัฒนธรรม	๑๐๒
๔.๓๒	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน นนทบุรี อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวัฒนธรรม	๑๐๒
๔.๓๓	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ	๑๐๓
๔.๓๔	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน นนทบุรี อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ	๑๐๓
๔.๓๕	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา	๑๐๔
๔.๓๖	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน นนทบุรี อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา	๑๐๔
๔.๓๗	ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณสุข	๑๐๕
๔.๓๘	ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน นนทบุรี อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณสุข	๑๐๕

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
๒.๑	ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน	๒๖
๒.๒	การพัฒนาภายนอก	๓๖
๒.๓	การพัฒนาภายใน	๓๖
๒.๔	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๕
๔.๑	สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๑๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

๑. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ เป็นหลัก โดยใช้ระบบย่อคำ ดังต่อไปนี้

				พระวินัยปิฎก			
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์		(ภาษาไทย)	
วิ.จุ.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	จุฬารรรค		(ภาษาไทย)	
				พระสุตตันตปิฎก			
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภควคคปาติ	(ภาษาบาลี)	
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฏิภกรรรค	(ภาษาไทย)	
อง.ทสก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ทสกนินบาต	(ภาษาไทย)	

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ด้วยชนชาติไทยได้นับถือและสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติทุกๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมา ตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน^๑ พระสงฆ์จึงมีบทบาทเป็นอย่างมากสำหรับชุมชนแบบชนบท และหากรู้จักดำเนินการให้ดี พระสงฆ์นั้นเองจะเป็นผู้ที่สามารถนำชุมชนไปสู่ความเจริญได้โดยวิถีทางที่เหมาะสมและมีหลักเกณฑ์ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านยังอยู่ในสภาพที่ดี และความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะพิเศษจำเพาะคือ พระสงฆ์เป็นผู้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังพระ โดยความเคารพนับถือและเชื่อฟังนี้เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธา ไม่ได้เกิดจากความเกรงกลัวอำนาจ การกระทำจึงเป็นไปด้วยความเต็มใจและเต็มกำลัง ได้ผลสำเร็จของงานพร้อมทั้งผลทางจิตใจของผู้ทำงานด้วย^๒ บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมไทยคือพระสงฆ์ทำหน้าที่สังเคราะห์เป็นหลัก งานสังเคราะห์นี้พระสงฆ์จะทำได้โดยตรงคือการสังเคราะห์จิตใจเป็นหลัก ส่วนการสังเคราะห์ทางวัตถุโดยอ้อม ด้วยการแนะนำ ชักจูงผู้อื่นให้กระทำ หรือนำสิ่งของมาบริจาคแบ่งปันกัน แต่เป็นกิจกรรมชั่วคราว ส่วนการสังเคราะห์ทางจิตใจของพระสงฆ์ที่ทำได้คือ ๑) การให้คำ แนะนำทางจิตใจเป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาต่างๆ ๒) การเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจ ด้วยการประพฤติตนเป็นตัวอย่าง ตลอดจนสถานที่ของวัดสงฆ์เป็นอันเป็นที่ประกอบด้านที่จะเลี้ยงจิตใจ ๓) การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่นๆ เช่น ทางด้านวิชาการ ๔) ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำในท้องถิ่นจะเป็นผู้ชี้ช่องทาง เสนอแนะ ให้ความคิดริเริ่ม ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาแก่ชาวบ้านได้ ๕) การสังเคราะห์บำรุงขวัญ เป็นบทบาทในการประกอบพิธีกรรมต่างๆ ซึ่งจำเป็นสำหรับประชาชนทั่วไป เพื่อเป็นสิ่งประโลมจิตใจ^๓

นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ของประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ กับทั้งเป็นสถานที่ดำเนินการ อบรม แนะนำ สั่งสอน และสังเคราะห์ประชาชนเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ประชาชน ตามกำลังความสามารถของวัดและพระภิกษุสงฆ์พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่บริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัด ปกครองดูแลแนะนำสั่งสอนอบรมพระภิกษุ สามเณรและ

^๑พิฑูร มะลิวัลย์ และไสว มาลาทอง, ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๓), หน้า ๑.

^๒พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๔๒.

^๓พระศรีวิสุทธิโมลี (ประยุทธ์ ปยุตโต), บทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิทยานุกูล, ๒๕๑๖), หน้า ๕๘-๖๓.

คฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรืออาศัยอยู่ในวัด และอำนวยการภารกิจทุกอย่างเกี่ยวกับวัด รวมทั้งปริชนรอบๆ วัด ก็คือ เจ้าอาวาส^๔ พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖บัญญัติไว้ว่า วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง ในมาตรา ๓๑ วรรค ๓ บัญญัติไว้ว่า ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป และในมาตรา ๓๗(๓) บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นการขยายความอนุโลมตามพระพุทธดำรัสข้างต้นนอกจากนี้แล้ว มหาเถรสมาคมองค์กรปกครองสงฆ์สูงสุดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์^๕ ยังได้ตรากฎมหาเถรสมาคมกฎหมายมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ ว่าด้วยระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ ข้อ ๕) กำหนด “การ” คือ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเกี่ยวกับคณะสงฆ์ มี ๖ ฝ่าย คือ (๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงาม หรือการปกครองคณะสงฆ์ (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) การสาธารณูปการ (๖) การสาธารณสงเคราะห์^๖ การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับชุมชน เพราะพระสงฆ์ต้องพึ่งพาชีวิตความเป็นอยู่อยู่กับชุมชน เริ่มตั้งแต่อาหารซึ่งพระสงฆ์ได้รับการบิณฑบาตจากประชาชนที่นำมาถวาย รวมทั้งปัจจัยอื่น ๆ ก็ล้วนมาจากชุมชนทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามชุมชนเองก็ได้ประโยชน์จากวัดซึ่งมีหน้าที่สำคัญต่อชุมชน คือเป็นสถานที่ศึกษาเล่าเรียนของลูกหลานชาวบ้านที่นำมาบวชเรียน เป็นที่พำนักของภิกษุสามเณร เป็นที่ทำบุญบำเพ็ญกุศล เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน และเป็นศูนย์กลางกิจกรรมของชุมชน นั่นคือ วัด ซึ่งมีตัวแทนคือพระสงฆ์ จะเน้นหนักในด้านการสั่งสอนหรือเป็นผู้นำทางด้านจิตใจเป็นหลัก^๗ เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับบทบาทต่อชุมชนนั้น บทบาทของพระสงฆ์มีทั้งเป็นทางการ ซึ่งหมายความว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและอีกบทบาทหนึ่งเป็นบทบาทที่พระสงฆ์มีต่อชุมชนและดำเนินการไปอย่างอิสระตามแนวคิดและกลยุทธ์ของตนเอง มีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาตามวิถีทางสังคมและทรัพยากร สิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในท้องถิ่น^๘ แต่ในสังคมไทยปัจจุบัน เนื่องจากมีสถาบันอื่นๆ เข้ามาทำหน้าที่แทนบทบาทต่าง ๆ ทำให้วัดและพระสงฆ์มีส่วนช่วยชุมชนน้อยลง เช่น มีโรงเรียนทำหน้าที่สอนกุลบุตรกุลธิดาแทนวัด มีโรงพยาบาล รักษาคนป่วยแทนวัด มีโรงแรมที่พักให้ความบันเทิงซึ่งไม่จำกัดดูแลแทนวัด และมีเครื่องจักรผ่อนแรงจนเป็นเหตุให้การพึ่งพาอาศัยแรงเพื่อนบ้านหมดความจำเป็น สิ่งเหล่านี้เริ่มทำให้คนห่างวัดมากขึ้น^๙

^๔พระมหาเสริมชัย ชยมงคลโล, การบริหารวัด, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธภavana วิชาการธรรมกายและธนาการสหธนาคารจำกัดมหาชน, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓.

^๕กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๙.

^๖พระราชวรมนี (ประยูรย์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๓๒.

^๗สมบุญรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาชนบทตามแนวพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย, ๒๕๓๐), หน้า ๓๓.

^๘สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ของดีวัดมัชฌิมาวาส สงขลา, (สงขลา : มงคลการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๗๓.

ดังนั้น ในการพัฒนาชุมชน คือการสร้างเสริมความเจริญให้กับชุมชน ลดช่องว่างทางสังคมและจัดปัญหาความยากจน จึงต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกหน่วยงาน โดยการเข้าถึงประชาชนทราบถึงปัญหา เพราะอำเภอบางกรวยแบ่งเขตการปกครองย่อยออกเป็น ๙ ตำบล แต่ละตำบลแบ่งออกเป็นหมู่บ้าน รวม ๖๐ หมู่บ้าน (หรือ ๔๑ หมู่บ้าน หากไม่นับรวมในเขตเทศบาลเมืองบางกรวยซึ่งไม่มีตำแหน่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านแล้ว) ได้แก่ ๑. วัดชลอ (Wat Chalo) ๑๐ หมู่บ้าน ๒. บางกรวย (Bang Kruai) ๙ หมู่บ้าน ๓. บางสีทอง (Bang Si Thong) ๕ หมู่บ้าน ๔. บางขุน (Bang Khanun) ๕ หมู่บ้าน ๕. บางขุนกอง (Bang Khun Kong) ๖ หมู่บ้าน ๖. บางคูเวียง (Bang Khu Wiang) ๗ หมู่บ้าน ๗. มหาสวัสดิ์ (Maha Sawat) ๗ หมู่บ้าน ๘. ปลายบาง (Plai Bang) ๕ หมู่บ้าน ๙. ศาลากลาง (Sala Klang) ๖ หมู่บ้าน^๙ และมีประชากร ๑๑๖,๒๖๑ คน^{๑๐} ซึ่งจะเห็นได้ว่าชุมชนในอำเภอบางกรวยนั้นมีมาก จึงต้องก่อให้เกิดชุมชนมีปัญหาบ้างน้อยบาง การที่จะทำให้ชุมชนรวมกันได้ก็ต้องอาศัยความศรัทธา ความเชื่อ นั่นก็คือพระสงฆ์ เพราะพระสงฆ์อยู่กับชุมชนทำให้ทราบปัญหาและสามารถแสดงบทบาทในการช่วยเหลือชุมชนได้มากกว่า

จากที่กล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี" โดยนำข้อคิดเห็น วิสัยทัศน์ แนวทางความคิดริเริ่ม การตื่นตัว การรับรู้และความเข้าใจในเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยจำแนกตามสถานภาพของประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอบางกรวย เพื่อเป็นการรวบรวมข้อมูลในการวิเคราะห์ และนำผลการวิเคราะห์ในรูปแบบของวิทยานิพนธ์ สำหรับใช้ในการเป็นข้อมูลในการพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับใดแล้วนำเสนอต่อเจ้าคณะอำเภอบางกรวย เพื่อเป็นข้อมูลในการนำไปพัฒนางานคณะสงฆ์ในอำเภอบางกรวยให้มีประสิทธิภาพต่อไป

๒. วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๑.๒.๒ เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

^๙เทศบาลเมืองบางกรวย, ข้อมูลประชากร, <http://th.wikipedia.org/wiki>, สืบค้น ๒๙ เมษายน ๒๕๕๖.

^{๑๐}กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, "รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๕." [ออนไลน์], เข้าถึงได้จาก : http://stat.dopa.go.th/xstat/p5512_01.html ๒๕๕๖, สืบค้น ๑ เมษายน ๒๕๕๖.

๓. ขอบเขตการวิจัย

๓.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี ที่เกี่ยวข้องกับ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ใน ๕ ด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุขประโยชน์ ตามแนวคิดงานวิจัยของพระสมพิศ สมพิสาโร

๓.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ศึกษา

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางนิกธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามด้านงานของการพัฒนา ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุขประโยชน์

๓.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ที่จำพรรษาใน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรีจำนวนทั้งสิ้น ๔๘๐รูป^{๑๑} โดยใช้วิธีการเปิดตารางของเครซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง ประชากรคือพระสงฆ์ จำนวน ๒๑๔ รูป และผู้วิจัยได้กำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งหมด ๑๐ รูป/คน โดยเป็นพระสงฆ์ ๕ รูป และผู้นำชุมชน ๕ คน

๓.๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย คือ เขตพื้นที่พระสงฆ์ที่จำพรรษาในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๓.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๖ ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๕๗ รวมระยะเวลาทำการวิจัย ๙ เดือน

๔. ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล เป็นอย่างไร

^{๑๑}สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, สถิติพระภิกษุจำพรรษา ๒๕๕๕, หน้า ๙. (เอกสารเย็บเล่ม)

๑.๔.๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๕. สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางนักรธรรม ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน

๖. นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การกระทำหน้าที่ตามสถานภาพที่บุคคลเป็นอยู่ หรือได้รับมอบหมายตำแหน่ง

พระสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุผู้บวชประเพณีติดตนตามหลักพระธรรมวินัยในพระพุทธศาสนา ในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึง พระสงฆ์ไทยในสังกัดมหานิกาย เท่านั้น

การพัฒนาชุมชน หมายถึง การพัฒนาเพื่อสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชนในด้านต่างๆ โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนมากที่สุด

บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาและสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ชุมชน ๕ ด้าน ได้แก่

ด้านวิถีชีวิต หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ และการดำรงชีวิตของคนในชุมชน

ด้านวัฒนธรรม หมายถึง กิจกรรมที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นมรดกทางสังคมที่สืบทอดกันมา

ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง กิจกรรมที่มีผลเพื่อการส่งเสริมความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแก่คนในชุมชน

ด้านการศึกษา หมายถึง กิจกรรมเพื่อให้ความรู้ต่างๆ แก่คนในชุมชน

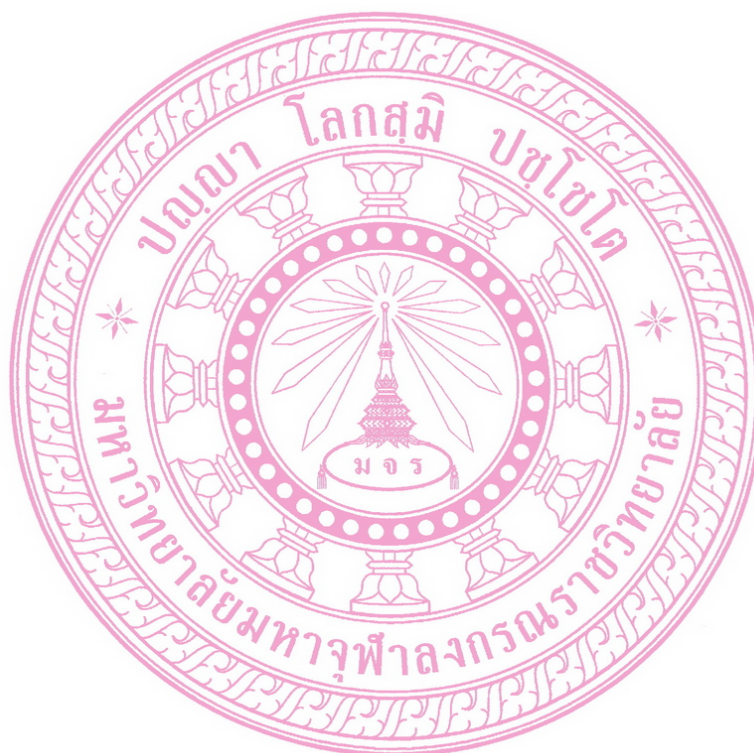
ด้านสาธารณสุขประโยชน์ หมายถึง กิจกรรมที่เป็นสาธารณสมบัติหรือสาธารณกุศล เพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลคนในชุมชน

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษา “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยแบ่งหัวข้อเรื่อง ๖ หัวข้อ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท
- ๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน
- ๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น
- ๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาท

๒.๑.๑ ความหมายของบทบาท

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารเกี่ยวกับบทบาท สามารถนำเสนอความหมายของบทบาทได้ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทไว้ดังนี้ คำว่า บทบาท (Role) หมายถึง การหน้าที่หรือพฤติกรรม ที่สังคมกำหนดและคาดหวังให้บุคคลกระทำ^๑

ปราชญา กล้าผจญ กล่าวว่า บทบาท หมายถึง สิ่งที่บุคคลจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น^๒

สงวนศรี วิรัชชัย กล่าวว่า บทบาท หมายถึง รูปแบบของพฤติกรรมประจำตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วยสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง เมื่อบุคคลดำรงตำแหน่งใดก็ต้องแสดงพฤติกรรมตามระบุเป็นบทบาทของตำแหน่งนั้น^๓

สนธยา พลศรี ได้ให้ความหมายของ บทบาท ว่าหมายถึง หน้าที่ของบุคคลตามสถานภาพหรือตำแหน่งฐานะที่ตนดำรงอยู่ บทบาทจึงเป็นกลไกอย่างหนึ่งของสังคมที่ทำให้คนที่อยู่ร่วมกันสามารถสร้างระบบความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย บุคคลจะมีสถานภาพและบทบาทหลาย

^๑ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๖๐๒.

^๒ปราชญา กล้าผจญ, พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๓๔.

^๓สงวนศรี วิรัชชัย, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : ศึกษาปรการพิมพ์, ๒๕๔๗), หน้า ๒๐.

สถานภาพและต่างกันไป เช่น เป็นพ่อ แม่ ลูก ครู อาจารย์ ทหาร ตำรวจ แพทย์ นักเรียน นักศึกษา นิสิต เป็นต้น^๔

วราคม ทีสุกะ กล่าวว่า บทบาท คือ สิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็นสถานภาพ^๕

สุพัตรา สุภาพ กล่าวว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่า จะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคม เพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกับทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นได้^๖

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายว่า “บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหวัง (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่ม หรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่ง ที่พึงมีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียว”^๗

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น ๓ ประการ คือ ๑) บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย ๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ๓) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำของบุคคลจริง^๘ บทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำตามหน้าที่ ตำแหน่ง และสถานภาพในสังคม นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา และผู้รู้ได้กล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในแง่มุมต่างๆ กันดังนี้

นงเยาว์ ปิฎกรัศต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาท โดยสรุปความมาจากแนวคิดของ Cohen ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่าเป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึงการที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ ต่อไปนี้ ๑) บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สิ่งต้องการ ๒) ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด ๓) บุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ^๙

^๔สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๒๕.

^๕วราคม ทีสุกะ, **สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๑.

^๖สุพัตรา สุภาพ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๖๗ - ๗๓.

^๗อุทัย หิรัญโต, **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๒๗.

^๘จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒.

^๙นงเยาว์ ปิฎกรัศต์, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๘ .

ไพบูลย์ ช่างเรียน ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท พอสรุปได้ว่า “บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคล ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันออกตามลักษณะ อุปนิสัย ความคิด ความรู้ ความสามารถ มูลเหตุจูงใจ การอบรมเลี้ยงดู และความพอใจ”^{๑๐}

เดโช สนวนานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทซึ่งมีสาระสำคัญว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

๑. รู้สถานภาพของตนในสังคม

๒. คำนึงถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์นั้นๆ ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน

๓. คำนึงถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น

๔. ประเมินผลการแสดงบทบาทของตนเอง^{๑๑}

ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์ ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึงการประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ความคาดหวัง หรือตามหน้าที่แสดงจริง^{๑๒}

ประภาพิศ สัญชาติเจตน์ ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึงการปฏิบัติหน้าที่หรือการแสดงออกของคน ซึ่งคนอื่นคาดหวังหรือคาดหวังว่าเขาจะทำเมื่ออยู่ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง^{๑๓}

ประเสริฐ แยมกสินธุ์ ได้พิจารณาบทบาทนั้นมี ๒ นัย คือ ทางด้านโครงสร้างบทบาทเป็นตำแหน่งทางสังคม ที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันแสดงบทบาทโดยคุณสมบัติและกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้นๆ ส่วนทางด้านกรแสดงบทบาท หรือการมีปฏิสัมพันธ์ (Social Structure) บทบาทเป็นผลต่อเนื่องที่เกิดจากแบบแผนการกระทำของบุคคลที่ได้เรียนรู้จากสถานการณ์ในสังคม^{๑๔}

พระมหาสุภา อุทโท ให้ความหมายไว้ว่า บทบาท คือ พฤติกรรมที่บุคคลแสดงออก หรือลงมือปฏิบัติตามคาดหวังของผู้อื่น ตามสถานภาพ และตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่ในขณะนั้นๆ^{๑๕}

พัชนี วรกวิน ได้กล่าวว่า บทบาท ก็คือแบบแผนของพฤติกรรมซึ่งเป็นไปตามตำแหน่ง หรือสถานภาพของบุคคล อันเกิดจากความคาดหวังของบุคคลในสังคมนั้นๆ และบทบาทอาจเปลี่ยนไปได้ตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไป^{๑๖}

^{๑๐}ไพบูลย์ ช่างเรียน, **สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๒.

^{๑๑}เดโช สนวนานนท์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙.

^{๑๒}ชนิษฐา วิเศษสาร และมุกดา ศรียงค์, **จิตวิทยาสังคมและมนุษย์สัมพันธ์**, (กรุงเทพมหานคร : คณะครู ศาสตราจารย์และวิทยาศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๒๖), หน้า ๙.

^{๑๓}ประภาพิศ สัญชาติเจตน์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๒๔), หน้า ๘๙.

^{๑๔}ประเสริฐ แยมกสินธุ์, **สถานภาพและบทบาท**, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๑๘.

^{๑๕}พระมหาสุภา อุทโท, **บทบาทพระสงฆ์ในทศวรรษหน้า (๒๕๔๑-๒๕๖๐)**, **วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชน มหามบัณฑิต**, (คณะสังคมศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๙.

^{๑๖}พัชนี วรกวิน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิชย์, ๒๕๒๖), หน้า ๕๒.

พัทธยา สายหู ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท คือ การกระทำต่างๆ ตาม “บท” ที่กำหนดไว้ให้ผู้แสดงต้องทำ トラバไตที่ยังอยู่ใน “บท” นั้น เปรียบได้เหมือน “บท” ของตัวละครที่กำหนดให้ผู้แสดงในละครเรื่องนั้นๆ เป็นตัวอะไร มีบทบาทที่จะต้องแสดงอย่างไร”^{๑๗}

กรมการศาสนา ให้ความหมายว่า บทบาทพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสว่าและกระทรวงศึกษาธิการ ระบุถึงความสำคัญของพระสังฆาธิการว่าพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ จะเจริญรุ่งเรืองถาวรสืบไป ก็ด้วยจะต้องอาศัยพระสังฆาธิการเป็นสำคัญ เนื่องด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ใกล้ชิดกับประชาชนโดยเฉพาะพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสซึ่งเป็นที่เคารพ และเลื่อมใสศรัทธาของประชาชน ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์เจ้าอาวาสจึงมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารและจัดการวัดให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๘}

สงวน สิทธิเลิศอรุณ ได้กล่าวว่า บทบาท หมายถึงการประกอบพฤติกรรมตามตำแหน่ง ซึ่งเป็นไปตามความคาดหวังของสังคมหรือตามลักษณะการรับรู้ หรือตามที่แสดงจริง^{๑๙}

สุชา จันทร์เอม และคณะได้กล่าวว่า “บทบาทมีความหมายใกล้เคียงกับสถานภาพมาก บทบาทเป็นสิ่งที่บุคคลในสถานภาพต่างๆ พึงกระทำนั้น คือเมื่อสังคมกำหนดสิทธิ และหน้าที่ให้สถานภาพใด อย่างไรก็ดี แล้วบุคคลในสถานภาพนั้นๆ จะต้องประพฤติหรือปฏิบัติตามหน้าที่ที่กำหนดไว้”^{๒๐}

พระธรรมปัญญาบดี (ถาวร ติสานุกโร) ได้กล่าวว่า ในปัจจุบันกระแสสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเร็วมาก จึงจำเป็นต้องปรับบทบาทการบริหารจัดการภายในวัดทั้ง ๒ ส่วน คือ ส่วนที่หนึ่ง การอนุรักษ์โบราณสถานอันเป็นสมบัติของชาติ ให้คงอยู่ในสภาพที่ดีและรักษา พระพุทธศาสนาอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติไว้ ส่วนที่สอง พัฒนาการบริหารจัดการในองค์กรให้เป็นระบบมีระเบียบแบบแผน^{๒๑}

พระมหาสมทรง สิรินุโร ได้กล่าวว่า เมื่อพระสงฆ์ผู้มีบทบาทต่อวัดมีความบริสุทธิ์ มีความสันโดษ มีความเป็นผู้นำทางปัญญามีจริยธรรมและวิถีชีวิตที่ประเสริฐกว่ายอมให้คำแนะนำตักเตือนหรือตอรองกับทางบ้านเมืองได้ แต่ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ระดับบริหารหาผู้ที่มีความกล้าทางจริยธรรมได้ยาก ในเมื่อเห็นว่าบ้านเมืองทำอะไรไม่ถูกต้อง เป็นการย่ำยีต่อพระศาสนาธรรม ก็หาผู้มีใดกล้าคัดค้านคว่ำบาตรไม่ ส่วนหนึ่งเกิดจากพระสงฆ์ระดับบริหารไม่สามารถจะเข้าใจปัญหาสังคมที่ซับซ้อน ซึ่งรวมทั้งปัญหาศีลธรรมที่ซับซ้อนด้วย และอาจเกิดจากการตกอยู่ในอคติ เกรงจะกระทบฐานะตำแหน่งของตนมากกว่าจะเห็นแก่พระธรรมวินัย บทบาทของวัดในสังคมเมือง ยังคงทำหน้าที่ให้บริการบางอย่างเป็นตัวเคลื่อนย้ายสังคม จากคนที่มีฐานะต่ำสุดในทางเศรษฐกิจและการเมืองให้ขึ้นไปสู่ที่สูงได้ เพราะเหตุนี้

^{๑๗} พัทธยา สายหู, กลไกของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๔๗.

^{๑๘} กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า คำนำ.

^{๑๙} สงวนศรี สุทธิเลิศอรุณ, จิตวิทยาสังคมเพื่อการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : เกรียงศักดิ์การพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๕๘.

^{๒๐} สุชา จันทร์เอม, จิตวิทยาสังคม, (กรุงเทพมหานคร : แพร่วิทยา, ๒๕๒๐), หน้า ๔๖.

^{๒๑} พระธรรมปัญญาบดี (ถาวร ติสานุกโร), ระเบียบวัดเขตพน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๙), หน้า ๔.

พระสงฆ์รุ่นใหม่จะต้องมองปัญหาของวัดและพระสงฆ์ในปัจจุบันว่า มีอะไรที่อยู่ในสภาพที่ไม่พึงปรารถนา และอะไรเป็นส่วนที่พึงปรารถนา จากนั้นก็ต้องพยายามศึกษาปัญหาต่างๆ พร้อมหาแนวทางแก้ไขโดยเริ่มจากตัวพระสงฆ์เอง เริ่มจากวัดก่อนแล้วค่อยๆ ขยายออกไปในเขตที่ตนรับผิดชอบอยู่^{๒๒}

พระมหาสนอง อัครธมโม กล่าวไว้ว่า บทบาทหลักของพระสงฆ์ คือ การให้การศึกษากับประชาชน ตามหลักพระพุทธศาสนาเรียกว่า บทบาทของครู บทบาทในฐานะครูเป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่ สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

บทบาทรองลงมา ได้แก่ การให้คำปรึกษา ในเรื่องสำคัญๆ ไปไม่กล้าตัดสินใจทำการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ก็จะไปปรึกษาพระสงฆ์ เหตุฉะนั้นพระสงฆ์จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ประชาชน บทบาทนี้แสดงให้เห็นความเป็นผู้นำในด้านภูมิปัญญา ในอดีตพระราชาหรือผู้นำประเทศจะต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์มีการศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ จะได้เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้อย่างถูกต้องดีงาม^{๒๓}

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้กล่าวถึง ความหมายของบทบาทสรุปได้ว่า “บทบาท หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลตามตำแหน่งและสถานภาพในสังคมนั้นๆ ถ้าตำแหน่งหรือสถานภาพเปลี่ยนไปบทบาทก็จะเปลี่ยนตามไปด้วยและถ้าบุคคลใดในสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสังคมมากขึ้นเท่าใด บทบาทก็จะเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น”^{๒๔}

งามพิศ สัตย์สงวน ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทคือพฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ วาจะต้องปฏิบัติอย่างไร^{๒๕}

ประกอบ มีโคตรกอง ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทว่า “บทบาทหน้าที่ตามตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่งนั้น จะถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน ซึ่งเป็นกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) และการแสดงบทบาทของบุคคลตามตำแหน่งหน้าที่ที่มีความถูกต้องเหมาะสมเพียงใด ขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ ดังนี้

- ๑.ความเข้าใจในบทบาทที่ตนเองแสดงหรือปฏิบัติ
- ๒.ประสบการณ์ของผู้ที่ต้องแสดงบทบาท
- ๓.บุคลิกภาพของผู้แสดงบทบาท^{๒๖}

^{๒๒}พระมหาสมทรง สิริธโร, *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ไทยในอนาคต*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทเคล็ดไทย จำกัด, ๒๕๒๕), หน้า ๓๒.

^{๒๓}พระมหาสนอง อัครธมโม (ยาจิตร), “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมชาวบ้านให้พึ่งตนเอง : ศึกษากรณีพระครูพิพิธธรรมรส”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต*, สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙),

^{๒๔}กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๕๐.

^{๒๕}งามพิศ สัตย์สงวน, *สังคมและวัฒนธรรมไทย*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓.

^{๒๖}ประกอบ มีโคตรกอง, “บทบาทของพระสงฆ์เกี่ยวกับเยาวชนในเขตเทศบาลนครขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๑).

พูนทรัพย์ สิทธิพรหม ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า “เป็นความคาดหวังของการกระทำว่า ในสถานภาพหนึ่งๆ บุคคลควรจะมีบทบาทอย่างไร โดยจะมีการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญ เพื่อให้ทราบว่าแต่ละบุคคลจะต้องแสดงบทบาท (Role playing) และสวมบทบาท (Role taking) อย่างไร ซึ่งการเรียนรู้บทบาทนี้จะเกิดจากการเลียนแบบและการสังเกต (Role model) จากบุคคลที่เรายึดถือ (Significant others) เพื่อจะนำมาเป็นแบบอย่างของบทบาทแห่งตนที่จะแสดงต่อผู้อื่นในสถานการณ์ต่างๆ ในสังคมต่างๆ ที่ตนเองต้องการ”^{๒๗}

พินิจ เพ็ชรดารา กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกตามสถานภาพของแต่ละบุคคลในขณะที่ปฏิบัติหน้าที่นั้นๆ^{๒๘}

ยนต์ ชุ่มจิต ได้ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง ภาระที่ต้องรับผิดชอบตามสถานภาพของแต่ละบุคคล เช่น เป็นพ่อแม่ นอกจากจะเลี้ยงดูให้ลูกเติบโตแล้ว จะต้องมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนให้ความรู้ ป้องกันมิให้ลูกทำความชั่วหรือดูแลทุกข์สุขอื่นๆ ส่วนครูจะต้องมีบทบาทอื่นๆ นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนวิชาความรู้ เช่น ช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนเสื้อผ้า อาหาร ส่งเสริมและพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนและดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของเด็กๆ^{๒๙}

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข ได้สรุปว่า บทบาท คือการกระทำตามหน้าที่ ที่กำหนดของบุคคลหรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล^{๓๐}

โสภา ชูพิกุลชัย ได้ให้ความหมายของบทบาทว่า หมายถึง การแสดงออกหรือการทำหน้าที่ของบุคคลซึ่งสมาชิกคนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ทางสังคมของบุคคลนั้นเป็นมูลฐาน บทบาทที่ทำให้คนในสังคมสามารถคาดคะเนพฤติกรรมของบุคคลอื่น รู้ว่าบุคคลอื่นต้องการอะไรจากตน ทำให้เกิดประโยชน์ในการทำงานร่วมกันเป็นทีม^{๓๑}

ภิญโญ สาร ได้ให้ความเห็นว่า บทบาท หมายถึง ความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดว่าบุคคลในตำแหน่งหนึ่งควรจะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง บทบาทนี้จะควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลนั้นดำรงอยู่^{๓๒}

สมคิด เพ็งอุดม ได้กล่าวถึงความหมายของบทบาทตามแนวคิดของราล์ฟ (Ralp) โดยสรุปได้ว่า สถานภาพเป็นฐานะหรือตำแหน่งซึ่งจะเป็นสิ่งที่กำหนดบทบาทของบุคคลตำแหน่งและบทบาทจึง

^{๒๗} พูนทรัพย์ สิทธิพรหม, **บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนากับการเข้าร่วมโครงการแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองของชาวบ้านห้วยยาง**, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๑๖), หน้า ๖๐.

^{๒๘} พินิจ เพ็ชรดารา, “บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามการรับรู้ของ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๕).

^{๒๙} ยนต์ ชุ่มจิต, **ความเป็นครู**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๓๓

^{๓๐} วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข, “บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๓).

^{๓๑} โสภา ชูพิกุลชัย, **จิตวิทยาสังคมประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๔๕.

^{๓๒} ภิญโญ สาร, **การบริหารงานบุคคล**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๖), หน้า ๓๐๔.

เป็นสิ่งที่ควบคู่กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้เปรียบเสมือนเหรียญ คือ ถ้าด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญก็เป็นบทบาท^{๓๓}

มานิช ต้นชวนิช ได้ให้คำจำกัดความบทบาท คือบทบาทที่ปรากฏจริงและบทบาทที่สังคมคาดหวัง มีอธิบายดังนี้

๑. บทบาทที่ปรากฏเป็นจริง หมายถึงการแสดงพฤติกรรมที่บุคคลครองตำแหน่งต่าง ๆ หรือสถานภาพทางสังคมประพฤติปฏิบัติปรากฏเห็นในชีวิตประจำวันเรียกว่า พฤติกรรมบทบาท

๒. บทบาทที่สังคมคาดหวัง หมายถึงการทำหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมหรือองค์กรกำหนดหรือตนเองได้รับการคาดหวังตามปทัสถานทางสังคมที่มีอยู่ให้ผู้ดำรงหรือครองตำแหน่งนั้นๆ ประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนขนบธรรมเนียมกฎเกณฑ์ของสังคม^{๓๔}

ลือชา ธรรมวินัยสถิต ได้ให้บทบาทของความหมายในแง่ทางโครงสร้างของสังคมว่า บทบาท หมายถึงภาระหน้าที่ที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะพึงกระทำตามสถานภาพที่ตนดำรงอยู่ เมื่อบุคคลใดได้เข้าไปมีสถานภาพหนึ่งๆ แล้วย่อมแสดงบทบาทตามสถานภาพนั้นๆ สถานภาพและบทบาทจึงเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน เปรียบได้กับเหรียญที่ต้องมี ๒ ด้านเสมอ เมื่อสถานภาพเป็นตัวกำหนดแบบแผนความสัมพันธ์นั้นมีความสอดคล้องกันและเป็นไปตามแบบแผนที่กำหนด ดังนั้นบทบาทจึงเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของโครงสร้างทางสังคมประการหนึ่ง^{๓๕}

สรุปได้ว่า บทบาท ก็คือพฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานภาพของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ วัตถุประสงค์ ความเชื่อ ทักษะ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

๒.๑.๒ ประเภทของบทบาท

จากการตรวจสอบเอกสาร ปรากฏว่ามีผู้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเภทของบทบาทไว้หลายท่าน ดังนี้

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น ๓ ประการ คือ

๑) บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย

๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคล

หนึ่ง

^{๓๓} สมคิด เพ็งอุดม, “การศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามทัศนะของพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดไทยระดับตำบลในจังหวัดสุพรรณบุรี”, ปรียญาณพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, ๒๕๓๕).

^{๓๔} มานิช ต้นชวนิช, บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบทภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, (กรุงเทพมหานคร : การศาสนา, ๒๕๐๖), หน้า ๑๑.

^{๓๕} ลือชา ธรรมวินัยสถิต, มนุษย์กับสังคม, (เพชรบุรี : สถาบันราชภัฏเพชรบุรี, ๒๕๓๙), หน้า ๔๗.

๓) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากกระทำของบุคคลจริง^{๓๖}

สุดา ภิรมย์แก้ว ได้แยกประเภทของบทบาทไว้ ๓ ประเภท คือ

๑) บทบาทในอุดมคติ (Ideal Role) ได้แก่ บทบาทที่กำหนดไว้ตามความคาดหวังของบุคคลทั่วไปในสังคมเพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติเป็นแบบฉบับที่สมบูรณ์ ซึ่งผู้ที่มีสถานภาพนั้นๆ ควรกระทำแต่อาจไม่มีใครทำตามนั้นได้

๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจหรือรับรู้ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่บุคคลคาดคิดด้วยตัวเองว่าควรเป็นอย่างไร ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับทัศนคติ ค่านิยม บุคลิกภาพ รวมถึงประสบการณ์ของแต่ละบุคคลด้วย

๓) บทบาทที่บุคคลแสดงออกจริง (Enacted Role) เป็นบทบาทที่บุคคลปฏิบัติจริง ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์เฉพาะหน้าในขณะนั้นด้วย จึงทำให้การแสดงบทบาทมีความแตกต่างกันไป^{๓๗}

อรุณ รักธรรม ได้แยกประเภทของบทบาทไว้ ๓ ประเภท คือ

๑) บทบาทจริง (Actual Role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติ พฤติกรรมส่วนตัว และปัญหาในการปฏิบัติงาน

๒) บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription Role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด

๓) บทบาทที่คาดหวัง (Expectation Role) เป็นความคาดหวังของบุคคลหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่ง และเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้นๆ^{๓๘}

วินิจ เกตุขำ และคำเพชร ฉัตรศุภสกุล แยกประเภทของบทบาทไว้ ๒ ประเภท คือ

๑) บทบาทที่เข้ากันได้กับบุคลิกภาพส่วนรวมของบุคคล หมายถึง บทบาทที่แสดงออกมาแล้วไม่ขัดกับความรู้สึกของตนเอง และไม่ผิดไปจากความหมายของสังคมที่กำหนดว่าเขาควรมีบทบาทอย่างไร

๒) บทบาทที่เข้ากันไม่ได้กับบุคลิกภาพส่วนรวมของบุคคล หมายถึง บทบาท ที่แสดงออกมาแล้วขัดกับความรู้สึกของตนเอง และผิดไปจากความหมายที่สังคมกำหนดว่าเขาควรมีบทบาทอย่างไร^{๓๙}

เดโช สวานานนท์ ได้แยกประเภทของบทบาทไว้ ๒ ประเภท คือ

๑) บทบาทที่รัดกุม คือ บทบาทที่มีข้อกำหนดที่จะต้องปฏิบัติตาม ที่แน่นอน ตายตัว ยึดหยุ่นไม่ได้ เช่น บทบาทของเจ้าบ่าวเจ้าสาวในพิธีแต่งงาน บทบาทของนายกรัฐมนตรี เป็นต้น

^{๓๖} จานงค์ อติวัฒนสิทธิ์ และคณะ, สังคมวิทยา, พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๔๒.

^{๓๗} สุดา ภิรมย์แก้ว, มนุษย์กับสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑), หน้า ๖๓.

^{๓๘} อรุณ รักธรรม, พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๕๖.

^{๓๙} วินิจ เกตุขำ และคำเพชร ฉัตรศุภสกุล, กระบวนการกลุ่ม, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียน สโตร์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๓

๒) บทบาทที่ยืดหยุ่นได้ คือ บทบาทที่ยอมให้พฤติกรรมอันสัมพันธ์กับบทบาทนั้นเปลี่ยนแปลงได้ตามสมควร ไม่มีข้อกำหนดตายตัว เช่น บทบาทของบิดาแสดงได้ดีถึงฐานะของบิดา เป็นต้น แต่พฤติกรรมของบิดาต่อบุตรอาจแปรผันได้มากพอสมควรระหว่างบิดาของแต่ละคน^{๔๐}

ลิวินสัน (Levinson) ได้ให้ความหมายของ บทบาทไว้ ๓ ประการดังนี้

๑. บทบาท หมายถึง ปทัสถาน ความมุ่งหวัง ข้อห้าม ความรับผิดชอบและอื่นๆที่มีลักษณะในทำนองเดียวกัน ซึ่งผูกพันกับตำแหน่งทางสังคมที่กำหนดให้บทบาทตามความหมายนี้คำนึงถึงตัวบุคคลน้อยที่สุด แต่มุ่งไปถึงการชี้บ่งถึงหน้าที่อันควรกระทำ

๒. บทบาท หมายถึง ความเป็นไปของบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งที่คิด และทำเมื่อดำรงตำแหน่งนั้นๆ

๓. บทบาท หมายถึง การกระทำของบุคคลแต่ละคนที่กระทำโดยให้สัมพันธ์กับโครงสร้างทางสังคมหรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ แนวทางอันบุคคลพึงกระทำเมื่อตนดำรงตำแหน่งนั้นๆ^{๔๑}

เบอร์โล (Berlo) ได้ให้แนวความคิดของบทบาทไว้ดังนี้

๑.) บทบาทที่กำหนดไว้ คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

๒.) บทบาทที่กระทำจริง คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ

๓.) บทบาทที่ถูกคาดหวัง คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทควรกระทำอย่างไร^{๔๒}

สรุปได้ว่า บทบาทก็คือ พฤติกรรมที่แสดงออกตามสถานของบุคคลในสังคม บทบาท เป็นแบบแผน ความต้องการ เป้าประสงค์ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและการกระทำของสมาชิกที่ชุมชนคาดหวังว่าจะต้องเป็นตามลักษณะของตำแหน่งนั้นๆ หรืออาจกล่าวสั้นๆ ว่าบทบาทคือสิทธิหน้าที่ในการกระทำของบุคคลหนึ่งที่มีต่อบุคคลอื่นในสังคมตามสถานภาพของตนเอง

๒.๑.๓ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

บทบาทภาระหน้าที่ที่สำคัญของแต่ละบุคคลที่จะพึงกระทำให้สำเร็จ บุคคลคนหนึ่งมีบทบาทสำคัญสำหรับตนเพียงคนเดียว แต่บุคคลอีกคนหนึ่ง มีบทบาทที่สำคัญสำหรับผู้คนจำนวนมากในแต่ละวันแต่ละบุคคลก็ต้องดำเนินชีวิตของตนมีหน้าที่ที่ตนต้องรับผิดชอบ แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับบทบาทนั้น ได้มีผู้ที่กล่าวเอาไว้ ดังต่อไปนี้

กรณีการ์ ขวัญอารีย์ ได้แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ คือ

^{๔๐} เดโซ สวานานนท์, การยึดหลักทางศาสนาในการดำเนินชีวิตของชาวชนบทไทย และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลง, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

^{๔๑} ลิวินสัน (Levinson), อังโน วิเชียร ชันทองดี, “บทบาทของพระพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีพระครูวิศาลเขมคุณ วัดพิชโสภาราม อำเภอเขมราฐ จังหวัดอุบลราชธานี”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๔๗), หน้า ๑๙.

^{๔๒} เบอร์โล (Berlo), เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

๑. บทบาทที่กำหนดไว้ หรือบทบาทตามอุดมคติ (The Socially prescribed or ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิ และหน้าที่ของตำแหน่งไว้

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้นๆ ซึ่งอาจไม่ตรง ตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้

๓. บทบาทที่กระทำจริง (The performed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อ ความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่กระทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่งๆ^{๔๓}

งามตา สุขประเสริฐ ได้กล่าวว่า การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกันทั้งนี้เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของ การรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังจุดประสงค์ โดยทั่วไปแล้ว ผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดี เรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัตร คือ เคลื่อนไหวนำทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำในทางที่ไม่ดี คือ ไม่มีผลงานที่สร้างสรรค์ ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader)^{๔๔}

จิตยา สุวรรณชฎ ได้แสดงความคิดเห็นในเรื่องนี้ไว้ว่า บทบาทเป็นลักษณะพฤติกรรมที่กำหนด และยังแบ่งหน้าที่ออกเป็น “บทบาทตามอุดมคติ” (ideal role) หรือบทบาทที่ผู้ดำรงตำแหน่งของสังคมควรปฏิบัติ และเป็นผลรวมของบทบาทตามอุดมคติ บุคลิกภาพของผู้ดำรงตำแหน่งอารมณ์ขณะแสดงบทบาทและอุปกรณ์ของผู้ดำรงตำแหน่งที่มีอยู่ ปฏิกริยาของผู้เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม จิตยา สุวรรณชฎ ได้กล่าวสรุปฐานะตำแหน่ง และบทบาททางสังคมไว้ดังนี้ คือ

๑. มีสถานภาพ (status) อยู่จริงในสังคม และมีอยู่ก่อนตัวคนจะเข้าไปครอง
๒. มีบทบาทที่ควรจะเป็นประจำอยู่ในแต่ละตำแหน่ง
๓. วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ในสังคมนั้นๆ เป็นส่วนหนึ่งซึ่งสำคัญในการกำหนดฐานะ ตำแหน่งและบทบาทที่ควรจะเป็น
๔. ฐานะตำแหน่งและบทบาทนั้นได้มาจากการขัดเกลาทางสังคม (socialization) ในสังคมนั้น

๕. บทบาทที่ควรจะเป็นนั้นไม่แน่นอนเสมอไปว่าจะเหมือนกัน พฤติกรรมที่เป็นจริงของคนที่ครองฐานตำแหน่ง เพราะพฤติกรรมจริงเป็นผลของปฏิกริยาของคนที่ครองตำแหน่งที่มีบทบาทที่ควรจะเป็นบุคลิกภาพของตนเอง และของคนอื่นที่เข้าร่วมพฤติกรรมและเครื่องกระตุ้น (stimulus) ที่มีอยู่ในเวลา และสถานที่ที่เกิดการติดต่อทางสังคม^{๔๕}

^{๔๓} กรณิกา ขวัญอารีย์, “บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า๑๒.

^{๔๔} งามตา สุขประเสริฐ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี องค์การบริหารส่วนตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี”, รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๒), หน้า ๕๐.

^{๔๕} จิตยา สุวรรณชฎ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล : ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, หน้า ๔๓.

นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้นำไว้ ๓ ประการดังนี้

๑. ผู้รักษาหรือประสานให้สมาชิกกลุ่มอยู่ร่วมกัน (Maintenance of Membership) หมายถึงจะต้องอยู่ใกล้ชิดกับกลุ่ม มีความสัมพันธ์คนในกลุ่ม และเป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มทำให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน

๒. ผู้ปฏิบัติการกิจของกลุ่มให้บรรลุวัตถุประสงค์ (Objective Attainment) หมายถึงเขาจะต้องรับผิดชอบในกระบวนการ วิธีการทำงานด้วยความมั่นคงและเข้าใจได้ และเขาจะต้องทำงานให้บรรลุเป้าหมาย

๓. ผู้อำนวยการให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ในกลุ่ม (Group Interaction Facilitation) หมายถึงเขาจะต้องปฏิบัติงานในทางที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์และปฏิบัติด้วยดีของสมาชิกในกลุ่ม การติดต่อสื่อสารที่ดีเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นการช่วยให้หน้าที่บรรลุเป้าหมาย^{๔๖}

ประเวศ วะสี ได้เสนอบทบาทของพระสงฆ์ไว้ดังนี้

๑. พระสงฆ์เป็นผู้สร้างชุมชนสงฆ์ให้เป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ วัตถุประสงค์ของการบวชคือ เพื่อเรียนรู้ ดังนั้น สงฆ์คือ ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ซึ่งควรจะเป็น ๓ เรื่องใหญ่ๆ คือ การเรียนรู้พุทธธรรมให้ลึกซึ้งทั้งทางปริยัติและปฏิบัติ การเรียนรู้สังคมปัจจุบันให้เท่าทันสังคมปัจจุบันเพื่อประโยชน์ในการสอน และการเรียนรู้ติดต่อสื่อสารให้เป็นที่สนใจของผู้คนให้จับใจผู้คนให้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือที่เรียกว่า “อนุสาสนีปาฏิหาริย์” รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือติดต่อสื่อสารสมัยใหม่ด้วย

๒. การศึกษาของสงฆ์ควรร่วมกับทางโลกพัฒนาหลักสูตรสำหรับการศึกษาของพระสงฆ์

๓. พระสงฆ์ควรทำให้วัดเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน ความสำคัญของวัด คือ การเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ดังนั้น ถ้าวัดเข้มแข็งจะทำให้โครงสร้างของชุมชนเข้มแข็งด้วย ทั้งนี้เนื่องจากการมีศีลธรรมอันดีงามของสมาชิกในชุมชน ถ้าวัดลอยตัวออกจากโครงสร้างของสังคมในชุมชน จะทำให้ชุมชน และสังคมอ่อนแอไปด้วย

๔. พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระบบในโรงเรียน ทั้งระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา จำนวนกว่า ๓๐,๐๐๐ โรงเรียน เพราะโรงเรียนเหล่านี้ยังไม่สามารถผลิตคนที่มีความเข้มแข็งทางปัญญาและศีลธรรม ในส่วนที่ยังขาดหากวัดสามารถจัดให้มีกระบวนการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาคนให้เต็มศักยภาพได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้

๕. พระสงฆ์ควรแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี เนื่องจากโลกปัจจุบันมีความขัดแย้งกันอย่างรุนแรงในสังคมระดับต่างๆ พระสงฆ์ควรศึกษาให้เข้าใจว่าความรุนแรงนั้นหมายถึงอะไร มีขอบเขตแค่ไหน มีที่ประเภท มีสาเหตุอะไรบ้าง มีวิธีป้องกันและแก้ไขอย่างไร วิธีใดได้ผล จะพัฒนาวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้ดีขึ้นอย่างไร

๖. พระสงฆ์ต้องเป็นผู้นำในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยต้องพยายามศึกษาให้เข้าใจปัญหาสิ่งแวดล้อม และวิธีแก้ไขให้ลึกซึ้งเพื่อจะได้สอนประชาชนได้อย่างถูกต้อง และวัดควรเป็น

^{๔๖}นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์, **หลักการบริหารการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : บพิธการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๑๓.

ต้นแบบในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่ประชาชนรู้โร้ทางดับทุกข์ และรู้มรรควิธีที่จะดับทุกข์

๗. ช่วยพัฒนาชุมชนตามอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง โดยเป็นแกนนำร่วมกับผู้นำชุมชน และชาวบ้าน พัฒนาด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ^{๔๗}

สรุปได้ว่า บทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคลที่มีอยู่นั้นมีส่วนสำคัญต่อตนเองและผู้คนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นสถาบันศาสนา สถาบันครอบครัว สถาบันการปกครอง สถาบันการศึกษา สถาบันไหนๆ ก็ตาม เพื่อให้เกิดความมีระเบียบเรียบร้อย ไม่ก้าวก่ายต่อหน้าที่ของกันและกัน จึงมีการแบ่งหน้าที่ให้แกกัน อย่างถูกต้องตรงต่อความรู้และความสามารถ ของแต่ละบุคคล หากว่าผู้ที่มีหน้าที่ไม่ยอมทำหน้าที่นั้น ให้เต็มทีหรือทำได้อย่างต่ำกว่ามาตรฐานแล้วก็จะส่งผลเสียต่อตนเองผู้อื่น หากทำได้ดีสมบูรณ์ก็จะเป็นผลดีเป็นประโยชน์อย่างมาก ฉะนั้น การเป็นผู้ที่รู้จักหน้าที่เอาใจใส่ต่อหน้าที่จึงเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ควรปล่อยปละละเลยหน้าที่ที่มีอยู่

๒.๑.๔ ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ในการศึกษาครั้งนี้ คงไม่สามารถละเอียดที่จะไม่กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีบทบาท (Role Theory) ได้ การเข้าใจทฤษฎีบทบาทจะทำให้สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมมนุษย์ได้ ดังนั้นสมาชิกทุกคนในสังคม จึงควรที่จะเรียนรู้บทบาทของกันและกันว่าเมื่อไร เวลาไหน และที่ใด บุคคลควรจะแสดงบทบาทอย่างไรจึงจะเหมาะสมอันเป็นที่พึงพอใจของทุกฝ่าย พอจะสรุปทฤษฎีต่างๆ ได้ ดังนี้

ทฤษฎีบทบาทมินต์ซเบิร์ก (mintzberg) ได้กล่าวว่า ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติงานในบทบาท ๑๐ บทบาทด้วยกัน ซึ่งสามารถจัดแบ่งออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มบทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และกลุ่มบทบาทการตัดสินใจ

๑. บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (interpersonal roles) ได้แก่ บทบาทของความเป็นหัวหน้าในเชิงสัญลักษณ์ (figurehead role) เช่น ประธานในงานพิธีการต่างๆ บทบาทการแสดงออกในฐานะผู้นำ (leader) ได้แก่ การจ้างงาน การอบรม การกระตุ้นจิตใจ และการรักษาระเบียบวินัยของผู้ใต้บังคับบัญชา ส่วนบทบาทสุดท้าย คือ บทบาทการประสานงานในกลุ่ม (liaison role) ได้แก่ การกระทำกิจกรรมซึ่งต้องสัมพันธ์กับบุคคลหรือกลุ่มที่อยู่ภายใน และภายนอกองค์กร เช่น ผู้จัดการฝ่ายการตลาดขอข้อมูลด้านกำลังคนจากผู้จัดการฝ่ายบริหารทรัพยากรบุคคล ถือเป็นการติดต่อประสานงานกันภายในองค์กรแต่หากผู้จัดการฝ่ายการตลาดติดต่อสื่อสารกับพนักงานของบริษัทอื่น ก็ถือเป็นการประสานงานกันนอกองค์กร เป็นต้น

๒. บทบาทด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร (information roles) ผู้บริหารมีหน้าที่หรือบทบาทในการรับและเก็บรวบรวมข่าวสารจากใน และนอกองค์กรของตน กระทำได้โดยการอ่านวารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ แล้วนำมาพูดคุยกับผู้บริหารคนอื่นๆ เช่น องค์กรคู่แข่งขึ้นมีการวางแผนอะไรในช่วงนี้ รัฐออกกฎหมายใหม่มีผลกระทบต่อบริษัทหรือไม่ เป็นต้น มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) เรียกบทบาทนี้ว่า บทบาทการตรวจสอบ (monitor role) ส่วนบทบาทแพร่กระจายข่าวสาร

^{๔๗} ประเวศ วะสี, “พระสงฆ์กับการรู้เท่าทันสังคม” ในหลักการบริหารและการจัดการวัดในยุคโลกาภิวัตน์, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, ๒๕๓๙), หน้า ๘๒.

(disseminator role) ก็เป็นอีกบทบาทหนึ่งของผู้บริหารในการดำรงตนเปรียบเสมือนช่องทางที่ส่งต่อข่าวสารต่างๆ ไปยังสมาชิกในองค์กร และเมื่อถูกเชิญไปเป็นตัวแทนขององค์กรหรือสถาบันอื่นๆ ผู้บริหารจะต้องปฏิบัติหน้าที่ของตนในฐานะบทบาทโฆษก (spoken role) ขององค์กรด้วย

๓. บทบาทการตัดสินใจ (decisional roles) มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารในด้านนี้ไว้ ๔ ประการ คือ บทบาทในฐานะผู้ประกอบการ (entrepreneurs) คือ ผู้ดูแลโครงการใหม่ๆ ที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานขององค์กรให้ดีขึ้น บทบาทของผู้จัดการความวุ่นวายหรือปัญหาต่างๆ (disturbance handles) ที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นอยู่นอกเหนือความคาดหมาย (unforeseen problems) บทบาทของผู้จัดสรรทรัพยากร (resource allocators) ในการรับผิดชอบกระจายทรัพยากร คน สิ่งของ และเงินไปตามส่วนต่างๆ ขององค์กรและสุดท้าย คือบทบาทของผู้เจรจาต่อรอง (negotiators) เพื่อทำหน้าที่ถกเถียงและเจรจาทันทีกับกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจจะเป็นสหภาพแรงงาน ผู้ถือหุ้น ฯลฯ ในการเพิ่มผลประโยชน์ให้กับองค์กรที่ตนเองทำงานอยู่^{๔๘}

โคเฮน (Cohen) ได้อธิบายทฤษฎีบทบาทว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้นเรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้บางบุคคลจะมีได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงหรือได้ปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งนั้นๆ^{๔๙}

จาคอป โมรีโน (Jacob Moreno) ได้แบ่งชนิดของบทบาทออกเป็น ๓ อย่างคือ

๑. Psychosomatic Role บทบาทที่มีพฤติกรรมสัมพันธ์กับความต้องการพื้นฐานทางชีวภาพ ตามเงื่อนไขของวัฒนธรรม และเป็นบทบาทที่ผู้แสดงไม่รู้ตัว (Unconscious)

๒. Psychodrama tic Role บทบาทที่ปัจเจกบุคคลแสดงพฤติกรรมตามความคาดหวังเฉพาะตามบริบทเฉพาะสังคม

๓. Social Role บทบาทที่ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังทั่วไป ตามแบบประเพณีสังคม^{๕๐}

โจนาธาน เอช ทูเนอร์ (Jonathan H.Turner) กล่าวว่าองค์ประกอบของบทบาทที่เน้นกันโดยมากจึงมีอยู่ ๓ ประการด้วยกันคือ

๑. Prescribed Roles บทบาทตามใบสั่ง เป็นบทบาทที่เน้นให้ปัจเจกบุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังตามแต่ละสถานภาพโลกสังคม (Social World) ถูกสมมติว่า มีใบสั่งจัดไว้ชัดเจนบุคคลจะรู้ใบสั่งนั้นด้วยอัตรา (Self) และสามารถในการแสดงบทบาทระดับการคล้อยตามความต้องการ (ให้แสดงบทบาท) ของแต่ละสถานภาพ

๒. Subjective Roles บทบาทตามใจ เป็นบทบาทที่ปัจเจกบุคคลผู้ครองสถานภาพนั้นๆ แสดงออก หลังจากรับรู้ และตีความหมาย ปรับความคาดหวังต่างๆ ที่ผ่านอัตราตัวตน โลกสังคมถูกสร้างขึ้น ด้วยการประเมินตามอัตวิสัย ในสถานการณ์มีปฏิสัมพันธ์

^{๔๘} มินต์ซเบิร์ก (Mintzberg), อ้างใน ตุลา มหาพสุธานนท์, **หลักการจัดการ หลักการทำเรือแหลมฉบัง LAEM CHABANG PORT**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, ๒๕๔๖), หน้า ๔๖.

^{๔๙} Cohen, Bruce J., **Introduction to Sociology**, New York : McGraw-Hill. 1979, p. 6.

^{๕๐} Jacob Moreno อ้างใน Jonathan H.Turner, **The Structure of Sociological theory**, (California: wadsworth Publishing company, 1991), p. 25.

๓. Enacted Roles บทบาทจริง ในที่สุดแล้วความคาดหวังและการประเมินความคาดหวังตามอัตวิสัยของปัจเจกบุคคลก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม บทบาทนี้จึงเป็นพฤติกรรมจริงที่เปิดเผยโลกสังคมเป็นเครือข่ายพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกัน^{๕๑}

บรูม และเซลนิค (Broom & Selnick) ได้อธิบายถึงคำว่า "บทบาท" ไว้ดังนี้

๑. บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทในอุดมคติ (Socially Prescribed or Ideal Role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่ง

๒. บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived Role) เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรจะทำหน้าที่ของตำแหน่ง โดยอาจจะไม่ตรงกับบทบาทในอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคล

๓. บทบาทที่กระทำจริง (Preformed Role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำไปจริง ตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดัน และโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคม ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง^{๕๒}

อัลพอร์ท (Allport) ได้อธิบายแนวความคิดเกี่ยวกับการแสดงบทบาทของบุคคลว่าขึ้นอยู่กับปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

๑. บทบาทที่สังคมคาดหวัง (Role Expectation) หมายถึง บทบาทที่สังคมคาดหวังให้บุคคลปฏิบัติตามความคาดหวังที่กำหนดโดยสังคมและสถานภาพที่บุคคลนั้นๆ ครองอยู่

๒. การรับรู้บทบาท (Role conception) หมายถึง การที่บุคคลรับรู้ในบทบาทของตนเองว่าควรจะมีบทบาทอย่างไร และสามารถมองเห็นบทบาทของตนเองได้ ตามการรับรู้ นั้น ซึ่งเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับความต้องการของบุคคลนั่นเอง โดยที่การรับรู้ในบทบาทและความต้องการของบุคคลก็ขึ้นอยู่กับลักษณะฐานส่วนบุคคล ตลอดจนเป้าหมายใน ชีวิตและค่านิยมของบุคคลที่สวมบทบาทนั้น

๓. การยอมรับบทบาทของบุคคล (Role Acceptation) จะเกิดขึ้นเมื่อความสอดคล้องของบทบาทตามความคาดหวังของสังคมและบทบาทที่ตนรับอยู่ การโดยอมรับบทบาท เป็นเรื่องเกี่ยวกับความเข้าใจในบทบาทและการสื่อสารระหว่างสังคมและบุคคลนั้น ทั้งนี้ก็เพราะบุคคลจะไม่ได้ยินดียอมรับบทบาทเสมอไป แม้ว่าจะได้รับการคัดเลือกจากสังคมให้รับตำแหน่ง และมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติตาม เพราะถ้าหาก บทบาทที่ได้รับนั้นทำให้ได้รับผลเสียหายหรือเสียประโยชน์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าขัดแย้ง กับความต้องการ (role conflict) หรือค่านิยมของบุคคลนั้น ผู้ครองตำแหน่งอยู่กลับพยายามหลีกเลี่ยงบทบาทนั้น ไม่ยอมรับบทบาทนั้น ๆ

๔. การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของบุคคล (Role Performance) เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพที่แสดงออกจริง (actual role) ซึ่งอาจเป็นการแสดงบทบาทตามที่สังคม คาดหวัง หรือเป็นการแสดงบทบาทตามการรับรู้และตามความคาดหวังของตนเอง การที่ บุคคลใดจะปฏิบัติตาม

^{๕๑} Ibid., p. 415.

^{๕๒} Broom, Leonard, & Selnick, Philip, **Sociology**, (New York : Harper & Row, 1997), pp. 34-35.

บทบาทหน้าที่ได้ดีเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับระดับการยอมรับบทบาท นั้น ๆ ของบุคคลที่ได้ครองตำแหน่งนั้น อยู่เนื่องจากความสอดคล้องกับบทบาทตามความ คาดหวังของสังคมและการรับบทบาทของตนเอง^{๕๓}

พาร์สันส์ (Parsons) เป็นนักสังคมวิทยา ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคม ทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทของตน เช่น บุคคลมีเพื่อนมากก็ต้องแสดงบทบาทมากขึ้นเป็นเงาตามตัว^{๕๔}

ราล์ฟ ลินตัน (Ralph Linton) เป็นนักมานุษยวิทยาที่มีชื่อเสียง เขากล่าวว่า "ตำแหน่ง สถานภาพ เป็นผู้กำหนดบทบาท ผู้ที่มีตำแหน่งจะปฏิบัติหน้าที่ได้สมบทบาทหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับ องค์ประกอบหลายๆ อย่าง เช่น บุคลิกภาพของผู้สวมบทบาท ลักษณะของสังคม ตลอดจนชนบทย่อมมี ประเพณี และวัฒนธรรมของสังคมนั้นด้วย"^{๕๕}

ธนาธิปไตย เทพโยธิน ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทและได้อธิบายโดยสรุปไว้ ดังนี้

๑. ทฤษฎีของลินตัน (Linton) ลินตัน ได้กล่าวว่า สถานภาพหรือตำแหน่งเป็นตัวกำหนดบทบาทให้แก่ บุคคล สถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึงฐานะหรือตำแหน่ง ดังนั้น เมื่อกำหนดตำแหน่งใดขึ้นก็จำเป็นต้องมีบทบาทหรือภาระที่กำกับตำแหน่งนั้น ไว้เสมอ

๒. ทฤษฎีของสกอต (Scott) ได้กล่าวถึง บทบาทไว้ ๕ ประการดังนี้

๒.๑ บทบาทเป็นความคาดหวังที่เกิดขึ้นในตำแหน่งต่าง มิได้เกี่ยวข้องหรือมุ่งไปที่ตัวบุคคล

๒.๒ บทบาทมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการทำงาน บทบาทในองค์การเป็นพฤติกรรมที่ถูกคาดหวังให้ปฏิบัติงานหนึ่งๆ

๒.๓ บทบาทนั้นยากที่จะกำหนดชี้เฉพาะลงไปได้อย่างชัดเจน

๒.๔ บทบาทจะทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

๒.๕ บทบาทกับงานไม่ใช่เป็นสิ่งเดียวกัน ในงานหนึ่งๆ บุคคลอาจมีหลายบทบาทได้^{๕๖}

ระเบียบ คำเขียน ได้ให้แนวคิดทฤษฎีของบทบาทไว้ว่า บทบาทตามตำแหน่งหนึ่งนั้นได้ถูกคาดหวังจากสังคมรอบด้าน เช่น จากผู้ที่อยู่ในตำแหน่งอื่นๆ รอบตัวเรารวมทั้งตัวของเราเองด้วย ถ้าความคาดหวัง ของทุกฝ่ายไม่ตรงกัน ผู้ดำรงบทบาทไม่สามารถปรับให้มีความพอดี จะเกิดปัญหาความขัดแย้งในบทบาทหรือความล้มเหลว ในงาน และการแสดงบทบาทของบุคคลในตำแหน่งที่ตนต้องแสดง

^{๕๓} Allport, Gordon, *Personality : A psychological interpretation*, (New York : Holt, 1973), pp. 181-184.

^{๕๔} ทิตยา สุวรรณขุ, พัฒนาการ : ความคาดหวังบทบาทของพัฒนากร คณะกรรมการหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่ระดับตำบล : ส่วนท้องถิ่น สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๒๐.

^{๕๕} นุจรี เกตุปราษฎ์, "บทบาทของประธานคณะกรรมการพัฒนาสตรีจังหวัดทั่วประเทศ ในการพัฒนาสตรีระดับจังหวัด", รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารทั่วไป), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

^{๕๖} ธนาธิปไตย เทพโยธิน, "บทบาทและสมรรถนะของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามความคาดหวังของผู้บริหารระดับสูงขององค์การธุรกิจใจจังหวัดเชียงใหม่และลำพูน", วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาจิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์การ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐.

หรือต้องปฏิบัติ ประสบการณ์ของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาท และบุคลิกภาพของผู้ที่จะต้องแสดงบทบาทด้วย^{๕๗}

นิത്യ ประจางแต่ง ได้รวบรวมทฤษฎีบทบาทและได้อธิบายโดยสรุปในแต่ละทฤษฎีไว้ดังต่อไปนี้

๑. ทฤษฎีของลินตัน (Linton) ลินตัน ได้แนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพหรือฐานะ (Status) และบทบาท (Role) ไว้ว่า สถานภาพเป็นนามธรรมหรือตำแหน่งซึ่งฐานะจะเป็นตัวกำหนดบทบาทของตำแหน่งนั้นว่ามีการกิจและหน้าที่อย่างไร ดังนั้นเมื่อมีตำแหน่ง สิ่งที่ตามคือ บทบาทของตำแหน่งซึ่งทุกตำแหน่งต้องมีบทบาทกำกับ

๒. ทฤษฎีของเพียร์สัน (Pearson) เพียร์สัน ได้กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมทำให้มนุษย์ต้องเพิ่มบทบาทพิเศษและให้ความเห็นว่า สภาพสังคมในโรงเรียนจะประกอบด้วย ครูใหญ่ ครู นักเรียน ซึ่งต้องติดต่อสัมพันธ์กันและมีความสนใจกันเป็นพิเศษ

๓. ทฤษฎีของฮอร์แมนส์ (Homan) ฮอร์แมน ได้กล่าวว่า ตำแหน่งเป็นสาระของพฤติกรรมสัมพันธ์บุคคลจะปฏิบัติอย่างไรก็ต่อเมื่อเห็นว่าเป็นประโยชน์แก่ตนเองและคิดเสมอว่าตำแหน่งเป็นเพียงปัจจัยที่กระตุ้นให้บุคคลเกิดการกระทำหรือแสดงพฤติกรรมเท่านั้น ดังนั้น บุคคลจะเปลี่ยนบทบาทไปตามตำแหน่งหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจากสังคม

๒.๒ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

๒.๒.๑ ความหมายของการพัฒนา

มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของการพัฒนาไว้ ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า คำว่า “พัฒนา” ในภาษาไทย มาจาก “วพฺถน” ในภาษาบาลี และ “วรณ” ในภาษาสันสกฤต แปลว่า ความเจริญ^{๕๘}

ดิเรก ฤกษ์ห่วย กล่าวว่า การพัฒนา หมายถึง กระบวนการ (Process) ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของกลุ่มบุคคลเป้าหมายมุ่งให้เกิดความเสมอภาคและกระบวนการ กระจายอย่างเป็นธรรม ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้เกิดขอบข่ายระหว่างคนรวยและคนจนน้อยที่สุด ทั้งนี้ กระบวนการเปลี่ยนแปลงการพัฒนาสามารถที่จะกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงมีโครงสร้างและระบบที่เหมาะสมตลอดจนการควบคุมอัตราการเปลี่ยนแปลง ได้อย่างบังเกิดผล^{๕๙}

เจลิยว บุรีภักดี ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาชุมชน คือการทำให้คนซึ่งอยู่ในพื้นที่บริเวณที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านเชื้อชาติ ศาสนา ความเป็นอยู่การศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม

^{๕๗}ระเบียบ คำเขียน, "การปฏิบัติบทบาทหัวหน้าหอผู้ป่วยตามการรับรู้ของหัวหน้าหอผู้ป่วยและพยาบาลประจำโรงพยาบาลจิตต, วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการบริหารการพยาบาล), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑.

^{๕๘}ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒, หน้า ๗๗๙.

^{๕๙}ดิเรก ฤกษ์ห่วย, การพัฒนาชนบท : เน้นการพัฒนาสังคมและแนวความคิดเห็น ความจำเป็นพื้นฐาน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๗), หน้า๒.

ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ และอื่นๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างราบรื่นมีความสุข รู้รัก สามัคคี และร่วมมือกันทำงานได้^{๖๐}

นิรุติ ไชยกุล ได้ให้ความหมายของ การพัฒนาชุมชน ว่า คือ การพัฒนาความคิด ความสามารถของประชาชนในชุมชนเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นในการช่วยเหลือตนเอง เพื่อนบ้าน และ ชุมชนให้มีมาตรฐานความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างประชาชนกับรัฐบาล การพัฒนา ชุมชนเป็นวิธีการที่นำเอาบริการของรัฐผนวกเข้ากับความต้องการของประชาชนเพื่อยกระดับคุณภาพ ชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น^{๖๑}

นำชัย ทนุผล กล่าวไว้ใน การพัฒนาชุมชน หลักการและยุทธวิธี ว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เช่น สภาพถนนหนทางได้รับการปรับปรุงให้ดีขึ้น บ้านเรือนที่อยู่อาศัยมี ระเบียบดีขึ้น สภาพแวดล้อมน่าอยู่อาศัยประชาชนมีความขยันขันแข็งขึ้น มีความร่วมแรงร่วมใจกัน ทำงาน เพื่อชุมชนของตนมากขึ้นอันเป็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงของคนและสภาพแวดล้อมจากสภาวะ หนึ่งที่ดีขึ้นกว่าเดิม^{๖๒}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาชุมชน คือ การเปลี่ยนแปลง ส่วนประกอบของชุมชนจากสภาพที่เป็นอยู่ (สภาพที่ไม่พึงปรารถนา ไม่ดีงาม) ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ (สภาพที่พึงปรารถนา ที่ดีงาม หรือเจริญ) กล่าวคือ เป็นการตั้งใจ เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นใน ชุมชน เพื่อการเปลี่ยนแปลงสภาพของส่วนประกอบต่างๆ ในชุมชน จากสภาพที่ไม่พึงปรารถนาไปสู่ สภาพที่พึงปรารถนาอันเป็นเป้าหมายที่ชุมชนตั้งไว้ กล่าวโดยสรุป การพัฒนาชุมชน ได้แก่ การ เปลี่ยนแปลงชุมชนโดยมีการวางแผน (Planned Community Change)^{๖๓}

สุเทพ เชาวลิตร ได้กล่าวว่า การพัฒนาชุมชน คือ การพัฒนาความคิดและความสามารถ ของประชาชนในการทำงานร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลกับประชาชนและระหว่างประชาชน ด้วยกันเอง เพื่อปรับปรุงตนเองและชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ทั้งใน ทางเศรษฐกิจสังคม การศึกษา อนามัยและขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความ มั่นคงของประเทศในการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตยทรัพย์สินของชุมชนเป็นสำคัญ^{๖๔}

วิทยากร เชียงกุล กล่าวว่า การพัฒนาที่แท้จริง ควรหมายถึง การทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ ของประชาชนมีความสุข ความสะดวกสบาย ความอยู่ดีกินดี ความเจริญงอกงามทางศิลปวัฒนธรรมและ จิตใจ และความสงบสันติ ซึ่งนอกจากจะขึ้นอยู่กับ การได้รับปัจจัยทางวัตถุ เพื่อสนองความต้องการของ ร่างกายแล้ว ประชาชนยังต้องพัฒนาทางด้านการศึกษา สิ่งแวดล้อมที่ดี การพักผ่อนหย่อนใจและการ

^{๖๐} เณสิยว บุรีภักดิ์, ชุมชนวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๓.

^{๖๑} นิรุติ ไชยกุล, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๒๕), หน้า ๑.

^{๖๒} นำชัย ทนุผล, พัฒนาชุมชนหลักการและยุทธวิธี, (เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบัน เทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

^{๖๓} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖), หน้า ๒๔.

^{๖๔} สุเทพ เชาวลิตร, การบริหารการจักการภาครัฐแนวใหม่, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ สมาธรรม, ๒๕๒๔), หน้า ๖๕.

พัฒนาทางวัฒนธรรมและจิตใจด้านต่างๆ ด้วย ความต้องการทั้งหมดนี้เรียกว่า เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อให้เห็นว่า การพัฒนาไม่ได้ขึ้นอยู่กับปริมาณสินค้า หรือการเพิ่มรายได้เท่านั้น แต่อยู่ที่การเพิ่มความพอใจและความสุขของประชาชนมากกว่า^{๖๕}

สมบูรณ์ สุขสำราญ ได้ให้ความหมาย “การพัฒนา” ว่า คือ การทำให้เจริญนั่นเองแต่เมื่อมาใช้เป็นคำแปลของ (Development) ในภาษาอังกฤษจะมีความหมายเกินความลึกไปถึงการทำให้ดีขึ้นจากที่เป็นอยู่ โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือการนำวิชาการแปลกใหม่เข้ามาใช้ การพัฒนาในความหมาย มิได้หมายถึงการพัฒनावัตถุเท่านั้น แต่หมายถึงการพัฒนาบุคคลทั้งในด้านจิตใจและความคิดด้วย^{๖๖}

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ กล่าวว่า การพัฒนาทุกอย่างจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นก่อนแล้วจะต้องมีสิ่งอื่นหรือลักษณะอื่นเข้ามาผสม จึงจะเรียกการเปลี่ยนแปลงนั้นว่า “การพัฒนา” ลักษณะที่เพิ่มเข้ามานั้นที่สำคัญ คือ ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ล่วงหน้า^{๖๗}

สนธยา พลศรี ได้สรุปแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ ที่กล่าวถึงความหมายของการพัฒนา^{๖๘} ว่า

- ๑) การทำให้ดีขึ้น เจริญก้าวหน้าขึ้นโดยไม่หยุดนิ่ง
- ๒) การเปลี่ยนแปลงจากสภาพไม่น่าพอใจ ไปสู่สภาพน่าพอใจอย่างมีระบบ
- ๓) การกระจายรายได้ของบุคคลในชุมชน
- ๔) กระบวนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง
- ๕) กระบวนการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของชนบท ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม
- ๖) กระบวนการจัดการองค์การทางสังคมที่มีสมรรถภาพดีกว่า
- ๗) การปรับปรุงระบบสังคมให้ทันสมัย
- ๘) การเพิ่มขีดความสามารถของสังคมอย่างสูงสุด
- ๙) การเปลี่ยนแปลงในระบบทั้งคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม
- ๑๐) การเปลี่ยนแปลงที่มีทิศทางหรือวางแผนไว้ล่วงหน้า
- ๑๑) การสร้างความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และระหว่างชุมชน

ต่างๆ

- ๑๒) การปรับปรุงเงื่อนไขต่างๆ ที่สังคมไม่พึงปรารถนา

จากความหมายข้างต้น อาจแบ่งแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาออกได้เป็น ๓ กลุ่ม ตามลักษณะแนวคิด ดังนี้

^{๖๕}วิทยากร เชียงกุล, การพัฒนาชุมชน - การพัฒนาสังคม, (เชียงใหม่: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗), หน้า ๔๗.

^{๖๖}สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวัย จำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๖๒.

^{๖๗}สัญญา สัญญาวิวัฒน์, การพัฒนาชุมชน, หน้า ๑๙.

^{๖๘}สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๓), หน้า ๘.

กลุ่มที่ ๑ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง ความเจริญเติบโต (Growth) คือ เป็นการเพิ่มผลผลิตซึ่งกระทำโดยระบบสังคมร่วมกับสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตข้าวเพิ่มขึ้น การสร้างถนน สะพาน เขื่อน เป็นต้น

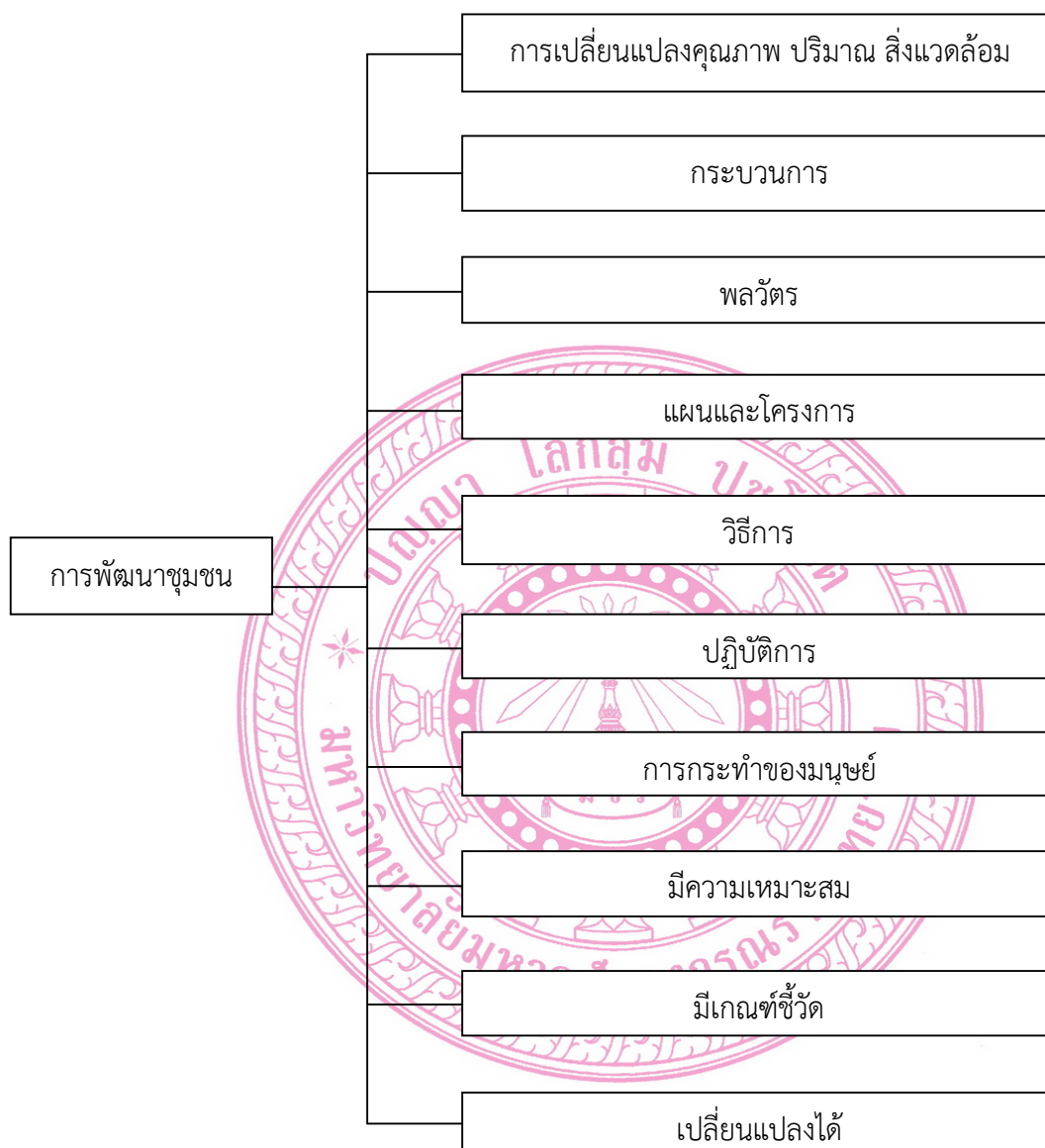
กลุ่มที่ ๒ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงระบบกระทำการ เช่น มีการเปลี่ยนแปลงระบบสังคม ระบบการเมือง และระบบบริหาร

กลุ่มที่ ๓ มีความคิดเห็นว่า การพัฒนาเป็นการเน้นถึงวัตถุประสงค์หลัก ถ้าเป็นการบริหารก็ต้องบริหารด้วยวัตถุประสงค์ คือการทำงานที่มุ่งเน้นวัตถุประสงค์เป็นหลัก กล่าวคือ การพัฒนาต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์และความต้องการที่ได้รับความเห็นชอบหรือการสนับสนุนจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวาง

สรุปได้ว่า การพัฒนา เป็นกระบวนการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญ โดยมีการเป็นการวางแผนเพื่อหามาตรการในการปฏิบัติให้หลุดพ้นจากความเป็นทุกข์ยากที่ไม่พึงปรารถนา โดยการชักชวนหรือกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เป็นความพยายามที่ตั้งใจกระทำเพื่อเปลี่ยนแปลงโครงสร้างสังคมของประชากรเป้าหมาย โดยโครงการที่วางขึ้นนั้นเพื่อปฏิบัติการให้บรรลุผลตามเป้าหมายด้วยกลวิธีการทำงานพัฒนาต่างๆ

๒.๒.๒ ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน

เมื่อความหมายและลักษณะของการพัฒนาถูกกำหนดจากหลายแห่งและหลายสาขาวิชา ทำให้ไม่มีทฤษฎีใดที่เป็นบัพผุญญติที่แน่นอนชัดเจนสำหรับการพัฒนาชุมชน เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกันไปของแต่ละชุมชน ดังนั้น การพัฒนาแต่ละชุมชนจึงต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบหลากหลายประการ เพื่อให้การพัฒนานั้นประสบผลสำเร็จ และนำพาชุมชนไปสู่สภาพที่เจริญขึ้น อย่างไรก็ตามผู้วิจัยใคร่ขอเสนอทฤษฎีของการพัฒนาชุมชนเบื้องต้น ที่ประมวลมาจากลักษณะของการพัฒนา ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๑ ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน^{๖๙}

^{๖๙} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๗.

จากแผนภูมิที่ ๒.๑ แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนในภาคทฤษฎี ซึ่งมีกระบวนการ ๑๐ ประการ ดังนี้

๑) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เช่น ด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อมของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นหรือให้มีความเหมาะสม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน ไม่ใช่เปลี่ยนแปลงในด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียวเท่านั้น หรืออาจเรียกได้ว่า ต้องเป็นการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ซึ่งเป็นลักษณะตามความหมายทางด้านการพัฒนาบริหารศาสตร์

๒) มีลักษณะเป็นกระบวนการ (Process) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามลำดับขั้นตอนและต่อเนื่องกัน โดยแต่ละขั้นตอนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันเป็นลำดับ ไม่สามารถข้ามขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งได้

๓) มีลักษณะเป็นพลวัต (Dynamic) คือ เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลาไม่หยุดนิ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะเป็นแบบรวดเร็วหรือช้าๆ ปริมาณมากหรือน้อยก็ได้

๔) เป็นแผนและโครงการ คือ เกิดขึ้นจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าว่าจะเปลี่ยนแปลงใคร ด้านใด ด้วยวิธีการใด เมื่อไร ใช้งบประมาณเท่าใด ใครรับผิดชอบ เป็นต้น ไม่ใช่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการเตรียมการไว้ล่วงหน้า

๕) เป็นวิธีการ การพัฒนาเป็นมรรควิธีหรือกลวิธีที่นำมาใช้ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายที่กำหนดไว้ เช่น การพัฒนาสังคม การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาชุมชน ต่างก็เป็นวิธีการพัฒนาแบบหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะเป็นของตน

๖) เป็นการปฏิบัติ คือ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริง ไม่เป็นเพียงแนวคิด หรือเป็นเพียงรายละเอียดของแผนและโครงการเท่านั้น เพราะการพัฒนาเป็นวิธีการที่ต้องนำไปใช้ปฏิบัติจริง จึงจะเกิดผลตามที่ต้องการ

๗) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการกระทำของมนุษย์ เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นสัตว์โลกประเภทเดียวที่สามารถจัดทำแผนโครงการและคิดค้นวิธีการพัฒนาตนเองและสิ่งต่างๆ ได้ การเปลี่ยนแปลงใดก็ตามถ้าไม่เกิดจากการกระทำของมนุษย์แล้ว จะไม่ใช่การพัฒนา แม้ว่าจะมีลักษณะอื่นๆ เหมือนกันการพัฒนาก็ตาม

๘) ผลที่เกิดขึ้นมีความเหมาะสมหรือพึงพอใจ ทำให้มนุษย์และสังคมมีความสุข เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และการอยู่ร่วมกันเป็นสังคมของมนุษย์ นั่นเอง

๙) มีเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัด คือ สามารถบอกได้ว่าลักษณะที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นการพัฒนาหรือไม่ ซึ่งอาจดำเนินการได้หลายวิธี เช่น เปรียบเทียบกับสภาพเดิมก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลง กำหนดเกณฑ์มาตรฐานในการชี้วัดในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านคุณภาพ ปริมาณ สิ่งแวดล้อม ความคงทนถาวร การประเมินผลจากผู้เกี่ยวข้องว่ามีความเหมาะสมหรือพึงพอใจหรือไม่ และระดับใด เป็นต้น

๑๐) สามารถเปลี่ยนแปลงได้ การพัฒนานอกจากจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อมนุษย์ สังคม และสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์แล้ว รูปแบบ กระบวนการ และวิธีการพัฒนาเองก็สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากมนุษย์และสังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และการเปลี่ยนแปลงที่เป็นผลของการพัฒนา จึงมีความ

จำเป็นต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกระบวนการพัฒนาให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วย การพัฒนาใหม่ๆ จึงเกิดขึ้นเสมอ^{๗๐}

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน เน้นลักษณะของการพัฒนา การเปลี่ยนแปลงที่ขาดองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งใน ๑๐ ประการเบื้องต้น ซึ่งการพัฒนาตามทฤษฎีดังกล่าวนี้มุ่งหมายที่การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น นั่นเอง

๒.๒.๓ หลักการพัฒนาชุมชน

องค์การสหประชาชาติได้กำหนดหลักการดำเนินงานพัฒนาชุมชนในที่ประชุมเดือนมีนาคม ๒๕๕๐ ไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑) โครงการพัฒนาชุมชนจะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการอันแท้จริงของประชาชน เริ่มจากโครงการง่ายๆ ก่อนแล้วค่อยๆ ไปสู่โครงการที่ยากขึ้น

๒) โครงการพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเป็นโครงการเอนกประสงค์ คือจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแก้ปัญหาของชุมชน หรือปรับปรุงความสุขความเจริญได้ในหลายๆ ด้านพร้อมๆ กัน

๓) การพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องเริ่มดำเนินการเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน พร้อมๆ กับการพัฒนาชุมชน หรือพร้อมๆ กับการดำเนินงานของชุมชน

๔) ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการพัฒนาชุมชนอย่างเต็มที่ เพื่อเป็นการสร้างพลังชุมชนและจัดรูปสถาบันหรือหน่วยงานปกครอง หน่วยงานบริหารของประชาชนขึ้น

๕) ต้องแสวงหาผู้นำในท้องถิ่นและพัฒนาผู้นำในท้องถิ่นขึ้นตามลักษณะของกิจกรรมและความจำเป็นของชุมชน

๖) ให้สตรีและเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการให้มากที่สุด เพราะสตรีมีบทบาทที่สำคัญต่อการขยายตัวของงานแนวความคิดต่างๆ ส่วนเยาวชนสามารถเป็นกำลังรับช่วงงานและขยายผลงานได้เป็นอย่างดี

๗) รัฐบาลจะต้องจัดบริการไว้ให้พร้อมเพื่อสนับสนุนงานและเป็นหลักประกัน ในประสิทธิภาพของผลงานและเป็นกำลังใจให้แก่ประชาชน

๘) ต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาชุมชนตั้งแต่ระดับประเทศถึงระดับท้องถิ่น และการบริหารงานในทุกระดับจะต้องมีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

๙) ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนนั้น ควรสนับสนุนให้องค์การของเอกชน องค์การอาสาสมัครต่างๆ ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติได้เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

๑๐) ในการวางแผนพัฒนาชุมชนนั้นต้องมีการวางแผนให้มีการพัฒนาหรือเจริญก้าวหน้าไปพร้อมๆ กัน ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ระดับกับทุกส่วนของประเทศ^{๗๑}

สรุปได้ว่า หลักการพัฒนาชุมชน เป็นแนวคิดสำคัญที่เป็นหลักการในการพัฒนาชุมชน เช่น ยึดหลักประชาธิปไตย ใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่ ยึดประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นพื้นฐาน

^{๗๐} คุรยละเอียดใน สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๕-๗.

^{๗๑} สนธยา พลศรี, ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน, หน้า ๕๔-๕๕.

เป็นต้น ซึ่งดังกล่าวนี้เป็นเพียงหลักการ ส่วนในการนำไปปฏิบัติจริงนั้นย่อมต้องประยุกต์ใช้กับแต่ละชุมชนซึ่งล้วนมีความแตกต่างทางพื้นฐานด้านทรัพยากร หรือด้านประเพณีและวัฒนธรรมประจำถิ่นด้วย

๒.๒.๔ องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน

การพัฒนาชุมชนมีองค์ประกอบหลากหลาย ซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญ ในที่นี้จะขอกล่าวไว้ ๑๐ ประการ คือ

๑) การพัฒนาชุมชน คือการพยายามที่จะยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนภายในชุมชนให้ดีขึ้นหรืออาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะทำให้คนในชุมชนนั้นมีความเจริญขึ้น ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งนี้หมายถึงการทำให้คนในชุมชนนั้นมีความอยู่ดีกินดีขึ้นกว่าเดิม และทั้งนี้ต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนเอง โดยประชาชนจะต้องช่วยพัฒนาด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมคิดพิจารณาตัดสินใจและดำเนินการด้วยตนเองบนพื้นฐานของความสมัครใจ ทั้งนี้เพราะการพัฒนาชุมชนมีจุดหมายอยู่ที่ตัวของประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการพัฒนาชุมชนทุกสายที่ต้องการให้ประชาชนมีทักษะ มีความรับผิดชอบที่จะช่วยตนเอง

๒) การพัฒนาชุมชนมีจุดมุ่งหมายที่จะเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมหรือเป็นลักษณะทางกายภาพตลอดจนการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของประชาชน การประพฤติปฏิบัติ แบบเก่าๆ ของชุมชนนั้นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือทั้งสองอย่างด้วยกัน ด้วยวิธีการให้การศึกษา แก่ประชาชนโดยเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติและแนวความคิดให้ถูกต้อง

๓) การดำเนินงานจะต้องสนองตอบต่อความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ หมายถึงว่า กิจกรรมใดๆ ที่จะนำไปเสริมให้ประชาชนรับปฏิบัติ ต้องเป็นกิจกรรมที่ประชาชน มีความต้องการอยู่แล้ว หรือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของประชาชนและสามารถ ทำให้ประชาชนรู้สึกต้องการได้

๔) การพัฒนาชุมชนจะต้องใช้หลักการยั่วยุ เร่งเร้า ส่งเสริมให้ประชาชนเกิด ความคิดริเริ่มและรู้จักวิธีช่วยตนเองโดยพลังกลุ่มคน ตลอดจนการดำเนินการตามโครงการ พัฒนานั้น

๕) ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องทำหน้าที่เป็นผู้กระตุ้นเตือน ยั่วยุ และส่งเสริม ให้ประชาชนในชนบทเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

๖) แผนงานพัฒนาที่อาศัยความร่วมมือระหว่างประชาชนกับประชาชนและประชาชนกับหน่วยงานรัฐบาล และองค์การอาสาสมัครเอกชน

๗) รัฐบาลหรือแหล่งให้ความช่วยเหลือจากภายนอก คอยให้ความช่วยเหลือเฉพาะสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดความสามารถที่ชุมชนหรือราษฎรจะจัดหามาได้เอง เช่น ความรู้ทางวิชาการ วัสดุ และเงินเท่าที่จำเป็น

๘) จะต้องมีการรวบรวมผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เข้าด้วยกัน มิใช่ดำเนินการแต่เพียงหน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใด เพราะปัญหาของชุมชนอยู่นอกเหนือความสามารถของ หน่วยงานหนึ่งหน่วยงานใดโดยเฉพาะ และการที่จะพัฒนาชุมชนให้ได้ผลต้องเป็นการพัฒนา โดยมุ่งประชาชนเป็นหลัก ดังนั้น จึงใช้หลักการที่เรียกว่าการพัฒนาแบบเบ็ดเสร็จ คือ มุ่งที่จะพัฒนาทุกๆ ด้าน ไม่ใช่เพียงด้านใดด้านหนึ่งด้านเดียว

๙) ขบวนการพัฒนาชุมชนจะต้องพิจารณาถึงสังคม ประเพณี วัฒนธรรมของ ท้องถิ่นเป็นหลัก

๑๐) วิธีการพัฒนาชุมชนต้องอาศัยหลักการและแนวทางการดำเนินงานในระบอบประชาธิปไตยเป็นพื้นฐาน^{๗๒}

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการพัฒนาชุมชน เป็นเรื่องของสิ่งต่างๆ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำพาให้การพัฒนาชุมชนสำเร็จผลได้ ซึ่งองค์ประกอบต่างๆ ดังกล่าวนี้อยู่บนพื้นฐานของความเป็นชุมชนเอง คือ โดยชุมชนและเพื่อชุมชน หมายถึง มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนเจริญขึ้น และการเจริญขึ้นของชุมชนนั้นต้องเกิดจากการขับเคลื่อนของคนในชุมชนเอง

๒.๒.๕ วิธีการพัฒนาชุมชน

มีนักวิชาการได้กล่าวถึง “วิธีการพัฒนาชุมชน” ไว้ ซึ่งผู้วิจัยได้คัดเลือกเพื่อนำมาประกอบการศึกษาในครั้งนี้ ดังนี้

สถานิต บุญชู ได้สรุปวิธีการพัฒนาชุมชนไว้ ๒ ประการ คือ^{๗๓}

๑) การปฏิบัติงานด้วยระบบกลุ่ม คือ การสร้างกลุ่มให้เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อรวมพลังความสามารถเข้าด้วยกัน กลุ่มมีอิทธิพลเหนือบุคคล ถ้าหากกลุ่มมีความเข้มแข็งก็จะสามารถทำให้เกิดพลังการต่อรองสร้างผลประโยชน์ร่วมกัน สร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมของบุคคลในชุมชนได้เป็นอย่างดี ความสำเร็จของการปฏิบัติงาน พัฒนาชุมชนนั้นขึ้นอยู่กับกิจกรรมของกลุ่มและสมาชิกของกลุ่มว่ามีพลังสามารถในการพัฒนาตนเองมากน้อยเพียงใด

๒) การให้การศึกษอบรมนอกระบบโรงเรียน การให้การศึกษอบรมนอกระบบโรงเรียนเป็นการเตรียมตัวเพื่อให้ชีวิตเป็นขบวนการตลอดชีวิต ดังนั้นบุคคลในชุมชน จึงต้องเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ด้วยความผาสุกตลอดช่วงชีวิตของคน เช่น การเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพประจำวัน เพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ทักษะในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต และทักษะในการรู้จักตัดสินใจด้วยเหตุผล อันจะทำให้บุคคลเหล่านั้น สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ของสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง ได้เสนอ วิธีการพัฒนาชุมชน ๒ ประการ ได้แก่

๑) ให้การศึกษาแก่ประชาชน รวมกลุ่มประชาชนเพื่อให้เกิดการศึกษาและทำงาน ร่วมกัน

๒) การดำเนินงานแบบค่อยเป็นค่อยไป เพราะต้องใช้เวลาในการดำเนินงาน มอบความรับผิดชอบให้กับประชาชนทันทีที่เขาสามารถรับได้^{๗๔}

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี ได้เสนอแนะ วิธีการพัฒนาชุมชนไว้รวม ๗ วิธีการ คือ

๑) การให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนที่มีการศึกษาต่ำ ให้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โดยกระบวนการให้การศึกษอบรม พัฒนาความรู้ ความคิด เฉลียวฉลาด อันจะ นำไปสู่การสร้างสรรค์แต่สิ่งที่ดีงามซึ่งได้จากการศึกษอบรม

^{๗๒} จีรพรรณ กาญจนจิตรรา และคณะ, การพัฒนาชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๓), หน้า ๒๐ - ๒๒.

^{๗๓} สถานิต บุญชู, การพัฒนาชุมชน : ชุมชนศึกษาและการวางแผนชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๔ - ๒๕.

^{๗๔} อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง, การพัฒนากลุ่มบุคคลและชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๒๕.

๒) การจัดตั้งกลุ่มและพัฒนากลุ่มหรือองค์กรของประชาชนให้เป็นผู้พร้อมที่จะรับและร่วมปฏิบัติในสิ่งที่เปลี่ยนแปลงใหม่ๆ อันเกิดจากการพัฒนาอยู่เสมอ รวบรวมพลัง ความคิด แรงกาย แรงใจ และวัสดุ เงินทุน เพื่อรวมกันเป็นกลุ่มขึ้น และเป็นองค์กรสร้างพลัง ในการคิด ตัดสินใจ ปฏิบัติและรับผิดชอบร่วมกัน อันเป็นการสร้างความเชื่อมั่นร่วมกันในหมู่ประชาชนให้เป็นตัวของตัวเองในที่สุด

๓) การสรรหาและพัฒนาผู้นำของชุมชน การจัดตั้งกลุ่มของประชาชนขึ้น เพื่อบริหารงาน และคิดสร้างกิจกรรมและแนะนำกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มออกให้เกิดประโยชน์ โดยมีผู้นำและผู้ปฏิบัติงาน อย่างเป็นกิจจะลักษณะ เป็นผู้นำที่ดีและเข้มแข็ง สามารถปฏิบัติหน้าที่ด้านการบริหารและนำความคิด ประชาชนแทนเจ้าหน้าที่ของรัฐได้เป็นอย่างดี

๔) การส่งเจ้าหน้าที่ของรัฐออกไปปฏิบัติงานอย่างเป็นมิตรกับประชาชนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลควรทำหน้าที่เป็นเพื่อนคู่คิด คอยแนะนำแก้ไขปัญหาดังๆ ในการคิดริเริ่ม การแสวงหาพลังมวลชน กระตุ้น เร่งเร้าให้ประชาชนมีความคิดริเริ่ม และกล้าคิด มีความรับผิดชอบต่อการพัฒนาชุมชนของตนเองได้

๕) การศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาชุมชน การพัฒนาชุมชนที่มีความเชื่อมั่นว่ามีการเริ่มต้นที่ดี ช่วยให้งานสำเร็จไปแล้วครั้งหนึ่ง และการดำเนินงานตามโครงการพัฒนา ชุมชนนั้นไม่ควรล้มเหลว เพราะจะเป็นการทำลายแรงบันดาลใจ ความกล้าหาญ ความกระตือรือร้นในการทำงานของประชาชน ดังนั้น การศึกษาวิเคราะห์ปัญหาและความต้องการของชุมชนจึงเป็นเรื่องสำคัญยิ่ง เพราะจะทำให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวและตระหนักในปัญหามากขึ้น

๖) การวางแผนและวางโครงการ การพัฒนาชุมชนนั้นจะต้องมีการวางแผนอย่างมีระบบและมีหลักวิชาการ การนำแผนออกมาปฏิบัติโดยจัดทำเป็นแผนโครงการต่างๆ และการดำเนินงานของชุมชน จึงเน้นการวางแผนวางโครงการขึ้นโดยประชาชน ตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชน และทางฝ่ายรัฐบาลต้องมีการวางแผนจากเบื้องบนแล้วต้องมีการวิเคราะห์ให้สอดคล้องกับแผนของประชาชนเป็นสำคัญ

๗) การประสานงานและร่วมมือในการปฏิบัติงาน การพัฒนาชุมชนมิใช่เป็น งานของประชาชนคนใดคนหนึ่งหรือหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่งของรัฐโดยเฉพาะ เนื่องจาก กิจกรรมที่จะต้องพัฒนาในชุมชนนั้นมีมากมาย จะต้องทำให้การประสานสอดคล้องเกื้อกูลกัน ดังนั้น ประชาชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลทุกคน ทุกหน่วยงานที่รับผิดชอบ ต้องให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดตามบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบและความถนัดของตน เพื่อให้การวางแผน การปฏิบัติ ออกมารัดกุมและเกิดการรับรู้ร่วมกันจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย^{๗๕}

สอดคล้องกับ **พัฒน สัจจามงค์ และคณะ** ที่ได้เสนอหลักของการพัฒนาชุมชนไว้ ๘ ประการ คือ

๑) ยึดถือประชาชนเป็นหลัก โดยยึดเอาความต้องการและปัญหาที่แท้จริงของประชาชนและความร่วมมือร่วมใจของประชาชนเป็นพื้นฐานสำคัญ ในการที่จะไปสู่การช่วยเหลือตนเองได้ในบั้นปลาย

^{๗๕} ญวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทางหุ่นส่วนนิติบุคคลไทยนคราที่ไทย, ๒๕๒๖), หน้า ๔๕.

๒) ยึดทรัพยากรของชาวบ้านเป็นหลักในการพัฒนาทั้งคน วัตถุและสถาบันทางสังคม

๓) หลักประชาธิปไตยในการดำเนินงาน คือ แผนหรือโครงการพัฒนาชุมชน จะต้องมาจากประชาชนในชุมชน นักพัฒนาชุมชนต้องไปทำงานร่วมกับประชาชนโดยไม่ทำตัวเป็นนายหรือผู้เหนือกว่า และในการทำกิจกรรมต่างๆ จะต้องไม่เป็นการบังคับให้ประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรม แต่ต้องให้เข้ามาร่วมด้วยความสมัครใจ

๔) หลักการปกครองตนเอง ต้องส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง ในรูปแบบของสถาบันทางสังคมตามกลุ่มอาชีพ เพศ วัย โดยที่ประชาชนเป็นผู้ดำเนินการ

๕) หลักการประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ โดยทำหน้าที่เป็นกลางในการประสานงานที่จะนำบริการต่างๆ ทั้งของรัฐและเอกชนไปสู่ชุมชน

๖) การพัฒนาชุมชนจะต้องเริ่มต้นจากสิ่งทำได้ง่ายก่อนแล้วจึงค่อยๆ ไปสู่งานที่ทำได้ยากขึ้นไปเป็นลำดับ

๗) การเปลี่ยนแปลงในชุมชนต้องคำนึงถึงสิ่งง่ายๆ ในชีวิตของคน เช่น ให้เริ่มต้นในกลุ่มที่ยอมรับหรือแนะนำได้ง่ายก่อนไปสู่ด้านอื่นๆ และจะต้องอาศัยอ้างอิงในสิ่งที่ชาวบ้าน รู้และเคยชินอยู่แล้ว ใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ เป็นต้น

๘) ยึดถือวัฒนธรรมเป็นหลัก การพัฒนาชุมชนจะต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิต ของชาวบ้าน เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ ฯลฯ จึงทำให้เกิดการ ยอมรับและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนได้^{๗๖}

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่า ปรัชญา แนวคิด อุดมการณ์ หลักการพัฒนา หรือองค์ประกอบของการพัฒนา วิธีการและกระบวนการในการพัฒนา ล้วนเป็นสิ่งที่ผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นจะต้องเข้าใจอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นผู้นำท้องถิ่นระดับ ผู้ใหญ่ กำนัน พระภิกษุสงฆ์ หรือเจ้าหน้าที่ทางราชการ องค์กรต่างๆ จะต้องรับรู้ และต้องถือว่าหลักการพัฒนานั้นจะเป็นกรอบแนวคิดหรือยุทธวิธีในการพัฒนาชุมชน และในการศึกษาวิจัยครั้งนี้พระสงฆ์ที่ถือได้ว่าเป็นผู้ที่ประชาชนหรือชุมชนให้ความเคารพนับถือ ศรัทธาสามารถชักจูงแรงศรัทธาของชุมชนมาร่วมในการพัฒนาในท้องถิ่นที่อยู่ให้เกิดความเจริญก้าวหน้าโดยพัฒนาที่คนและสังคมให้เข้าใจหลักของการพัฒนาชุมชน อันจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาต่อไป

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา

จากการทบทวนเอกสารเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา ผู้วิจัยได้ทบทวนจากงานวิชาการแล้วพบว่ามื่อนักวิชาการที่กล่าวถึงบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนา และสาระสำคัญไว้มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๓.๑ บทบาทหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ในสังคมไทย

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ ในพระพุทธศาสนา ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันกระทั่งเป็นไปในอนาคต จะเห็นว่ามีมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตของพุทธบริษัทเป็นอย่างยิ่งในฐานะที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของประชาชนผู้นับถือ และเป็นสัญลักษณ์แห่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติ และอีกประการหนึ่ง

^{๗๖} พัฒน์ สุจันงค์ และคณะ, การพัฒนาชนบทแบบประสานสำหรับประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕), หน้า ๒๓.

พระพุทธศาสนาเป็นเหมือนรากเหง้าแห่งความเป็นชาติ และเป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของประเทศไทยทั้งด้านสังคม และวัฒนธรรม

จากเหตุผลที่กล่าวมาในงานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์จากกล่าวได้ว่าองค์กรสงฆ์และตัวของพระสงฆ์เอง เป็นกลไกขับเคลื่อนวิถีชีวิตของชาวพุทธให้เคลื่อนที่ไปอย่างมั่นคงแบบพุทธ ขณะเดียวกันกระแสทางสังคม บ้านเมือง เหตุการณ์ต่างๆ ก็มีส่วนกำหนดบทบาทให้พระสงฆ์ต้องพัฒนาและปรับกลยุทธ์ในการสั่งสอน และอบรมประชาชนทุกกลุ่มอย่างฉลาด และเป็นปัจจุบัน คือ ทันต่อเหตุการณ์ที่เคลื่อนไหวในสังคม เพื่อปรับท่าทีของตนให้กระชับขึ้น และพระสงฆ์จะต้องอาศัยคุณธรรม^{๗๗} เป็นอยู่ ขณะเดียวกันก็จำต้องเข้ามามีบทบาทต่อชุมชน สังคมด้วยเหตุผล ๓ ประการ ดังนี้^{๗๘}

๑. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ต้องพึงพาปัจจัย ๔ จากพุทธศาสนิกชน
๒. สภาพและเหตุการณ์ในสังคมย่อมมีผลเกี่ยวกับข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
๓. โดยคุณธรรม คือ เมตตา กรุณา พระสงฆ์นั้น จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความ

ทุกข์

พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ก็ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์นับแต่อดีตพระสงฆ์ ซึ่งผูกพันกับชาวบ้าน ถือเป็นแบบอย่างของความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างพระพุทธศาสนากับสังคมมาโดยตลอด ว่าต้องพึงพาอาศัยซึ่งกันและกันในทุกด้านพอสรุปบทบาทของพระสงฆ์และวัดดังต่อไปนี้^{๗๘}

- (๑) เป็นสถานศึกษาสำหรับชาวบ้าน ๆ ส่งบุตรหลานมารับใช้พระสงฆ์เพื่อรับการฝึกอบรมทางศีลธรรมและเล่าเรียนวิชาการต่าง ๆ ตามที่สอนในสมัยนั้น รวมทั้งยังเป็นศูนย์รวมของเยาวชนด้วย
- (๒) เป็นสถานที่สงเคราะห์บุตรหลานชาวบ้านที่ยากจนได้มาอาศัยเล่าเรียน
- (๓) เป็นสถานพยาบาลผู้เจ็บป่วยตามภูมิรัฐของคนในสังคมในสมัยนั้น
- (๔) เป็นที่พักของคนเดินทาง
- (๕) เป็นสโมสรที่ชาวบ้านมาพบปะสังสรรค์
- (๖) เป็นสถานบันเทิงที่จัดงานเทศกาลต่างๆ
- (๗) เป็นที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เป็นที่ปรึกษาแก้ปัญหาครอบครัว
- (๘) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ
- (๙) เป็นคลังเก็บวัสดุของใช้ต่าง ๆ ซึ่งชาวบ้านจะได้ใช้ร่วมกัน
- (๑๐) เป็นที่ประกอบพิธีกรรมหรือให้บริการด้านพิธีกรรม
- (๑๑) เป็นศูนย์กลางบริหารหรือปกครอง

วัดและพระสงฆ์ สามารถแสดงบทบาทเหล่านี้ได้ เนื่องจากชาวบ้านเข้าใจว่าพระสงฆ์เป็นผู้มีความบริสุทธิ์ เป็นผู้เสียสละ และที่สำคัญที่สุด คือมีความรู้สึว่า พระสงฆ์เป็นผู้มีสติปัญญา รอบรู้วิชาการต่าง ๆ เห็นชาวบ้านทั่วไป สามารถให้คำปรึกษาแนะนำแก่ชาวบ้านในปัญหาต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ซึ่งเป็น

^{๗๗} วัฒนา พัฒนพงศ์, พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหาร ศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๔๖.

^{๗๘} พระราชมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), การสัมมนาเรื่องพุทธศาสนากับสังคมไทยในปัจจุบัน, (กรุงเทพมหานคร : พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, ๒๕๑๓), หน้า ๓๖.

ความสำคัญที่ใกล้ชิดและมั่นคงเสมอมา เมื่อสังคมเปลี่ยนไป บุคคลจากภายนอกเข้ามามีบทบาทต่อชุมชน ในฐานะผู้ปกครอง พระสงฆ์จึงถูกลดบทบาทลงจากผู้ผู้นำในด้านต่างๆ เป็นเพียงผู้ประสานงานเชื่อมโยงระหว่างรัฐบาลกับประชาชน

ด้วยเหตุที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงทำให้วัดและพระสงฆ์ ถูกลดบทบาทที่มีต่อการดำรงชีวิตและการพัฒนาของชาวบ้านลงอย่างมากมาย ปัจจัยอีก ๒ ประการ คือ^{๗๙}

(๑) พระสงฆ์ไม่พยายามปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไม่พยายามประยุกต์ความเจริญต่างๆ มาเสริมบทบาทของตัวเองขึ้นใหม่

(๒) การสูญเสียผู้นำทางปัญญาของพระสงฆ์ เนื่องจากพระสงฆ์ไม่ศึกษาหาความรู้และเทคโนโลยีใหม่ๆ ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชุมชนที่เคยแนบแน่นก็เริ่มห่างกันออกไป

๒.๓.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาในอดีต

๑. ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้าน

พระพุทธองค์ทรงเห็นความสำคัญของพระสงฆ์ที่ผ่านการฝึกฝนตัวเองดีแล้วว่าน่าจะทำให้เกิดความสุขแก่ประชาชน ฉะนั้นจึงแสดงมรรคมีองค์ ๘ อันเป็นทางที่จะนำไปสู่ความเป็นผู้เจริญ เป็นอารยธรรม เมื่อตนเองดับทุกข์ได้แล้ว ก็ควรเผยแผ่แจกจ่ายแนวทางนั้นแก่ผู้อื่นด้วย ดังนั้น จึงมีพุทธดำรัสสั่งพระสาวกออกประกาศศาสนาดังพระพุทธพจน์ ที่ว่า

ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย เธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ และความสุขของคน

จำนวนมากเพื่ออนุเคราะห์โลก จงประกาศพรหมจรรย์ อันมีความงามทั้งเบื้องต้น

ท่ามกลางและที่สุด ผู้มีกิเลสคืออริในดวงตาน้อย มีอยู่^{๘๐}

ในด้านสังคมและความเป็นอยู่ที่ผูกพันกับประชาชน คือ การเป็นอยู่ประจำวันพระพุทธองค์ก็ได้ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายว่า “การบวชนี้ ต้องอาศัยชาวบ้านในบาตรเป็นอยู่ เธอพึงควรอุทิศหาในข้อนี้ตลอดชีวิต” “บรรพชิตต้องพิจารณาเนื่องๆ ว่า ชีวิตเราเนื่องด้วยผู้อื่น จงทำตัวให้เป็นผู้ที่เลี้ยงง่าย”^{๘๑}

ในพหุการสูตร พระพุทธเจ้าทรงแสดงการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหัสถ์ด้วยการสงเคราะห์ด้วยการแสดงธรรมตอบแทนแก่พราหมณ์และคฤหัสถ์พวกนั้น ดังพระพุทธพจน์ว่า

ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์ และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้อุปการะมากแก่เธอทั้งหลายบำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยารักษาโรค แม้เธอทั้งหลาย ก็จงเป็นผู้มีอุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศพรหมจรรย์พร้อมทั้งอรรถพร้อมทั้งพยัญชนะอันบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด^{๘๒}

พระสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเพื่อนมนุษย์ของโลกด้วยการอนุเคราะห์ ตามหลักทศ ๖ ในสังคาลสูตร ซึ่งพระพุทธองค์ ทรงแสดงความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนไว้ทั้ง ๒ ฝ่าย คือ

^{๗๙} อภิชัย พันธเสน, ความหวังทางออกและทางเลือกใหม่, ม.ป.ป., หน้า ๒๐๕ – ๒๐๗.

^{๘๐} วิมหา. (ไทย) ๔/๓๒/๓๒.

^{๘๑} วิมหา. (ไทย) ๔/๑๔๓/๑๕๘.

^{๘๒} อง.ทสก. (บาลี) ๒๔/๔๘/๙๒.

(ก) ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายคฤหัสถ์ ดังพระดำรัสว่า ดูกฤคหบดี สมณพราหมณ์ ผู้เป็นทิศเปื้องบน อันกุลบุตรพึงบำรุงโดยฐานะ ๕ ดังนี้

๑. ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา
๒. ด้วยวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา
๓. ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา
๔. ด้วยความเป็นผู้ไม่มีปิดประตู (เต็มใจต้อนรับ)
๕. ด้วยการจัดหาอาวาสถานถวาย

(ข) ข้อปฏิบัติสำหรับฝ่ายบรรพชิต ดังพระดำรัสว่า สมณพราหมณ์ ผู้เป็นทิศเปื้องบน เมื่อได้รับการบำรุง จากกุลบุตรโดยฐานะ ๕ อย่างแล้ว ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ ๖ อย่าง ดังนี้

๑. สอนให้ละเว้นจากความชั่ว
๒. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
๔. สอนสิ่งที่ยังไม่เคยสดับเล่าเรียน
๕. ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในสิ่งที่สดับเล่าเรียนแล้ว
๖. บอกทางสวรรค์ให้^{๘๓}

เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างวัดกับชุมชน เป็นความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับประชาชนนั่นเอง จุดเน้น คือ ประชาชนบำรุงพระสงฆ์ด้วยปัจจัย ๔ เป็นการให้วัตถุ พระสงฆ์ก็ตอบแทนประชาชนด้วยธรรม คือ แสดงธรรม ปฏิบัติธรรมให้ประชาชนเห็นเป็นตัวอย่าง

แต่ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับพระนั้น ต้องมีกรอบไม่เกินไปเลยพระวินัยซึ่งเป็นกรอบรักษาความสัมพันธ์ให้มั่นคง เช่น บทบัญญัติทางวินัยว่า ให้พระสงฆ์พิจารณาถึงโทษปฏิสาราณียกรรมแก่พระภิกษุที่ผิดต่อคฤหัสถ์^{๘๔} เช่น การชวนขายเพื่อมิให้ลามก มิใช่ประโยชน์ เพื่ออยู่ไม่ได้แห่งคฤหัสถ์ ต่ำว่า เปรียบเปรย ยุยงคฤหัสถ์ให้แตกแยกกัน รับค่าเขาแล้ว ไม่ทำจริง เป็นต้น

จากความสัมพันธ์ที่พระองค์ได้แสดงแนวไว้ ได้ทรงทำเป็นตัวอย่าง และพระสงฆ์ได้สืบทอดเจตนารมณ์นั้นต่อ ๆ กันมา จึงทำให้พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ถ้อยทีถ้อยอาศัยกันจนพบเท่าพระพุทธศาสนามาตั้งมั่นในดินแดนไทยตลอด ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา ทำให้เกิดความสัมพันธ์กัน ด้านอื่น ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ความสัมพันธ์ด้านสังคม ประชาชน ได้ใช้วัดเป็นที่พบปะพูดคุย เป็นสถานที่จัดงานรื่นเริงงานบุญ เป็นสถานที่ปฏิบัติเรื่องเดือนร้อนต่าง ๆ กับพระสงฆ์ วัดเป็นคลังเก็บวัสดุสำหรับชุมชน เป็นที่พักคนเดินทาง เป็นที่สงเคราะห์ผู้เจ็บป่วยด้วยการแพทย์โบราณเป็นที่สร้างผู้นำพัฒนาชุมชน เช่น การก่อสร้างโรงเรียน การขุดบ่อ ทำถนนหนทางสร้างสะพาน เป็นต้น

๒. ความสัมพันธ์ด้านการศึกษา พระสงฆ์กับคฤหัสถ์ได้ใช้วัดเป็นศูนย์การศึกษาของชุมชน

๓. ความสัมพันธ์ในด้านการผลิตศิลปกรรมและศิลปวัตถุ ทั้งพระสงฆ์และชาวบ้านต่างช่วยกันสร้างสรรค์งานศิลปวัตถุ เช่น กุฏิ วิหาร โบสถ์ ศาลาการเปรียญ หอไตร เป็นต้น เมื่อมี

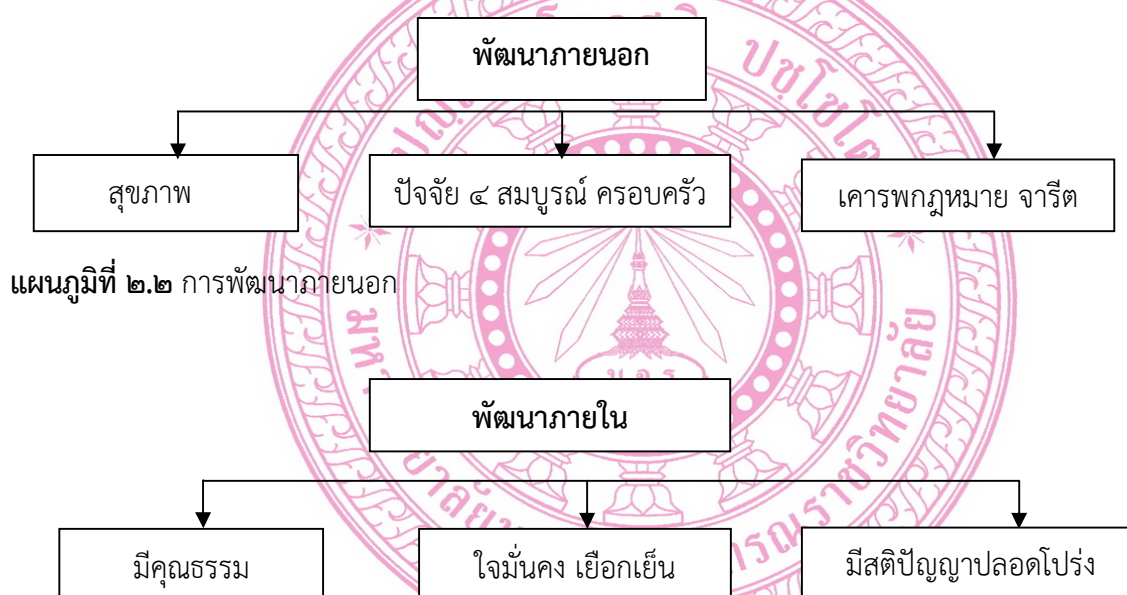
^{๘๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๐๔/๒๐๕.

^{๘๔} วิ.จู. (ไทย) ๖/๑๙๕/๖๘.

ความสัมพันธ์อันดีแล้ว พระสงฆ์ก็สร้างบทบาทของตนต่อสังคมในทางสร้างสรรค์ ในฐานะผู้นำทางสติปัญญา

๒. บทบาทพระสงฆ์กับการพัฒนาในอดีต

พระสงฆ์ในอดีตมีการพัฒนาศาสนิกชน ให้เกิดความเจริญงอกงาม เรียกว่า “พัฒนา” โดยแยก เป็น ๒ ลักษณะ คือการพัฒนาภายนอก และพัฒนาภายใน การพัฒนาภายนอกนั้น ได้รวมเอาการพัฒนาทางด้านร่างกาย ด้านปัจจัย ๔ การอยู่ดีกินดี และการอยู่ร่วมกันอย่างมีระเบียบวินัย และการเคารพกฎหมายเป็นต้น ส่วนการพัฒนาภายในนั้น หมายถึง คุณธรรมทางจิตใจ และการพัฒนาความคิด สติปัญญาต่าง ๆ ให้มีคุณภาพที่ดี ซึ่งเขียนเป็นแผนภูมิอธิบาย ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๓ การพัฒนาภายใน

เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ที่มีหน้าที่ในการสร้างความเจริญทั้งภายนอกและภายในให้กับสังคมทุกระดับชั้นนั้น ในสมัยพุทธกาล พระราชาหรือผู้ปกครองอาณาจักร จะมี พระราชกรณียกิจ (คือหน้าที่) ต่อพระสงฆ์ ๒ ประการ คือ^{๔๕}

(๑) ให้การอารักขาแก่พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ให้ท่านอยู่เป็นสุข ดังหลักของวัชชีธรรมที่ว่า “ให้ความคุ้มครองอันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลาย โดยตั้งใจว่า ขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมิได้มาสู่แคว้นแคว้น และที่มาแล้ว พึงอยู่ในแคว้นนั้นโดยผาสุก”

(๒) การเข้าสอบถามปรึกษาปัญหาเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่เรียกว่า สมณพราหมณปริปุจฉาอันเป็นข้อหนึ่งในจกักวัตติวัตรของพระราชา เพื่อให้รู้ว่า อันใดดี อันใดชั่ว ควรประกอบหรือไม่ เป็นไปเพื่อประโยชน์สุขหรือไม่ แล้วประพฤติดุปฏิบัติให้ถูกต้อง^{๔๖}

^{๔๕}มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ขบวนการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑๔ – ๒๑๕.

^{๔๖} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/๓๕/๖.

ดังนั้น บทบาทของพระสงฆ์หลักจากได้รับการคุ้มครองดีแล้ว ก็มีหน้าที่ตอบแทนรัฐอยู่ ๒ ประการ คือ

(๑) หน้าที่ในการแนะนำสั่งสอน (Educator) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจธรรมะที่ถูกต้อง เมื่อเข้าใจถูกต้อง ก็จะประพฤติอยู่ในศีลธรรม รู้จักฝึกอบรมจิตใจ ประชาชนอยู่ร่วมกันด้วยความสงบสุข ประพฤติดี ก็เป็นประโยชน์ต่อแผ่นดินไปเอง

(๒) หน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษา (Advisor) ให้ความรู้ความเข้าใจแก่พระราชในทางธรรม และเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา แต่ไม่เข้าไปกุ่มอำนาจทางการเมืองอย่างนักบวชในบางศาสนา^{๘๗}

บทบาทหลักของพระสงฆ์ ก็คือ การให้การศึกษาแก่ประชาชน ตามหลักพระพุทธศาสนา เรียกว่า บทบาทของครู บทบาทในฐานะครูเป็นบทบาทที่ถาวรตลอดมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบัน

บทบาทรองลงมา ได้แก่ การให้คำปรึกษา ในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งคนในสังคมคลุ่ห้สัโดยทั่ว ๆ ไปไม่กล้าตัดสินใจทำการอย่างใดอย่างหนึ่งลงไป ก็จะไปปรึกษาพระสงฆ์ในเรื่องนั้น ๆ

พระสงฆ์ จึงต้องทำหน้าที่ช่วยในการตัดสินใจแก่ประชาชน บทบาทนี้แสดงให้เห็นความเป็นผู้นำในด้านภูมิปัญญา ในอดีตพระราชหรือผู้นำประเทศ จะต้องสนับสนุนให้พระสงฆ์ มีการศึกษาอย่างเต็มที่ เพื่อให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถ จะได้เป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านได้อย่างถูกต้องดังาม^{๘๘}

สรุปว่า พระสงฆ์ต้องปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเนื่อนาบุญของโลกด้วยการอนุเคราะห์ซึ่งเป็นการพึ่งพากันระหว่างบรรพชิตกับคฤหสัทำให้เกิดความสัมพันธ์ด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านการผลิต ศิลปกรรมและศิลปวัตถุ พระสงฆ์มีหน้าที่สองอย่าง คือ หน้าที่ในการแนะนำสั่งสอนให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจธรรมะที่ถูกต้อง หน้าที่ในการเป็นผู้ให้คำปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและเรื่องสำคัญอื่นๆ

๒.๓.๓ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาในปัจจุบัน

๑. ปัจจัยที่ทำให้บทบาทของพระสงฆ์เปลี่ยนไป

เมื่อประเทศไทย ได้รับการพัฒนาประเทศให้เท่าทันกับอารยธรรมตะวันตก ในช่วง ๑๐๐ ปีที่ผ่านมา แม้จะถือว่าเป็นผลดีแก่สังคม เพราะเป็นการทำให้เกิดความเจริญขึ้น แต่ก็เป็ปัจจัยสำคัญที่ทำให้คนออกจากวัด คนห่างพระสงฆ์ ถึงจะมีสถานบริการของรัฐตั้งอยู่ในบริเวณวัด แต่วัดและพระสงฆ์ก็ไม่มีบทบาท และไม่มีส่วนร่วมในการบริการหน่วยงานนั้น ๆ

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่เป็นเหตุให้บทบาทพระสงฆ์เปลี่ยนไป ก็คือ วัตรปฏิบัติของพระสงฆ์ทั้งหลาย ไม่งดงามในสายตาของประชาชน เพราะพระสงฆ์บางรูป มีความประพฤติที่ย่อหย่อนในพระวินัย ประพฤติในสิ่งที่ขัดกับความรู้สึกรของชาวบ้าน เช่น การเดินสูบบุหรี่ในที่สาธารณะ ขับขี่ยวดยานพาหนะด้วยตนเอง วัดสกปรกไม่ปิดกวาดทำความสะอาดเป็นต้น เมื่อพระสงฆ์มีความประพฤติ

^{๘๗} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๗๒/๒๑๖.

^{๘๘} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ขบวนการพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๑๖.

เช่นนี้ ประชาชนก็เสื่อมศรัทธา ต่างหันหลังให้วัด คนจะเข้าวัดบ้าง ก็ในโอกาสทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา และในการประกอบพิธีที่เกี่ยวข้องกับพวกเขาโดยตรงเท่านั้น

ปกรณ์ คุณารักษ์ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับบทบาทที่ลดลงของพระสงฆ์ในปัจจุบันไว้ว่ามีสาเหตุมาจาก ความอ่อนแอของพระสงฆ์ เพราะไม่ได้สนใจเรื่องคำสอนที่แท้จริงของพระพุทธองค์ แต่มัวไปยุ่งกับวัตถุมงคล เรื่องไสยศาสตร์ โหราศาสตร์ ไม่ได้สอนให้ชาวบ้านแก้ปัญหาได้โดยวิธีพุทธ แต่ให้แก้ปัญหาโดยวิธีอื่น ๆ แบบผสมผสานซึ่งไม่ใช่เป้าหมายของพระพุทธศาสนาด้วยซ้ำไป^{๘๙}

๒. การฟื้นฟูบทบาทพระสงฆ์ในปัจจุบัน

เนื่องจากระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ได้เปลี่ยนจากการทำเพื่ออยู่ มาเป็นทำเพื่อขาย จึงส่งผลกระทบต่อชีวิต ชุมชน สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม อย่างรุนแรง ผลกระทบดังกล่าวมาจากปัจจัย ๔ ประการ คือ

- (๑) อารยธรรมตะวันตก
- (๒) การศึกษาแผนใหม่
- (๓) การพัฒนาแผนใหม่
- (๔) สื่อและการบันเทิงเพื่อการค้า^{๙๐}

ปัจจัยทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นปัจจัยให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจ จากการทำกินเอง ใช้เอง พึ่งตนเองได้ มาเป็นระบบซื้อขาย ทำให้เกิดความโลภ อันมีผลให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศต้องล้มละลายทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองไม่ได้ ธรรมชาติแวดล้อมส่วนใหญ่ถูกทำลายไป ชวนาเป็นหนี้สินมากขึ้น ทำงานใช้หนี้กันไม่มีวันจบสิ้น ครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมแตกสลาย สุขภาพจิตเสื่อมโทรมมากขึ้น ชีวิตเคยเป็นไท ก็กลับกลายเป็นทาสของระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่อย่างสุดไม่หยุด

เมื่อสภาพสังคมเป็นเช่นนี้ องค์การที่ผู้คนในสังคมนึกถึงว่า น่าจะมีทางออกให้กับสังคมก็คือสถาบันสงฆ์ ดังนั้นจึงได้มีแนวคิด ที่จะฟื้นฟูบทบาทของพระสงฆ์ เพื่อจะให้พระสงฆ์ได้มีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น^{๙๑} ซึ่งเป็นปัญหาที่ยากยิ่งนัก แต่ไม่เกินความสามารถที่จะแก้ไขได้ หากทุกคนในสังคมให้ความร่วมมือ และช่วยกันแก้ไข ถึงอย่างไรก็ตาม โดยที่แท้ความจริง พระสงฆ์เอง ท่านก็ได้ทำหน้าที่และมีบทบาทในเรื่องเหล่านี้ อย่างเต็มความสามารถมานานแล้ว ถึงแม้ว่าในเบื้องต้นฝ่ายภาครัฐบาลจะไม่ได้ให้ความสนใจมากนักก็ตามแต่พระสงฆ์หลาย ๆ รูป ตัวอย่างเช่น

- (๑) พระพิศาลธรรมพาที (พระพยอม กลฺยาโณ) วัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี
- (๒) พระครูพิพิธประชานาถ (หลวงพ่อนาน สุทฺธสีโล) วัดสว่างสามัคคี จังหวัดสุรินทร์
- (๓) พระครูพิพิธธรรมรส (หลวงพ่อบัญญัติ อนุตฺตโร) วัดคิมมะอุ (หรือวัดป่าธรรมดา) จังหวัดนครราชสีมา
- (๔) พระครูสุภาจารวัฒน์ (หลวงพ่อสีหา สุภาจาโร) อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร
- (๕) พระครูพิทักษ์นันทคุณ เจ้าคณะอำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน

^{๘๙} ปกรณ์ คุณารักษ์, **ปัญหาสังคม**, (ขอนแก่น : คลังนาวิทยา, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๐.

^{๙๐} มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, **ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย**, หน้า ๒๒๒.

^{๙๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๒๑.

(๖) พระครูพัฒนวิহারกิจ (หลวงพ่อคำ ธรรมจาโร) วัดพัฒนานวนาราม จังหวัดสุรินทร์ เป็นต้น

พระสงฆ์ที่ยกตัวอย่างมานี้ ท่านได้มีเมตตาธรรม โดยพยายามชักชวนประชาชนให้หันหน้าเข้าหากันเพื่อร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันหาทางออก โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ช่วยให้คำแนะนำ ทั้งนี้เพื่อให้ชาวบ้านรู้จักการพึ่งพาตนเอง คิดแก้ปัญหาด้วยตนเอง

๒.๓.๔ บทบาทที่อยู่ในความขัดแย้งทางทัศนคติทางสังคม

สถานการณ์ในปัจจุบันนี้ พระสงฆ์ ก็มีความลำบากใจอยู่มากต่อการวางตัวและแสดงบทบาทต่อสังคม เพราะท่าทีของคนในสังคมและพุทธศาสนิกชนที่มีต่อพระสงฆ์ ซึ่งพอจะแยกออกได้เป็น ๓ กลุ่ม คือ (๑) กลุ่มคอยคัดค้านหรือกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการที่พระสงฆ์ลงมาทำงานพัฒนา ร่วมกับชาวบ้าน (๒) กลุ่มให้การสนับสนุน และ (๓) กลุ่มที่วางตัวเป็นกลางต่อบทบาทซึ่งพระสงฆ์แสดงออกไป

ตัวอย่างเช่น การสร้างโบสถ์ วิหาร กุฏิที่ใหญ่โตหรูหรา ชาวพุทธบางกลุ่มก็เห็นด้วยสนับสนุน บางกลุ่มก็ไม่เห็นด้วย เพราะเห็นว่าเป็นการฟุ่มเฟือย การดำเนินการศึกษาแบบใหม่ในรูปวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ชาวพุทธบางกลุ่มก็เห็นด้วย เห็นว่าเหมาะสมกับภาวะการณ์ปัจจุบันที่ต้องเปลี่ยนแปลงพัฒนาการไปตามความเปลี่ยนแปลงของสังคม แต่บางกลุ่มก็คัดค้าน การออกไปร่วมกันพัฒนาหมู่บ้าน ชาวพุทธบางกลุ่มก็เห็นด้วยแต่บางกลุ่มก็คัดค้าน^{๙๒}

จากตัวอย่างที่แสดงไว้ข้างต้น เป็นเรื่องที่สร้างความหนักใจให้แก่พระสงฆ์มาก เพราะพระสงฆ์ในปัจจุบันอยู่ในลักษณะที่ถูกบีบทั้งสองด้าน ถ้าอยู่เฉยๆ ก็ว่าเอาไรต์เอาเปรียบฉันแล้วก็เอาแต่จำวัด (นอน) ไม่เห็นทำประโยชน์อะไรแก่สังคมเลย แต่พอออกไปช่วยพัฒนาชุมชนสร้างถนน ช่วยรักษาผู้เจ็บป่วย ก็หาว่าประพฤติดนเกินขอบเขตวินัยสงฆ์ ไม่เหมาะสมสมณสาธูป พระภิกษุสามเณรในปัจจุบันจึงไม่รู้ว่าจะชาวบ้านจะเอาอย่างไรกับพระแน่ แม้ทางฝ่ายบ้านเมืองเอง

ก็มีท่าทีเฝ้าตาต่อวงการศาสนา บางทีอาจเป็นเพราะการยึดถือคำพังเพยโบราณที่ว่า “ชั่วช่างชี ดีช่างสงฆ์” ก็ได้ เพราะปรากฏว่า ยังไม่ค่อยมีผลงานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ ในส่วนที่เกี่ยวกับความขัดแย้ง หรือความสอดคล้องทางทัศนคติระหว่างชาวบ้านกับชาววัดเลย

ปัจจุบันนี้ ช่องว่างระหว่างสังคมวัด คือ พระสงฆ์ กับสังคมชาวบ้าน คือ คฤหัสถ์นั้นห่างกันมาก ช่องว่างนี้ยิ่งนานวันเข้าดูซึกจะห่างออกไปทุกที ภาพพจน์ของพระสงฆ์ที่ปรากฏอยู่ในสายตาของชาวบ้านก็มีแนวโน้มในทางลบอยู่เรื่อยๆ ประเพณีการทำบุญใส่บาตรพระ ทุกๆ เช้า ก็จะเริ่มลดลง สังเกตวัดต่าง ๆ ในกรุงเทพฯ จะพบว่า สมัยก่อน อาคารบ้านเรือนแน่นขนัด แต่ปรากฏว่ามีคนทำบุญตักบาตรกันมาก ซึ่งตรงกันข้ามกับปัจจุบัน ที่มีอาคารบ้านเรือนมากมาย แต่จำนวนประชาชนใส่บาตรกลับน้อยลงทุกวัน

พระสงฆ์ท่านมักจะมองโลกในแง่ดี ท่านคงไม่ทราบหรือว่า ชาวพุทธบางประเภทนั้น เป็นชาวพุทธแต่เพียงในนาม บางทีทั้งปีทั้งชาติ ไม่เคยทำบุญตักบาตร อุปลัมภ์บำรุงพระสงฆ์ และศาสนาเลย แต่พวกนี้แหละ ที่ชอบตำหนิพระสงฆ์ ส่วนอีกกลุ่มหนึ่ง ก็เอาแต่ทำบุญทำทานอย่างเดียว โดยไม่มองว่าการกระทำของตนนั้น ทำให้พระบางรูปเกิดกิเลส ซึ่งคนทั้งสองกลุ่มนี้ ต่างก็มีข้อบกพร่องด้วยกันทั้งคู่

^{๙๒} วัฒนา พัฒนพงษ์, พระสงฆ์กับบทบาททางการศึกษา, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๙๕.

กลุ่มแรก คือ จำพวกชาวพุทธที่ไม่เคยอุปถัมภ์บำรุงศาสนา ไม่เคยถือศีล ฟังธรรมหิงพระนงหลวงวิชาการสมัยใหม่ ดูหมิ่นเหยียดหยามสถาบันสงฆ์โดยมิได้หวังดี เป็นกลุ่มที่น่าชิงชังน่าขยะแขยงอย่างยิ่ง เป็นเรื่องที่พระสงฆ์ทั้งหลายจะต้องพยายามดึงให้คนเหล่านี้ หันเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้องให้ได้ คนกลุ่มนี้จะต้องอาศัยพระภิกษุสามเณรที่มีการศึกษาสูงเท่านั้นจึงจะดึงมาได้

กลุ่มที่สอง คือ พวกเอาแต่ทำบุญทำทานอย่างเดียว โดยไม่พิจารณา เงินที่บริจาคให้พระหรือหน่วยงานของวัด ว่ามีความเหมาะสมหรือไม่ ลากยศดั่งกล่าว จะแสดงบทบาทอันเป็นที่มาของรายได้ทรัพย์สินของท่านต่อไป ที่จริง ถ้ามีการสำรวจเงินบริจาคที่คลุมเครือ เศรษฐีทั้งหลายถวายให้พระภิกษุสงฆ์บางรูปบางคณะไปสร้างสิ่งอันไม่จำเป็นริบด่วน (บางครั้งยังขัดต่อสมณสาธูปเสียอีก) หรือใช้สอยส่วนตัว เช่น การสร้างกุฏิที่หรูหราเกินความจำเป็น การจัดหารถนั่งส่วนตัวที่หรูหราเกินขอบเขตสมณสาธูปแล้ว จะเห็นว่าเป็นจำนวนเงินที่พระสงฆ์อีกกลุ่มหนึ่งสามารถนำไปสร้างโรงเรียนสงเคราะห์เด็กอนาถา สร้างที่พักและจัดซื้อยารักษาโรคแก่คนป่วย เป็นต้น ได้อย่างสบาย

๒.๓.๕ บทบาทของพระสงฆ์ในอนาคต

บทบาทในอนาคตของพระสงฆ์จะเป็นเช่นไรนั้น เป็นเรื่องที่ทำนายและคาดการณ์ได้ยาก แต่จะอย่างไรก็ตาม บทบาทในปัจจุบันของพระสงฆ์น่าจะมีส่วนสะท้อนให้เห็นถึงบทบาทในอนาคตได้บ้าง เพราะฉะนั้น หากเราประสงค์ให้สถาบันสงฆ์ในอนาคตได้แสดงบทบาทในทางที่ถูกที่ควรและสอดคล้องกับทัศนคติ (ที่ขอบธรรม) ของสังคมแล้วไซ้ เราก็จะได้รับแรงดำเนินการต่อไปนี้ คือ

- (๑) ขจัดบทบาทที่ขัดต่อพระธรรมวินัย กฎหมาย และ ทัศนคติที่พึงงามของพุทธศาสนิกชน
- (๒) ปรับปรุงพัฒนามาบทบาทที่ดีและสอดคล้องกับพระธรรม วินัยและทัศนคติที่พึงงามของชาวบ้านในปัจจุบัน
- (๓) พัฒนาบทบาทที่ดีในอดีตบางบทบาท
- (๔) กำหนดบทบาทที่เห็นว่าน่าจะเหมาะสมกับยุคสมัย และสภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทยในปัจจุบัน^{๔๓}

การดำเนินการดังกล่าวข้างต้นนั้น จะสัมฤทธิ์ผลได้ ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากหลายๆ ฝ่ายได้แก่ ภาคของพระสงฆ์ ภาครัฐบาล และภาคประชาชน ต้องพยายามปรับทัศนคติของตนที่ขัดแย้งกับทัศนคติส่วนใหญ่หรือขัดแย้งกับพระธรรมวินัย เพื่อให้พระสงฆ์ได้มีความปลอดภัย ในการที่จะดำเนินศาสนกิจของท่าน ในส่วนแห่งการเกื้อกูลสังคมเพราะที่แล้ว ๆ มา แม้แต่ในปัจจุบัน พระสงฆ์ส่วนใหญ่ต้องกังวลกับเสียงคัดค้านเสียงวิพากษ์วิจารณ์ของชาวบ้านที่มีต่อการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ ถ้าหากสามารถขจัดความขัดแย้งทางทัศนคติเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ได้โดยเด็ดขาดแน่นอนแล้ว เชื่อมั่นว่าภาพพจน์ของสถาบันพระสงฆ์จะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดี และทั้งยังช่วยเกื้อหนุนรัฐในการพัฒนาประเทศได้เป็นอย่างดีด้วย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวว่า การที่พระสงฆ์ซึ่งเป็นศาสนาทายาทหรือผู้สั่งสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้น ควรมีบทบาทที่เด่นชัดอยู่ ๒ อย่าง คือ (๑) เป็นผู้มีความสามารถใน

^{๔๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๗.

การสั่งสอนพุทธศาสนิกชน (๒) ความหลากหลายในระดับการพัฒนาพุทธศาสนิกชน นั้นหมายถึงว่า ทั้งผู้สอนและผู้ปฏิบัติตาม ต้องเข้าใจบทบาทของแต่ละฝ่าย^{๙๔}

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาประเทศไทยเท่าที่เป็นอยู่ ได้เน้นการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ดังจะเห็นได้จากชื่อของแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ต่างๆ มา โดยไม่ให้ความสนใจหรือให้ความสนใจน้อยมาก ต่อการพัฒนาทางจิตใจ ประเทศเกาหลี ซึ่งประสบความสำเร็จในการพัฒนาหมู่บ้านทั่วประเทศของเขานั้น ใช้ขั้นตอนการพัฒนาประเทศ โดยใช้การพัฒนาจิตใจให้อยู่ในอันดับที่หนึ่ง ส่วนการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจ ถูกจัดไว้ในอันดับรอง

ประเทศไทยมีพระภิกษุสามเณรอยู่จำนวนมาก หากรัฐประสงค์ที่จะกำหนดแนวทางในการพัฒนาประเทศโดยเน้นความสำคัญของจิตใจแล้ว สามารถอาราธนาพระคุณเจ้าทั้งหลาย ออกไปปลุกเร้าชาวบ้านให้มีจิตสำนึกในคุณธรรมข้อต่าง ๆ เช่น ความรักในระเบียบวินัย ขยันหมั่นเพียร เป็นต้น และดูเหมือนจะหาบุคลากรในการปลุกเร้าชาวบ้านที่ดีขึ้นนี้จากที่ไหนไม่ได้อีกแล้ว เพื่อไม่ให้เป็นการสายเกินไป เราจะต้องรีบเร่งฟื้นฟูและพัฒนาในทุกด้านอย่างถูกต้อง และเป็นระเบียบ โดยการพึ่งพาอาศัยพระสงฆ์เสียตั้งแต่บัดนี้ หากยังมีวิธีอยู่อาจจะสายเกินไปก็ได้

สรุปว่า บทบาทพระสงฆ์ในอดีตนั้นจะมีบทบาทเกี่ยวกับการศึกษาเป็นอย่างมากเพราะในยุคหนึ่งมีการจัดการศึกษาในวัด ฉะนั้นพระสงฆ์จึงมีบทบาทอย่างมากในการจัดการศึกษาและเป็นผู้กำหนดรูปแบบของการศึกษา

ส่วนในปัจจุบันบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องของการศึกษาจะลดลงจากอดีตเนื่องจากการจัดการศึกษาดังกล่าวได้เปลี่ยนไปจากเดิมโดยได้มีการพระสงฆ์เป็นผู้ดูแลเรื่องคุณภาพและการจัดการศึกษาเป็นการลดบทบาทของพระสงฆ์ในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามบทบาทต่อการศึกษาดังกล่าวเชื่อว่าพระสงฆ์จะไม่มีบทบาทเสียทีเดียว กล่าวคือ การจัดการศึกษาตามแนวพุทธซึ่งปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมและมีหลายสถาบันนำไปใช้ในการจัดการศึกษา พระสงฆ์เป็นบุคลากรหลักในการจัดการศึกษาในรูปแบบนี้ ฉะนั้นพระสงฆ์ในปัจจุบันถือว่ามีบทบาทพอสมควรและเมื่อเทียบกับอดีตแล้วอาจจะไม่มากนัก

ส่วนในอนาคตบทบาทของพระสงฆ์ในด้านต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่าพระสงฆ์น่าจะมีบทบาทและเป็นฐานเสียงสำคัญในการช่วยให้ประชาชนตัดสินใจเรื่องต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ มีดังต่อไปนี้

๑) บทบาทในการเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

พระสงฆ์นอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน และ ปลุกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วยซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดีความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ วารุณี ธนวรานิษ และคณะ ได้กล่าวว่า “แบบอย่างจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้าให้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยการสังเกต ทำให้เกิดทัศนคติ ความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรมเปลี่ยนไปตามลักษณะ แบบอย่างที่เกิดขึ้น นอกจาก

^{๙๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), สถานการณ์พระพุทธศาสนาพหุหลายนะเป็นพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๖), หน้า ๓๙.

กระบวนการสังเกต จะทำให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมแล้ว บุคคลยังสามารถใช้กฎเกณฑ์เหล่านี้ในการประเมินพฤติกรรมตนเอง ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ได้แก่ ความปิติเมื่อสามารถทำตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้หรือเสียใจ ละอายใจ เมื่อกระทำผิดจากกฎเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้^{๙๕}

พระสงฆ์เมื่อได้รับการอุปสมบทถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน นำคำสั่งสอนนั้นมาสั่งสอนประชาชน และพระสงฆ์ก็เป็นผู้สืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในฐานะบุคลากรสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทต่อชุมชนหลายรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีกระแสอนุรักษ์นิยมซึ่งพยายามเหนี่ยวรั้งด้วยการไม่ส่งเสริมบทบาทใหม่ ๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์เป็นฝ่ายรักษาดุลยภาพ หรือความสมดุลของการเปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกัน กลุ่มผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงก็ยังมีทัศนะที่แตกต่างกันบางประการ

๒) บทบาทด้านวัฒนธรรม

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต) ได้กล่าวถึง บทบาทและความสำคัญของวัดและพระสงฆ์กับสังคม มีประการหนึ่งกล่าวว่า วัดมีบทบาทเป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรมที่รวบรวมศิลปกรรมต่างๆ ของชาติ เสมือน พิพิธภัณฑ์^{๙๖} และหากรู้จักดำเนินการให้ดี พระสงฆ์นั้นเองจะเป็นผู้ที่สามารถนำชุมชนไปสู่ความเจริญได้โดยวิถีทางที่เหมาะสม และมีหลักเกณฑ์ เพราะความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์กับชาวบ้านยังอยู่ในสภาพที่ดี และความสัมพันธ์แบบนี้มีลักษณะพิเศษจำเพาะคือ พระสงฆ์เป็นผู้เข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริง ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือและเชื่อฟังพระ โดยความเคารพนับถือและเชื่อฟังนี้เกิดจากความเลื่อมใสศรัทธา ไม่ได้เกิดจากความเกรงกลัวอำนาจ การกระทำจึงเป็นไปด้วยความเต็มใจและเต็มกำลัง ได้ผลสำเร็จของงานพร้อมทั้งผลทางจิตใจของผู้ทำงานด้วย^{๙๗}

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูล ได้สรุปถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดในด้านนี้อย่างสั้นๆ ว่า วัดทำให้เกิดศิลปวัฒนธรรมขึ้น และวัดช่วยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น และทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน^{๙๘}

๓) บทบาทด้านการให้การศึกษา

ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการใช้การศึกษาแก่ชุมชน ในปัจจุบันหน้าที่ในการจัดการศึกษาเป็นของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวไว้ว่าโรงเรียนได้ออกจากวัดมานานแล้วอย่างไรก็ตามพระและศาสนบุคคลอื่น ๆ ที่ยังมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรมและจริยธรรมอันเป็นวิชาหรือความรู้พื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสุขสงบ ทั้งในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ เช่น ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ห้องสมุดค่ายคุณธรรม อบรม ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และการศึกษาในระบบ ได้แก่ การดูแลหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรสามัญศึกษา

^{๙๕} วารุณี ธนวานิช และคณะ, “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบางกระบือ กรุงเทพมหานคร”, วารสารการวิจัยทางการศึกษา, (ตุลาคม – ธันวาคม ๒๕๓๖) : ๑๘ – ๒๓.

^{๙๖} พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต), พระพุทธศาสนากับสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๒.

^{๙๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๒.

^{๙๘} สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูล, การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย, (สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๓๐), หน้า ๗๕.

ในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลหลักสูตรที่เป็นการศึกษาในระบบนั้น พระเทพเวที เห็นว่า “สถาบันพระพุทธศาสนา และบุคคลที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา มีความบกพร่อง ย่อหย่อน ไม่เอาใจใส่ต่อศาสนากิจด้านการศึกษาเท่าที่ควร และได้ปรับปรุงระบบการศึกษาในความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหันมาทบทวนตรวจสอบข้อบกพร่องต่าง ๆ พร้อมทั้งมองกว้างไกลถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในสังคมและสภาพการจัดการศึกษาทางด้านพุทธศาสนา และศีลธรรมจรรยาในระบบการศึกษาของชาติ^{๙๙}

ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ รอบ รักษาพรหมณ์ ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้พบกิจกรรมต่าง ๆ ดังนี้

๑) กิจกรรมด้านการให้การศึกษ และกิจกรรมพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเผยแผ่ธรรมะอบรมธรรมะในวัด

๒) กิจกรรมด้านการให้การศึกษแก่เด็กก่อนวัยเรียน และนักเรียนในโรงเรียน เช่น การจัดอบรมค่ายคุณธรรม

๓) การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

๔) กิจกรรมในการให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนทั่วไป เช่น การออกเยี่ยมเยือนชาวบ้าน การจัดอบรมนอกวัด

๕) กิจกรรมการสอนวิชาชีพ

๖) การจัดห้องสมุด และที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน^{๑๐๐}

อำนาจ บัวศิริ มีทัศนะว่า สถาบันศาสนาเป็นสถาบันที่บริการที่มีความสมบูรณ์แบบมากสำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะในสมัยก่อน วัดนอกจากที่ทำหน้าที่ทางศาสนาแล้ว ยังทำหน้าที่เป็นโรงเรียนของชุมชน เพราะพระสงฆ์เป็นครูสอนอย่างดีมีความเอาใจใส่เป็นพิเศษยิ่งกว่าครูอาชีพในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพราะเป็นคนในหมู่บ้าน เกิด และเติบโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมเดียวกับนักเรียนเข้าใจปัญหาของชุมชน มีความผูกพันกับชุมชนอย่างลึกซึ้งจนแยกไม่ออก^{๑๐๑}

๔) บทบาทด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน

สมบุรณ์ สุขสำราญ ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา” เป็นหนังสือที่เนื่องมาจากการศึกษา และวิจัยด้านศาสนากับการเมือง ศาสนากับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการพัฒนา พบว่าพระนักพัฒนามีหลักการในพัฒนาแตกต่างกัน จัดเป็น ๔ ลักษณะได้แก่

๑) การพัฒนาโดยเน้นทางวัตถุ

๒) การพัฒนาโดยเน้นจิตใจ

๓) การพัฒนาโดยเน้นทั้งวัตถุ และจิตใจไปพร้อมๆ กัน

^{๙๙} พระเทพเวที (ประยูรย์ ปยุตโต), *พุทธศาสนาในเอเชีย*, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๗๕.

^{๑๐๐} พินิจ ลาภอนันท์, *บทบาทของพระในการพัฒนาชนบท*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๗๘.

^{๑๐๑} อำนาจ บัวศิริ, *รวมข้อคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนา*, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๘), หน้า ๒๗.

๔) การพัฒนาตามแต่สภาพความเหมาะสมของชุมชน^{๑๐๒}

จากผลงานเรื่องนี้ สมบูรณ์ สุขสำราญ สรุปว่า “งานพัฒนาของพระสงฆ์ช่วยให้พระสงฆ์รักษาสุขภาพ และบทบาทของตนไว้ในสภาพการที่สังคมการเมือง ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีข้อเสนอแนะว่าข้าราชการควรเข้าสนับสนุนงานสังคมพัฒนา โดยให้มีการประสานงานกันอย่างแท้จริง”

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาสำหรับพระสงฆ์สามเณร และประชาชน ตามหลักสูตรของสถาบันนี้ หลักจากนักศึกษาเรียนจบภาคทฤษฎี ๔ ปี แล้วต้องปฏิบัติงาน เรียกว่าปฏิบัติศาสนกิจ ๑ ปี การปฏิบัติศาสนกิจมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้พระสงฆ์ และสามเณรผู้มีความรู้ในระดับปริญญาตรี ได้นำความรู้ออกไปพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชนบทห่างไกลอย่างน้อย ๑ ปี พระปริชา ธรรมปัญญา (สัมภาษณ์) กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาปฏิบัติศาสนกิจว่ามิได้กำหนดรูปแบบที่แน่นอนเพราะว่าบัณฑิตที่จบการศึกษาแล้วไปทำงานพัฒนาชุมชนในลักษณะจัดกิจกรรมโครงการอบรมการริเริ่มจัดตั้งศูนย์พัฒนา หรือ พัฒนาโดยเน้นการเผยแพร่ธรรมะก็ได้ หลักการของสถาบันนี้จึงมีลักษณะตามข้อที่ ๔ คือ การพัฒนาตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

๕) บทบาทด้านการอนุรักษ์สภาวะแวดล้อมและทรัพยากร

ประสพสุข พันธุ์ประยูร ได้ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า พระสงฆ์ วัดและป่าเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เหตุที่วัดต้องมีป่า หรืออย่างน้อยต้องมีต้นไม้ใหญ่ เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการปฏิบัติธรรม วัดมี ๒ ลักษณะคือวัดป่าและวัดในเมือง วัดป่านั้น ส่วนมากตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นป่ามาก่อน ส่วนวัดในเมืองซึ่งตั้งในบริเวณที่โล่งแจ้ง เมื่อตั้งวัดแล้วต้องมีการปลูกต้นไม้เพื่อสร้างเป็นป่าใหม่ ร้อยตรีประสพสุขเห็นว่ารัฐควรร่วมมือกับทางวัดในการอนุรักษ์ และสร้างป่า เพราะประชาชนจะไม่กล้าเข้าไปทำลายป่าที่อยู่ในเขตวัด นอกจากนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายน้อย เนื่องจากอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้ดูแลรักษาให้อีกด้วย^{๑๐๓}

พระสมณิก นาโถ (ศรีศรทอง) มีวิธีการในการอนุรักษ์ป่าที่น่าสนใจ “ท่านมีอุบายวิธีที่ทำให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาป่า โดยสอนให้ชาวบ้านเห็นว่าต้นไม้ทุกต้นเป็นยา เมื่อต้นไม้ทุกต้นเป็นยาแล้วจึงตัดทิ้งไม่ได้ ต้องรักษาไว้ (เพื่อยามเจ็บป่วย) และยังมีการจัดกิจกรรม การอบรมหมอแผนโบราณ ซึ่งเป็นการดึงชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าโดยไม่รู้ตัวเพิ่มขึ้นอีก^{๑๐๔}

ทัศนะสองประการมีความสำคัญต่อการพิทักษ์ป่า พระสมณิก มีประสบการณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจ และเป็นตัวอย่างที่ดี มีทัศนะที่เป็นอุดมการณ์หรือหลักการกว้าง ๆ เชิงทฤษฎีทางวิชาการ

๖) บทบาทในการธำรงวัฒนธรรมและความเป็นไทย

แม้ว่าพระพุทธศาสนาได้กำเนิดในประเทศไทย มิได้มีศาสดาเป็นคนไทย และมีใช้มีเพียงประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในส่วนหนึ่งของเหตุที่พระพุทธศาสนา “เป็น

^{๑๐๒} สมบูรณ์ สุขสำราญ, การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, ม.ป.ป., หน้า ๔๖.

^{๑๐๓} ประสพสุข พันธุ์ประยูร, บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย, รายงานการวิจัย, (คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕ – ๑๗.

^{๑๐๔} พระสมณิก นาโถ (ศรีศรทอง), ก่อนธารน้ำจะหยุดไหล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๓), หน้า ๖๙.

รากเหง้าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ในส่วนของผลของพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็นศาสนา พลเมือง หรือศาสนาชาติ (Civic Religion) ของชาวไทย คือ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการรวม ความรู้สึกความเป็นไทย”^{๑๐๕} ดังนั้น พระพุทธศาสนา จึงมีฐานะเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้บรรยายพิเศษเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับปිරณรงค์ วัฒนธรรมไทย” ท่านได้ปรารภเหตุที่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นปีทองการศึกษาของสงฆ์ และเป็นปिरณรงค์ วัฒนธรรมไทยด้วย จึงกล่าวถึงความสัมพันธ์ของพระกับวัฒนธรรมไทย ท่านมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของ พระสงฆ์ต่อวัฒนธรรม ดังนี้

๑) ตรวจสอบเนื้อหาสาระวัฒนธรรม พระสงฆ์ควรได้รับการศึกษา และมีหน้าที่ในการ ตรวจสอบวัฒนธรรมไทย ว่ามีความสัมพันธ์ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ กับคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ พระธรรมวินัยอย่างถูกต้องก่อน

๒) ปรับบทบาทการเผยแผ่ธรรมะให้เข้าสู่สมัยและท้องถิ่น (ให้ถูกกาลเทศะ) พระสงฆ์ควร ได้รับการศึกษาให้รู้เท่าทันสถานการณ์โลกปัจจุบัน เป็นการพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ ความสามารถในการประกอบการเผยแผ่ หรือสื่อสารธรรมะให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างเหมาะสมแก่กาลสมัย

๓) บูรณาการทางศาสนา และวัฒนธรรมไทย ควรให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษาให้ตระหนัก ถึงภาวะของตนในพระพุทธศาสนา และภาวะของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อให้มีกรอบความคิดที่ เด่นชัดในการเผยแผ่ตลอดจนทิศทางการกำหนดบทบาทต่างๆต่อชุมชน^{๑๐๖}

แนวความคิดของพระธรรมปิฎกในผลงานฉบับนี้ แม้ว่าจะเกี่ยวกับข้อบกพร่องเป้าหมายของการ ให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ แต่ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นทัศนะของท่านต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ อนุรักษ์วัฒนธรรม

ประมวล เพ็งจันทร์ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา สังคมและวัฒนธรรมว่าการที่ พระสงฆ์ในฐานะเป็นศาสนบุคคลจะมีคุณค่าต่อสังคมไทยอยู่หรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑) สถาบันสังคมต้องเกื้อกูลต่อการประพฤติพรหมจรรย์ ตามแนวทางที่ถูกต้องตามคติแห่ง พระธรรมวินัย

๒) สถาบันสงฆ์ต้องมีพลังอำนาจในการชี้นำ และชักนำสังคมไทย ไปในทิศทางที่ถูกต้อง

๓) สถาบันสงฆ์ต้องส่งเสริมเกื้อหนุนอุดมคติ และวิถีชีวิตตามแนวพุทธให้แก่สังคมไทย และ ได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ ว่า สิ่งที่สำคัญที่สามารถมองเห็นว่าคณะสงฆ์ยังมี คุณค่า เป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนา ทางสังคม และทางวัฒนธรรมอยู่หรือไม่ อยู่ที่ว่าสังคมไทยยังไว้ เนื้อเชื่อใจให้คณะสงฆ์เป็นเสาหลัก เป็นธงชัยแห่งพระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้าเมื่อใด ภาพปรากฏว่า คฤหัสถ์สามารถประพฤติพรหมจรรย์ได้ดีกว่าพระภิกษุสงฆ์ คฤหัสถ์สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนิน ชีวิตได้ดีกว่าพระภิกษุสงฆ์ ก็ขอให้ พึงตระหนักเถิดว่า สถาบันสงฆ์กำลังเสื่อมแล้วในสังคมไทย^{๑๐๗}

^{๑๐๕} อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรมศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, ม.ป.ป., หน้า ๑๑๗ – ๑๑๘.

^{๑๐๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), สืบสานวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗), หน้า ๒๒.

^{๑๐๗} ประมวล เพ็งจันทร์, “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ : ควรต่อเติมหรือสร้างใหม่”, วารสารปัญญา, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๖ (ตุลาคม ๒๕๓๔) : ๗ – ๘.

วิจิตร เกิดวิสิทธิ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน ได้แบ่งหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้เป็น ๒ ประเภทใหญ่ ๆ คือ^{๑๐๘}

๑) หน้าที่ต่อพระพุทธศาสนา เช่น หน้าที่ศึกษาหาความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้า ในพระไตรปิฎก หน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ หน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาและหน้าที่รักษา และป้องกันพระพุทธศาสนาจากการดูหมิ่น เป็นต้น

๒) หน้าที่ต่อสังคมมนุษยชาติ เช่น หน้าที่สั่งสอนหลักธรรมหน้าที่สั่งสอนการนำหลักธรรมไปใช้ หน้าที่ให้บริการต่าง ๆ แก่สังคมเท่าที่จะทำได้ เป็นผู้นำสังคม และการเผยแผ่ สิ่งที่ได้ปฏิบัติดีแล้วไปนานาประเทศ เป็นต้น

นอกจากนี้ บทบาทของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่สังคม พอสรุปได้ ๔ ประการ ดังนี้^{๑๐๙}

- ๑) ในฐานะผู้นำทางวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นกัลยาณมิตรของประชาชน
- ๒) ในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษาโดยตรง
- ๓) ในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ
- ๔) ในฐานะเป็นผู้ประสานทำให้เกิดความมั่นคงต่อรัฐ

สรุปได้ว่า พระสงฆ์นอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน และ ปลุกฝังความมีคุณธรรม จริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดีความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน พระสงฆ์ในฐานะบุคลากรสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทต่อชุมชนหลายรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีกระแสอนุรักษ์นิยมงานพัฒนาของพระสงฆ์ช่วยให้พระสงฆ์รักษาสถานภาพ และบทบาทของตนไว้ในสภาพการที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

การวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี" ผู้วิจัยได้ประมวลแนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นทั้งด้านความหมาย ความสำคัญนำเสนอ ดังนี้

๒.๔.๑ ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็น

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการพบว่า^{๑๑๐}ให้ความหมายคำว่า ความคิดเห็น ไว้หลายท่าน ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม หรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่ของจิตวิทยาก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความ

^{๑๐๘}วิจิตร เกิดวิสิทธิ์ และปรีชา ช่างขวัญยืน, หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ส.๐๑๑๒ - ส.๐๑๑๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๖๘ - ๗๐.

^{๑๐๙}กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูจริยศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่ม ๙, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๒๖.

เชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้ นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจนดังนั้นคนที่เจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด^{๑๑๐}

จำลอง เงินดี ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ในลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ ความคิดเห็นนั้นอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการแสดงออกของทัศนคติก็ได้ สังเกตและวัดได้จากคนแต่มีส่วนที่แตกต่างไปจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้นเจ้าตัวอาจจะตระหนักหรือไม่ตระหนักก็ได้^{๑๑๑}

ถวิล ธาราโกชน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า การเกิดความคิดเห็นว่า เกิดจากประสบการณ์ การอบรมเลี้ยงดู อิทธิพลของสื่อมวลชน เหตุการณ์ที่ประทับใจ บุคลิกภาพของบุคคล ความต้องการที่จะบรรลุผลตามที่ปรารถนา อื่น ๆ อีกหลายประการซึ่งมนุษย์จะเรียนรู้หลังเกิด อย่างไรก็ตามสาเหตุที่ทำให้บุคคลมีความคิดเห็นต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดนั้น ๔ ประการ คือ^{๑๑๒}

๑) ประสบการณ์เฉพาะอย่าง เป็นประสบการณ์ที่บุคคลได้พบกับเหตุการณ์นั้นด้วยตนเอง และการไปพบนั้นทำให้เกิดความพึงใจกลายเป็นความคิดเห็นของบุคคลนั้น

๒) การติดต่อสื่อสารกับบุคคลอื่น โดยปกติในชีวิตประจำวันคนเราต้องเกี่ยวข้องกับติดต่อกับบุคคลอื่น ดังนั้น จึงรับเอาความคิดเห็นหลาย ๆ อย่างไว้โดยไม่ตั้งใจ เพราะการเกี่ยวข้องกันนั้นเป็นลักษณะที่ไม่มีแบบแผน โดยจะเป็นกลุ่มครอบครัว เครือญาติ หรือผู้ที่สนับสุนกัน ส่วนตัวกลางที่เป็นสื่อสำคัญและมีอิทธิพลในการสร้างทัศนคติ คือ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ หนังสือ วารสารต่าง ๆ เป็นต้น

๓) รูปแบบ บ่อยครั้งที่ความคิดเห็นพัฒนามาจากการเลียนแบบ กล่าวคือ เป็นการมองดูบุคคลอื่นว่า การกระทำหรือปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างไร แล้วก็จำเอาเป็นรูปแบบปฏิบัติ ซึ่งรูปแบบนั้นจะก่อให้เกิดความคิดเห็นได้มากหรือน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับว่า ผู้เป็นแบบนั้นเป็นบุคคลที่เขายอมรับนับถือเพียงใด

๔) องค์ประกอบของสถาบัน อันได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน วัด หน่วยงาน สมาคม องค์การต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งสถาบันเหล่านั้นมีส่วนในการสร้างความคิดเห็นแก่บุคคล

ธงชัย สันติวงษ์ ได้กล่าวถึง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็น ได้แก่^{๑๑๓}

๑) การสนใจทางร่างกาย ความคิดเห็นและทัศนคติของคนเกิดได้จากการต้องการให้ได้รับสิ่งต่าง ๆ ความต้องการทางด้านร่างกาย ซึ่งถ้าความคิดเห็นนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของร่างกายได้ดี ความคิดเห็นและทัศนคติก็จะออกมาในลักษณะทางบวก และในทางกลับกันหากโอกาสตอบสนองความต้องการของร่างกายไม่ดีลักษณะของความคิดเห็นนั้นจะออกมาในลักษณะทางลบ

^{๑๑๐} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๗), หน้า ๑๗๔ - ๑๗๕.

^{๑๑๑} จำลอง เงินดี, **เอกสารคำสอนวิชาจิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๒.

^{๑๑๒} ถวิล ธาราโกชน, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๖๕ - ๖๗.

^{๑๑๓} ธงชัย สันติวงษ์, **การบริหารงานบุคคล**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖๖.

๒) ข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็นและทัศนคติส่วนมากจะอยู่บนพื้นฐานของการได้รับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับนั้นบางส่วนจะไปสร้างทัศนคติและความคิดเห็นได้

๓) การเกี่ยวข้องกับกลุ่ม ทัศนคติและความคิดเห็นบางอย่างจะมาจากกลุ่มโดยที่สมาชิกของกลุ่มจะแสดงออกมาเพื่อให้กลุ่มของตนเองอยู่รอด หรือสามารถดำรงอยู่และมีการพัฒนาตลอดทั้งที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิกให้ได้มากที่สุด ครอบครัว กลุ่มเพื่อน กลุ่มนักเรียน กลุ่มกีฬา ชมรมต่าง ๆ บางทีอาจมีการถ่ายทอดข้อมูลจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่งของกลุ่มแล้วทำให้เกิดทัศนคติ และความคิดเห็นได้เช่นกัน

๔) ประสบการณ์ ประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดย่อมมีส่วนทำให้บุคคลนั้นมีความคิดเห็นและทัศนคติได้มาก

๕) ปัจจัยอื่น ๆ เช่น เพศ ของผู้แสดงความคิดเห็น และทัศนคติ เวลาของการแสดงความคิดเห็น คือ คนเราเมื่ออยู่ในสถานการณ์หนึ่งก็จะมีความคิดเห็นแบบหนึ่ง ถ้าอยู่ในสถานการณ์หนึ่งความคิดเห็นก็อาจเปลี่ยนไปเป็นอีกแบบหนึ่งไม่เหมือนเดิม โดยที่ความคิดเห็นและทัศนคติที่เกิดขึ้นนั้นมิได้มาจากทุกปัจจัยแต่จะมาจากหลาย ๆ ปัจจัย แล้วแต่ส่วนไหนมีมากกว่ากัน ซึ่งสามารถดูได้จากความคิดเห็นหรือทัศนคตินั้น

นพมาศ อีร์เวคิน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริงพูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ^{๑๑๔}

บุญเรียง ขจรศิลป์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกทางวาจาของเจตคติ การที่บุคคลกล่าวว่าเขามีความเชื่อหรือความรู้สึกอย่างไรนั้น เป็นการแสดงความคิดเห็นของบุคคลนั้น ดังนั้น การวัดความคิดเห็นของบุคคลนั้น เป็นสิ่งที่เป็นไปได้^{๑๑๕}

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งวิจาร์ณญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นการอธิบายเหตุผลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ความคิดเห็นมีลักษณะที่แคบกว่าทัศนคติในขณะที่ทัศนคติเป็นสิ่งที่แสดงภาพความรู้สึกทั่วไปเกี่ยวกับสิ่งต่างๆ แต่ความคิดเห็นจะอธิบายเหตุผลเฉพาะ^{๑๑๖}

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ว่า ความเห็น (ทิฎฐิ) หมายความว่าความรวมถึง ความเชื่อถือ ลัทธิ ทฤษฎี ความเข้าใจตามนัยเหตุผล ข้อที่เข้ากับความเข้าใจของตน หลักการที่เห็นสมควร ข้อที่ถูกต้อง ข้อที่เชิดชูเอาไว้ความใฝ่นิยม หรือที่ปัจจุบันเรียกกันว่าค่านิยม รวมไปถึงอุดมการณ์ แนวทัศนะ

^{๑๑๔} นพมาศ อีร์เวคิน, *จิตวิทยาสังคม*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๙.

^{๑๑๕} บุญเรียง ขจรศิลป์, *วิธีวิจัยการศึกษา*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : พิชญา พรินติ้ง, ๒๕๓๔), หน้า ๗๘.

^{๑๑๖} ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : แพร่พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕.

ในการมองโลกและชีวิต ที่เรียกกันว่า โลกทัศน์และชีวทัศน์ต่างๆ ตลอดจนทัศนคติพื้นฐานที่สืบเนื่องจากการเก็บความเข้าใจและความใฝ่ฝันเหล่านั้น ถ้าจะจัดเข้าเป็นพวกๆ ก็คงมี ๒ ระดับ คือ ความเห็นความเข้าใจเกี่ยวกับคุณค่าว่า ดี ไม่ดี ควรจะเป็น ไม่ควรจะเป็น เป็นต้น^{๑๑๗}

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง เป็นข้อพิจารณาเห็นว่า เป็นจริงจากการใช้ปัญญาและความคิดประกอบ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้อาศัยหลักฐานพิสูจน์ยืนยันได้เสมอไปก็ตาม^{๑๑๘}

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทัศนคติ/ความคิดเห็น ว่า ทั้งสองคำนี้มีความแตกต่างกันแต่อาจใช้ใช้แทนกันได้ โดยทั่วไป ทัศนคติ (Attitudes) เป็นความพึงพอใจ แนวโน้มทัศนะหรือความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือความรู้สึกที่มีเกี่ยวกับเหตุการณ์ ส่วนความคิดเห็น (Opinion) เป็นการแสดงความคิดเห็นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยถือว่าทั้งทัศนคติและความคิดเห็นใช้แทนกันได้^{๑๑๙}

สุชา จันทรเฒ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่เป็นลักษณะที่ไม่ลึกซึ้งเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งกล่าวโดยทั่วไปคนเราจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันออกไป และความคิดเห็นก็เป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ^{๑๒๐}

สุโท เจริญสุข ได้ให้ความหมายไว้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง สภาพความรู้สึกทางด้านจิตใจที่เกิดจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของบุคคลอันเป็นผลให้บุคคลมีความคิดต่อสิ่งใด สิ่งหนึ่งในลักษณะที่ชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ^{๑๒๑}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดงออกนั้นจะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคลก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๑๒๒}

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คือ อย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่ว ๆ ไป ไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานาน

^{๑๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘), หน้า ๗๓๕ - ๗๓๖.

^{๑๑๘} ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๓๖.

^{๑๑๙} ศิริวรรณ เสรีรัตน์, **การวิจัยการตลาด ฉบับมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : A.N. การพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๔๑๙.

^{๑๒๐} สุชา จันทรเฒ, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา อินเตอร์เนชั่นแนล, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๓ - ๑๐๔.

^{๑๒๑} สุโท เจริญสุข, **หลักจิตวิทยาและการพัฒนาของมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : แพร์พิทยา, ๒๕๒๕), หน้า ๕๘ - ๕๙.

^{๑๒๒} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

เรียกว่า ความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว^{๑๒๓}

เอนเจิล และสเนลโกรม (Engle, T.L. and L. Snellgrove) ได้กล่าวว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านเจตนาที่ออกมาเป็นความพูดเป็นการสรุปหรือการลงความคิดเห็น โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ที่มีอยู่^{๑๒๔}

ลูธานส์ ฟรีแมน (Luthans Freeman) ได้ให้ความหมายไว้ว่าความคิดเห็น หมายถึงความพร้อมทางด้านจิตใจที่จะตอบสนองต่อบุคคล สถานการณ์ วัตถุและความคิดเห็นโดยมีลักษณะที่คงที่แน่นอน ซึ่งเป็นผลมาจากการเรียนรู้ และมีรูปแบบการตอบสนองอย่างเดียวกัน^{๑๒๕}

แมรี แอล กู๊ด (Mary L. Good) ได้ให้ความหมายของความคิดเห็น (Opinion) ไว้หลายความหมาย ได้แก่^{๑๒๖}

๑. ความหมายทั่วไป หมายถึง ความเชื่อ ความคิดเห็น ข้อพิจารณา ความรู้สึก หรือทัศนคติที่ยังไม่ได้รับการพิสูจน์อย่างแน่นอน และยังขาดน้ำหนักทางเหตุผลหรือการวิเคราะห์ หรือกล่าวกว้างๆ ได้ว่ามีความเป็นไปได้มากกว่าความรู้

๒. ความหมายเฉพาะ หมายถึง การพิจารณาหรือการวินิจฉัยอย่างมีแบบแผนจากแหล่งข้อมูล หรือบุคคลที่เชื่อถือได้

๓. ความคิดเห็นสาธารณะ (Public Opinion) หมายถึง การพิจารณาหรือข้อวินิจฉัยรวมๆ ของกลุ่มคนในสังคมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ หรือข้อเท็จจริง

ไอแซค (Isaak) ได้กล่าวไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางคำพูดหรือคำตอบที่บุคคลได้แสดงออกต่อสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง โดยเฉพาะจากคำถามที่ได้รับทั่วไปโดยปกติแล้วความคิดเห็นจะแตกต่างจากทัศนคติ คือความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะขณะที่ทัศนคติจะเป็นเรื่องทั่วไป ซึ่งจะมีความหมายที่กว้าง^{๑๒๗}

โคเลสนิค (Kolesnik) ได้กล่าวไว้ว่า ความเห็นเป็นการแสดงออกซึ่งการตัดสินใจจากการประเมินค่า หรือทัศนคติเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ^{๑๒๘}

^{๑๒๓} อุทัย หิรัญโต, สังคมวิทยาประยุกต์, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๘๐-๘๑.

^{๑๒๔} T.L. Engle, and L. Snellgrove, *Psychology: Its Principle and Application*, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1969), p. 593.

^{๑๒๕} Luthans Freeman, *Organization Behavioral*, 7th ed., (Singapore : McGraw-Hill, 1995), p. 609.

^{๑๒๖} Mary L. Good, *Integrating the Individual and the Organization*, (New York : Wiley, 2006), p. 17.

^{๑๒๗} A.C. Isaak, *Scope and Methods of Political Science : An Introduction to the Methodology of Political Inquiry*, (Illinois : The Dorsey Press, 1981), p. 203.

^{๑๒๘} W.L., Kolesnik, *Education Psychology*, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1970), p. 320.

สรุปได้ว่า ความคิดเห็น หมายถึง ความรู้สึกของมนุษย์ที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการแสดงออกซึ่งวิจารณ์ญาณที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เป็นเรื่องของจิตใจและเปลี่ยนแปลงไปตามข้อเท็จจริงหรือสถานการณ์หนึ่ง ๆ ขึ้นกับคุณสมบัติส่วนบุคคลความคิดเห็นคล้ายกับทัศนคติแต่เป็นความรู้สึกที่ผิวเผินหรือหยาบกว่าทัศนคติ

๒.๔.๒ แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็น

จากการตรวจสอบเอกสารปรากฏว่า มีผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้หลายท่าน ดังนี้

กมลรัตน์ หล้าสูงษ์ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นเพียงการแสดงออกที่เกิดจากความรู้สึกภายในต่าง ๆ ซึ่งความรู้สึกภายในนั้นอาจเป็นเพียงเจตคติหรือความเชื่อหรือความนิยม หรือถ้าจะกล่าวในลักษณะของพฤติกรรมในแง่ของจิตวิทยาก็กล่าวได้ว่าเจตคติ ความเชื่อ ความนิยมเป็นพฤติกรรมภายในที่ไม่มีผู้ใดสังเกตหรือทราบได้ นอกจากตัวของเขาผู้นั้น แต่ความคิดเห็นพฤติกรรมภายนอกที่ผู้อื่นสามารถสังเกตหรือทราบได้อย่างชัดเจนดังนั้นคนที่เจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมอย่างหนึ่ง แต่ถ้าเขาไม่แสดงความคิดเห็นออกมาก็จะไม่มีผู้ใดทราบได้เลยว่าเขามีเจตคติหรือความเชื่อหรือค่านิยมเช่นใด^{๑๒๙}

นพมาศ อีร์เวคิน ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นนั้นถูกจัดว่าเป็นส่วนที่มนุษย์ได้แสดงออกมาโดยการพูดหรือการเขียน มนุษย์นั้นจะพูดจากใจจริง พูดตามสังคมหรือพูดเพื่อเอาใจผู้ฟังก็ตาม แต่เมื่อพูดหรือเขียนออกไปแล้วก็ทำให้เกิดผลได้ คนส่วนใหญ่มักจะถือว่าสิ่งที่มนุษย์แสดงออกมานั้นเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความในใจ^{๑๓๐}

สุพัตรา สุภาพ ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าความคิดเห็นเป็นการแสดง ออกของบุคคลหรือกลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะการพูดหรือการเขียน ซึ่งในการแสดง ออกนั้นจะต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และพฤติกรรมระหว่างบุคคล ก่อนที่จะมีการตัดสินใจแสดงออก ซึ่งการแสดงออกนี้อาจได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากผู้อื่นก็ได้^{๑๓๑}

อุทัย หิรัญโต ได้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นของคนมีหลายระดับ คืออย่างผิวเผินก็มี อย่างลึกซึ้งก็มี สำหรับความคิดเห็นที่เป็นทัศนคตินั้น เป็นความคิดเห็นอย่างลึกซึ้งและติดตัวไปเป็นเวลานาน เป็นความคิดเห็นทั่วๆ ไป ไม่เฉพาะอย่างและมีอยู่เป็นเวลานานสืบ เรียกว่า ความคิดเห็น เป็นความคิดเห็นประเภทหนึ่งที่ไม่ตั้งอยู่บนรากฐานของพยานหลักฐานที่เพียงพอแก่การพิสูจน์ มีความรู้แห่งอารมณ์น้อยและเกิดขึ้นได้ง่ายแต่ก็สลายตัวเร็ว^{๑๓๒}

^{๑๒๙} กมลรัตน์ หล้าสูงษ์, **จิตวิทยาสังคม**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๓), หน้า ๑๗๔ - ๑๗๕.

^{๑๓๐} นพมาศ อีร์เวคิน, **จิตวิทยาสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๙๙.

^{๑๓๑} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๒, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๕), หน้า ๑๓๒.

^{๑๓๒} อุทัย หิรัญโต, **สังคมวิทยาประยุกต์**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๘๐ - ๘๑.

เฟรต เอ็ม พี แมน (Feld M.P. Man) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่าการสำรวจความคิดเห็น เป็นการศึกษารู้สึกของบุคคล กลุ่มคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง แต่ละคนจะแสดงความเชื่อและความรู้สึกใด ๆ ออกมาโดยการพูด การเขียน เป็นต้น การสำรวจความคิดเห็นจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนนโยบายต่าง ๆ การเปลี่ยนแปลงนโยบาย หรือการเปลี่ยนแปลงระบบงาน รวมทั้งในการฝึกหัดทำงานด้วย เพราะจะทำให้การดำเนินงานต่างๆ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย และเป็นไปตามความพอใจของผู้ร่วมงาน^{๑๓๓}

ฮูร์ล็อก อี (Hurlock E.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกด้านความรู้สึกสิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นความรู้สึกเชื่อถือที่ไม่ได้อยู่บนความแน่นอนหรือความจริง แต่ขึ้นอยู่กับจิตใจบุคคลจะแสดงออกโดยมีข้ออ้าง หรือการแสดงเหตุผลสนับสนุนหรือปกป้องความคิดเห็นนั้น ความคิดเห็นบางอย่างเป็นผลของการแปลความหมายของข้อเท็จจริงขึ้นอยู่กับคุณสมบัติเฉพาะตัวของแต่ละคน เช่น พื้นความรู้ ประสบการณ์ในการทำงาน สภาพแวดล้อม และมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบที่สำคัญ การแสดงความคิดเห็นอาจจะได้รับการยอมรับหรือปฏิเสธจากคนอื่นๆ ก็ได้^{๑๓๔}

นัตแนลลี จัม ซี (Nunally Jum C.) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ทั้งความคิดเห็นและทัศนคติเป็นเรื่องของการแสดงออกของแต่ละบุคคลต่อประชาธิปไตยทั่วไปต่อขนบธรรมเนียมประเพณี และการแสดงออกทางความคิดเห็นในรูปที่เกี่ยวกับตัวเขาและได้กล่าวต่อไปอีกว่า คำว่า ความคิดเห็นนั้น จะใช้ในเรื่องเกี่ยวกับการลงความคิดเห็น (Judgment) และความรู้ (Knowledge) ในขณะที่ทัศนคตินั้นมักใช้กันมากในเรื่องที่เกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling) และความชอบพอ (Preference) ท้ายที่สุดเขาได้สรุปว่า เรามักใช้คำว่า ความคิดเห็นมากกว่าทัศนคติ^{๑๓๕}

สุชา จันทรธอม และสุรางค์ จันทรธอม ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นไว้ว่า ความคิดเห็นเป็นส่วนหนึ่งของทัศนคติ เราไม่สามารถแยกความคิดเห็นและทัศนคติออกจากกันได้ เพราะความคิดเห็นมีลักษณะคล้ายทัศนคติ แต่ความคิดเห็นแตกต่างจากทัศนคติตรงที่ทัศนคตินั้น เป็นความพร้อมทางจิตใจที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่อาจแสดงออกมาได้ทั้งคำพูดและการกระทำ ทัศนคติไม่เหมือนกับความคิดเห็นตรงที่ไม่ใช่สิ่งเร้าที่จะแสดงออกอย่างเปิดเผยหรือตอบสนองอย่างตรง ๆ และลักษณะของความคิดเห็นไม่ลึกซึ้งเหมือนทัศนคติ^{๑๓๖}

จิตรจำนง สุภาพ ได้กล่าวถึง ความสำคัญของความคิดเห็นว่า ความคิดเห็น มีอิทธิพลครอบงำและมีบทบาทกำหนดวิถีชีวิตและสังคมของมนุษย์เป็นอย่างมาก สามารถนำชีวิต สังคม หรือมนุษยชาติทั้งหมดไปสู่ความเจริญงอกงามหลุดพ้น หรือนำไปสู่ความเสื่อม ความพินาศก็ได้ ดังจะมองเห็นในชีวิตของบุคคล ทิฐิ (ความเห็น) เป็นตัวชักจูง และกำหนดวิถีชีวิตทั้งในด้านรับเข้า และด้านแสดงออก

^{๑๓๓} Fled M.P. man, *Psychology in the Industrial Environment*, (London : Butterworthand Co., Ltd., 1971), p.3.

^{๑๓๔} E. Hurlock, *Adolescent Development*, (New York : McGraw-Hill Book, 1995), pp.145 - 148.

^{๑๓๕} C. Nunally Jum, *Test and Measurements Assessment and Prediction*, (NewYork : McGraw Hill Book Co., Inc., 1950), p. 285.

^{๑๓๖} สุชา จันทรธอม และสุรางค์ จันทรธอม, *จิตวิทยาสังคม*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๐), หน้า ๑๐๔.

กล่าวคือ จะมองเห็นโลกและชีวิตเป็นอย่างไร และจะปฏิบัติต่อโลกและชีวิตนั้นอย่างไร เริ่มตั้งแต่การแปลความหมายของประสบการณ์ที่รับเข้ามาใหม่อย่างไร จะตีค่าจะตัดสินวินิจฉัยอย่างไร จะหันไปหาหรือเลือกรับสิ่งใด ส่วนใด ในแง่ใด จะเห็นด้วยหรือไม่ จะอยู่ฝ่ายใด และชักนำแนวความคิด การพูด การกระทำ ที่จะสนองตอบได้ แสดงปฏิกิริยาออกไปเองว่าจะเอาอย่างไร พูดหรือทำอย่างไรกับบุคคล สิ่งของ สภาพแวดล้อม หรือสถานการณ์นั้นๆ พร้อมทั้งสร้างเหตุผลประกอบสำหรับการที่จะพูดจะทำเช่นนั้น^{๑๓๗}

สรุปได้ว่า แนวคิดเรื่องความคิดเห็น เป็นการแสดงออกมาที่เกิดจากความรู้สึกภายใน ซึ่งอาจเป็นเจตคติ ค่านิยม ความเชื่อ ที่มนุษย์ได้แสดงออกมาจากความรู้สึกนึกคิดโดยผ่านมาทางคำพูด การเขียน การตอบ วิภาควิจารณ์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีพื้นฐานมาจากความเชื่อ ค่านิยม ประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ไม่มีถูกหรือผิด ความคิดเห็นนี้ไม่มีความถาวรและมีการเปลี่ยนแปลงได้โดยง่ายและความคิดเห็นย่อมได้รับอิทธิพลจากทัศนคติ เป็นหลัก

๒.๔.๓ หลักการวัดความคิดเห็น

ในเรื่องของการวัดความคิดเห็นนั้น ได้มีผู้ให้หลักการวัดความคิดเห็นไว้หลายท่าน มีความแตกต่างกัน ดังนี้

จิตรจางง สุภาพ ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของความคิดที่ดี ความคิดที่ดีจนถึงขั้นเกิดปัญญา ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ คือ การใช้ความคิดถูกวิธี การรู้จักคิด การคิดเป็น การคิดที่มีระบบระเบียบ กล่าวโดยรวมๆ ก็คือ หมายถึง การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งหลาย ตามที่สิ่งนั้นๆ มันเป็นของมัน คิดหาเหตุผล ค้นหาต้นตอหรือต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย และแยกแยะสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้น ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัยโดยไม่เอาตณหา อุปาทานของตนเข้าไปเกี่ยวข้อง^{๑๓๘}

เบส จอห์น (Best, J.W) ได้กล่าวไว้ว่า ในการที่ผู้ใดจะแสดงความคิดเห็นออกมานั้นวิธีการที่จะใช้โดยทั่วไป คือ วิธีการตอบแบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามได้เสนอแนะว่า วิธีที่ง่ายที่สุด ที่จะบอกถึงความคิดเห็นคือ การแสดงออกให้เห็นร้อยละของคำตอบในแต่ละข้อความ เพราะจะทำให้เห็นว่าความคิดเห็นจะออกมาในลักษณะใด และจะได้ทำตามข้อคิดเห็นเหล่านั้น^{๑๓๙}

วิเชียร เกตุสิงค์ ได้กล่าวถึงหลักการวัดความคิดเห็นว่า การใช้แบบสอบถามสำหรับวัดความคิดเห็นจะต้องระบุให้ผู้ตอบ ตอบว่าเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับข้อความที่กำหนดให้ แบบสอบถามประเภทนี้นิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ส่วนการให้คะแนนขึ้นอยู่กับใจความว่าจะเป็นปฏิฐาน (Positive) หรือนิเสธ (Negative) นอกจากนี้ ในการศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นนั้น สิ่งที่มีอิทธิพลที่ทำให้ความคิดเห็นแตกต่างกันประกอบด้วย^{๑๔๐}

^{๑๓๗} จิตรจางง สุภาพ, ทฤษฎีวิชาชีพ, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์การพิมพ์พลชัย, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓๙.

^{๑๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๓๙.

^{๑๓๙} Best, J.W., *Research in Education*, (Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc, 1977), P 169.

^{๑๔๐} วิเชียร เกตุสิงค์, หลักการสร้างและวิเคราะห์เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร : ศิริวัฒนาอินเตอร์พริ้น, ๒๕๒๔), หน้า ๙๔ - ๙๗.

๑. การอบรมของครอบครัว อิทธิพลของครอบครัวมีมากกว่าปัจจัยอื่นๆ เพราะครอบครัวเป็นสถาบันสังคมแห่งแรกของบุคคล

๒. กลุ่มและสังคมที่เกี่ยวข้อง บุคคลเมื่ออยู่ในกลุ่มใดหรือสังคมใดก็จะมีความคิดเห็นทางเดียวกันและสังคมนั้นๆ กลุ่มเป็นส่วนผลักดันให้บุคคลมีการเรียนรู้

๓. วัฒนธรรม ประเพณี บุคคลเมื่อได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมและประเพณีย่อมปฏิบัติไปตามวัฒนธรรมและประเพณีนั้นๆ และมักจะมีความคิดเห็นต่อวัฒนธรรมและประเพณีของตนไปในทางที่ดี

๔. การศึกษา ระดับการศึกษาที่มีอิทธิพลมากต่อการแสดงความคิดเห็นเพราะเป็นการจัดประสบการณ์ให้กับบุคคล

๕. สื่อมวลชนได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลมากต่อการเปลี่ยนแปลงความคิดเห็นของบุคคล เพราะจะเป็นสื่อในการสร้างความคิดเห็นด้านบวกและด้านลบได้

สรุปได้ว่า การวัดความคิดเห็นนั้นสามารถที่จะวัดออกมาได้โดยใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีทั้งแบบเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย กับแบบข้อความที่กำหนดให้ โดยนิยมสร้างตามแนวคิดของลิเคอร์ท ซึ่งแบ่งน้ำหนักความคิดเห็นเป็น ๕ ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง

๒.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๕.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท

พระครูวิชัยพัฒนภรณ์ (วิชา วิชโย) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี" ผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านอายุ พรรษา วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม และวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ไม่มีผลทำให้ความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้ ๓) ข้อเสนอแนะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี จำแนกตามรายด้านของการวิจัย คือ (๑) ด้านจริยวัตรผู้เผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรอบรมให้พระสงฆ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาทุ่มเทให้เรียบร้อยเป็นปริณทล (๒) ด้านรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ควรปรับปรุงรูปแบบในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นลักษณะของความร่วมมือทำงานเป็นทีม (๓) ด้านเทคนิคการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คณะสงฆ์ควรจัดให้มีการอบรมเทคนิคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่พระสงฆ์ ซึ่งอาจจัดเป็นชั่วโมงเรียน

หรืออบรมในหลักสูตรพัฒนาศักยภาพ และ (๔) ด้านรูปแบบของการสื่อสาร คณะสงฆ์ควรให้ทุนในการสนับสนุนการจัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในระดับอำเภอ^{๑๔๑}

พระมหานิกม ญาณโสภโณ (สมเสนาะ) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี" ผลการวิจัยพบว่า ๑) บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ด้านเป็นศูนย์รวมจิตใจ ๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนใน อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบ สอบถาม ที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีแตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพ เพศ อายุ ตำแหน่ง/หน้าที่ อาชีพ ประสบการณ์การทำงาน เงินเดือน/นิตยภัต ผู้ตอบแบบสอบถาม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรีไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๓) ปัญหาเกี่ยวกับบทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน ในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี คือ แหล่งเรียนรู้ไม่เพียงพอขาดป้ายนิทรรศการสำคัญทางพระพุทธศาสนา ขาดบุคลากรทดแทน ข้อเสนอแนะ คือ ควรมีการทำงานอย่างเป็นระบบ มีการวางกลยุทธ์ เป้าประสงค์ การประเมินผล การปรับปรุงแก้ไขและให้องค์กรส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมมากขึ้น ควรเพิ่มแหล่งเรียนรู้ให้เพียงพอ ควรจัดเจ้าหน้าที่ดูแลแหล่งเรียนรู้ ควรดูแลรักษาอาคารเสนาสนะให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด สวยงาม มั่นคงแข็งแรง และใช้ประโยชน์ได้อย่างคุ้มค่า รวมทั้งควรกำหนดพื้นที่สงฆ์และพุทธศาสนิกชนอย่างเหมาะสม^{๑๔๒}

เฉลิม อุตกฤษฎ์ ได้วิจัยเรื่อง "การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท" เพื่อต้องการทราบว่า ภิกษุในชนบทปัจจุบันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทมากน้อยเพียงใด จากกลุ่มพระสงฆ์ที่ปฏิบัติงานในโครงการอบรมพระภิกษุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น ตามความร่วมมือระหว่างมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยกับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๙ โดยแบ่งพระสงฆ์ผ่านการอบรมจากโครงการและปฏิบัติงานในต่างจังหวัด จำนวน ๒๐๓ รูป และพระสงฆ์ที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยจำนวน ๑๐๐ รูป พบว่า พระภิกษุสงฆ์ทั้งสองประเภทมีบทบาทมากที่สุดในการพัฒนาวัด ซึ่งได้แก่การสร้างที่อยู่อาศัย การคมนาคมภายในวัด เรื่องการพัฒนาหมู่บ้านที่มีบทบาทมากที่สุดในการปรับปรุงการคมนาคมหมู่บ้าน เรื่องการบริการสังคมมีบทบาทมากที่สุดในด้านการจัดหาอุปกรณ์ศึกษา เรื่องการพัฒนาการศึกษามีบทบาทมากที่สุดในด้านอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน

^{๑๔๑} พระครูวิชัยพัฒนภรณ์ (วิชา วิชโย), "บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี", *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๔๒} พระมหานิกม ญาณโสภโณ (สมเสนาะ), "บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี", *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

การศึกษาด้านปริยัติธรรมมีบทบาทน้อยที่สุดในการให้การศึกษาด้านสามัญศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร นักเรียนและอบรมพิเศษแก่ผู้ต้องขังในเรือนจำ^{๑๔๓}

พระครูปลัดกัญไธ้ ขุดินฺโร (แช่ลิ้ม) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี", ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม แก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเพื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่านักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้านผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี ของนักเรียนที่มีสถานภาพส่วนบุคคลแตกต่างกัน พบว่านักเรียนที่มีความแตกต่างกันในด้านโรงเรียนที่เรียน เพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีความคิดเห็นโดยภาพรวมแตกต่างกันด้านอายุ และระดับชั้นการศึกษา เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่านักเรียนที่เรียนโรงเรียนแตกต่างกัน และนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนแตกต่างกัน มีความคิดเห็น แตกต่างกันในทุกด้าน เช่น การจัดสิ่งแวดล้อม และด้านการจัดกิจกรรมนักเรียนที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ส่วนด้านการสอนและการนิเทศ และมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ในด้านการจัดกิจกรรม และด้านการประเมินผลทางจริยธรรม ส่วนแนวทางการพัฒนาบทบาทพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นว่า ควรจัดให้มีสถานที่ที่ร่มรื่น สะอาด สวยงาม และสงบ ควรเพิ่ม ซีดี หรือวีดีโอ ควรจัดให้มีค่ายธรรมะ หรือค่ายคุณธรรมเพิ่มขึ้น และจัดให้มีการประเมินผลหลังเรียนอย่างเป็นระบบ^{๑๔๔}

พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิจิต วิจิโต ขุนภักดี) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ไม่สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ตั้งไว้สาเหตุเนื่องจากปัจจุบันนโยบายการปฏิรูปการศึกษาสู่ทศวรรษใหม่ได้ทำให้ครูปรับการเรียนเปลี่ยนการสอนได้อย่างมีคุณภาพมากขึ้นซึ่งครู และนักเรียนมีความตื่นตัวต่อวิถีกระบวนการพัฒนาการเรียนการสอนใหม่ๆ ที่เน้นความเข้าใจ จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามแนวทางการจัดการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๕๒ ซึ่งครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนตามหลักการทำงานของสมอง ให้ผู้เรียนได้พัฒนากระบวนการคิด อันจะนำไปสู่ความเข้าใจสร้างความรู้ และสรรค์สร้างด้วยปัญญาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ๑) ด้านการจัดการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์จัดรูปแบบ การเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนให้มากที่สุด ๒) ด้านเทคนิคการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์นำเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการเรียนการสอน ๓) ด้านสื่อการเรียนการสอน ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ได้เข้ารับการอบรม สัมมนา ศึกษาหาความรู้ด้านการผลิตสื่อประกอบการสอน ๔) ด้านการวัดและประเมินผล ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์มีความรู้ในเรื่องการวัดผลประเมินผลในรูปแบบต่างๆ นำวิธีการวัดผลประเมินผลและ

^{๑๔๓} ฉลิ้ม อุตถุญญ์, “การศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏในการพัฒนาชนบท”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑).

^{๑๔๔} พระครูปลัดกัญไธ้ ขุดินฺโร (แช่ลิ้ม), "บทบาทของพระสงฆ์ในด้านการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เพิ่มเกณฑ์การวัดผลประเมินผลต่างๆ ให้หลากหลายมาใช้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอน และคุณภาพของนักเรียน ๕)ด้านความศรัทธาในวิชาชีพของผู้สอนศีลธรรม ควรส่งเสริมให้พระสงฆ์ใช้หลักความเมตตาและคุณธรรมของความเป็นครูในการถ่ายทอดความรู้แก่ลูกศิษย์อย่างเต็มที่โดยไม่ปิดบังอำพรางใดๆ^{๑๔๕}

ระพิน ชูชื่น ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสั่งสอนอบรมทางด้านจริยธรรมของนักเรียนในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากเคยเข้ามาสั่งสอนอบรมด้านจริยธรรมให้นักเรียนมากกว่าสัปดาห์ละ ๑ ครั้ง โดยส่วนมากเป็นครูสอนจริยศึกษาประจำโรงเรียนมากที่สุด รองมาคือ เป็นวิทยากรรับอาราธนามาแสดงธรรมเทศนา หรือแสดงปาฐกถาธรรม ส่วนเนื้อหาที่สั่งสอนคือ เรื่องความเมตตา กรุณา มากที่สุด รองลงมาคือเนื้อหาเกี่ยวกับความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละ นอกจากนี้พระสงฆ์ส่วนมากยังเคยมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม ในวันสำคัญร่วมกับโรงเรียนโดยเป็นผู้ให้ความร่วมมือกับคณะครูอาจารย์มากที่สุด ส่วนการ จัดกิจกรรมภายในสถานศึกษา พระสงฆ์ส่วนมากมีส่วนร่วมในการจัดรายการตอบปัญหาทางจริยธรรมในโอกาสพิเศษของโรงเรียนมากที่สุด รองมาคือ โครงการอบรมศีลธรรมนักเรียนภาคฤดูร้อน ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาปัญหาจริยศึกษาในโรงเรียน พระสงฆ์ส่วนมากเคยให้คำแนะนำแก่นักเรียนในเรื่องความกตัญญูตเวที่มากที่สุด รองลงมาคือ ความเมตตา กรุณา อุเบกขา และด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน พระสงฆ์ส่วนมากเคยมีส่วนร่วมในการชักชวนสมาชิกในชุมชนให้เข้าร่วมกิจกรรมทางจริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น โดยกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา ที่พระสงฆ์ชักชวนแก่สมาชิกในชุมชนมากที่สุด ได้แก่ กิจกรรมวันวิสาขบูชา มากที่สุด รองลงมาคือ วันมาฆบูชา สำหรับกิจกรรมเกี่ยวกับศาสนพิธีของโรงเรียนที่พระสงฆ์ ให้การชักชวนมากที่สุด คือ การตักบาตร รองลงมาคือ การฟังเทศน์^{๑๔๖}

ธัญยาพร พงษ์โสภณ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนในชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น กรณีศึกษาพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปิดรับข่าวสารทางสื่อมวลชนของพระสงฆ์ และการนำข่าวสารที่ได้รับไปใช้ประโยชน์ การเลือกใช้วิธีการสื่อสารของพระสงฆ์ในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกของประชาชน เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะประชากรสงฆ์ ซึ่งได้แก่ อายุ พรรษา การศึกษาทางโลกและทางธรรมกับการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ผลจากการวิจัยในด้านการเปิดรับสื่อมวลชนจากการศึกษาวิจัยพบว่า พระสงฆ์ติดตามข่าวสารต่างๆ จากหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงมากที่สุด ประชากรสงฆ์ส่วนใหญ่ อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวัน และเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาในด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมทางหนังสือพิมพ์มากที่สุด ในกรณีข่าวสารจากแหล่ง

^{๑๔๕} พระครูวิสุทธิสรคุณ (วิชิต วิจิโต ขุนภักดี), "บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๔๖} ระพิน ชูชื่น “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓).

สื่อมวลชนไม่สอดคล้องกัน พระสงฆ์ส่วนใหญ่จะตกใจเชื่อว่าสารจากหนังสือพิมพ์มากที่สุด และประชากรสงฆ์ส่วนใหญ่เชื่อว่าสารที่ได้จากการอ่าน รัฟฟังหรือรับชมจากสื่อมวลชนต่างๆ ไปใช้ประโยชน์ในการชี้นำอบรมสั่งสอนให้ประชาชนในชุมชน^{๑๔๗}

พระมหาวิมลญาณ ทุยโธสงค์ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จังหวัดตราด” ประชากรกลุ่ม/ตัวอย่างที่ใช้ในศึกษา ได้แก่ กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ๑๒ กลุ่ม ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดตราด ซึ่งมีอายุการก่อตั้งกลุ่ม ๓ ปีขึ้นไป และมีสถานก่อตั้งกลุ่มอยู่ในวัดมีเจ้าอาวาสเป็นประธานกลุ่ม หรือเป็นที่ปรึกษากลุ่ม และผู้เกี่ยวข้องคือพระสงฆ์ คณะกรรมการ และสมาชิกกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ จากผลการศึกษาวินิจฉัยพบว่า กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เกิดจากพระสงฆ์ที่รับรู้ปัญหาชุมชน จึงมีการประยุกต์หลักธรรมและปรับเปลี่ยนวิธีการสอนเพื่อแก้ไขปัญหาในชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยการส่งเสริมระบบการเรียนรู้ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ เพื่อสร้างทุนชุมชนส่งเสริมการไว้วางใจและการสื่อสารต่อกันโดยประยุกต์หลักฆราวาสธรรม พระสงฆ์มีบทบาทส่งเสริมองค์ชุมชนด้วยการเป็นผู้ปลุกจิตสำนึก ผู้ให้การเรียนรู้ผู้ส่งเสริมคุณธรรมและผู้ให้คำปรึกษา โดยอาศัยบทบาทดังกล่าวในการส่งเสริมกิจกรรมกลุ่มใน ๓ ขั้นตอน คือ ขั้นแนะนำเตรียมการ ขั้นก่อตั้งกลุ่ม ขั้นดำเนินกิจกรรมด้วยการให้มีการจัดตั้งกลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์ โดยการให้การเรียนรู้ และส่งเสริมคุณธรรมและขั้นดำเนินกิจกรรมมุ่งหมายให้กลุ่มเกิดความเข้มแข็ง และส่งเสริมคุณธรรมให้คำปรึกษาเกิดสวัสดิการแก่สมาชิก จนเกิดการพึ่งตนเองได้ระดับหนึ่ง^{๑๔๘}

จิราณ ขวค์อุทัย ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการสงเคราะห์ชุมชนของพระครูโสภณปริยัติสุธี ประกอบด้วย การสงเคราะห์ทั้งทางด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคมไปพร้อมๆ กัน ซึ่งมี ๒ รูปแบบ คือ การสงเคราะห์แบบให้เปล่า ได้แก่ การให้ทุนการศึกษา เครื่องอุปโภคบริโภค โฉงศพ และการฃาปนกิจสงเคราะห์ ภายหลังจากการดำเนินกิจกรรมการสงเคราะห์ชุมชนในรูปแบบนี้ได้ระยะเวลาหนึ่ง พบว่า การสงเคราะห์แบบให้เปล่าทำให้คนขาดความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งได้รับและคุณค่าของตนเอง ทำให้กลายเป็นผู้ที่คุ้นเคยต่อการร้องขอและรอคอยความช่วยเหลือ จึงได้เปลี่ยนรูปแบบเป็นการสงเคราะห์แบบผสมผสาน ซึ่งเป็นการสงเคราะห์และการพัฒนาโดยวิธีระดมทุน การสร้างเครือข่ายพระสงฆ์ฆาธิการ การสร้างเครือข่ายโรคเอดส์ในระดับชุมชน ผลที่เกิดจากการสงเคราะห์ชุมชนดังกล่าว ปรากฏให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยสามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจแก่ผู้ที่ประสบปัญหาจากโรคเอดส์ได้ในระดับหนึ่ง ทางนามธรรมพบว่าผู้ติดเชื้อมีกำลังใจและศรัทธาในการดำรงชีวิตมากขึ้น และกระตุ้นให้คนในชุมชนทั้งผู้นำ คณะกรรมการ เพื่อนบ้านผู้ประสบภัยปัญหาเรื่อง

^{๑๔๗} ธีรพร พงษ์โสภณ, “บทบาทพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสนา **สตรีมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๙).

^{๑๔๘} พระมหาวิมลญาณ ทุยโธสงค์, “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์ชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด”, วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔).

โรคเอดส์ และพระสงฆ์เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ร่วมกันแก้ไขปัญหาอันเนื่องมาจากโรคเอดส์ในชุมชน^{๑๔๙}

๒.๕.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน

พระอนุชิต ชูเนียม ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุตรดิตถ์” จากผลการ วิจัยพบว่า^{๑๕๐}

๑) บทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีบทบาทสูงที่สุด คือ การเผยแผ่ธรรม รองลงมาคือ ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ ส่วนด้านที่มีบทบาทน้อยที่สุด คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๒) บทบาทของพระสงฆ์ที่คาดหวังในการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีบทบาทสูงที่สุด คือ ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ รองลงมา คือ ด้านการเผยแผ่ธรรม ส่วนด้านที่มีบทบาทน้อย คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๓) บทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติจริงในการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของผู้นำ ชุมชนโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีบทบาทสูงที่สุด คือ ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ รองลงมา คือ ด้านการเผยแผ่ธรรม ส่วนด้านที่มีบทบาทน้อย คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๔) บทบาทของพระสงฆ์ที่ผู้นำชุมชนคาดหวังในการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีบทบาทสูงที่สุด คือ ด้านงานสาธารณสงเคราะห์ รองลงมา คือ ด้านการเผยแผ่ธรรม ส่วนด้านที่มีบทบาทน้อย คือ ด้านการศึกษาสงเคราะห์

๕) เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบัน และบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ที่พระสงฆ์กับผู้นำชุมชนคาดหวัง ตามความคิดเห็นของผู้นำชุมชน โดยรวมทุกด้านปรากฏผล ดังนี้

๕.๑) บทบาทที่ปฏิบัติจริงของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็น ของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .๐๕ โดยผู้นำชุมชนมีความเห็นต่อบทบาทที่ปฏิบัติจริงมากกว่าที่พระสงฆ์มีความเห็น

๕.๒) บทบาทในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ที่พระสงฆ์คาดหวังกับผู้นำชุมชนคาดหวังตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ

๖) ปัญหาในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนสรุปเป็นประเด็นสำคัญ ดังนี้

๖.๑) พระสงฆ์บางรูปยังมีความรู้และขาดความชำนาญในการพัฒนาชุมชน

๖.๒) ยังขาดงบประมาณเพื่อใช้จ่ายในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน

๖.๓) เครื่องมืออุปกรณ์ไม่เพียงพอ และไม่ทันสมัย

^{๑๔๙} จิราวุธ วงศ์อุทัย, “บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสถาปัตยกรรมมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒).

^{๑๕๐} พระอนุชิต ชูเนียม, “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุตรดิตถ์”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏอุตรดิตถ์, ๒๕๔๖).

พระครูสมุห์ชัชวาล ขำมะณี ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน บริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย” จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แตกต่างกันไปตาม ระดับการศึกษา อายุ พรรษา และสถานภาพภายในวัด ส่วนปัญหาและอุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาแตกต่างกันตามระดับการศึกษา (ศาสนศึกษาและสามัญศึกษา) และมีข้อเสนอแนะให้พระสงฆ์ควรได้รับความรู้ด้านการพัฒนาชุมชนที่สูงขึ้น และบ้าน วัด โรงเรียน ควรร่วมมือกันพัฒนาชุมชนให้มากขึ้น ^{๑๕๑}

พระสมคิด ศรีบุรมณ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ ที่เกี่ยวข้องกับ การพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” จากผลการวิจัยพบว่า ๑) ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาท ของพระสงฆ์ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการพัฒนา จิตใจ ด้านสาธารณูปการ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ธรรม และด้านการส่งเสริมศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ได้แก่ ตำแหน่งภายในวัด อายุ ระยะเวลาที่บวช ระดับการศึกษาทางธรรม ระดับการศึกษาทางบาลี และระดับการศึกษาทางโลก โดยมีค่าความสัมพันธ์ของตัวแปรโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ๒) บทบาท ของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้าน ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม ด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้านการพัฒนาจิตใจ ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม และด้าน การศึกษาสงเคราะห์ ๓) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของพระสงฆ์เกี่ยวกับบทบาทที่เกี่ยวข้องกับการ พัฒนาชุมชน มีดังนี้ ๓.๑) ด้านการศึกษาสงเคราะห์ พระสงฆ์ควรได้รับการสนับสนุนในการ เข้าร่วมจัด การศึกษาตามสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงตัวพระสงฆ์เองก็ควรแสวง หาความรู้ทั้งทางโลกและ ทางธรรม เพื่อจะได้มีความรู้อบรมสั่งสอนประชาชนได้ ๓.๒) ด้านการสาธารณสงเคราะห์ พระสงฆ์ควร จะเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนให้มาก และควรจัดสถานที่วัดให้เป็นศูนย์กลางของชุมชน ๓.๓) ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม พระสงฆ์จะต้องทำหน้าที่ในการศึกษา หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาให้เข้าใจ แล้ว สามารถนำเอาหลักธรรมเหล่านั้นออกเผยแผ่ ให้แก่ประชาชน ได้เข้าใจและปฏิบัติตามได้ ๓.๔) ด้านการ ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม พระสงฆ์จะต้องทำความเข้าใจและเห็นความสำคัญของศิลปวัฒนธรรม ไม่ว่าจะ เป็นของท้องถิ่น หรือของชาติ และควรพยายามอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรม รวมถึงปลูกฝังให้เยาวชนได้ ศึกษาและสืบทอดต่อไป ๓.๕) ด้านการพัฒนาจิตใจ พระสงฆ์ควรหาวิธีชักชวนให้ประชาชนได้เห็น ความสำคัญในด้านจิตใจ และควรจัดสถานที่ภายในวัดให้ร่มรื่น เหมาะแก่การปฏิบัติจิตภาวนาของ ประชาชนผู้เข้ามาสู่บริเวณวัด ^{๑๕๒}

^{๑๕๑} พระครูสมุห์ชัชวาล ขำมะณี, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน บริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๔).

^{๑๕๒} พระสมคิด ศรีบุรมณ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, *วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๔).

๒.๕.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อผลการพัฒนาชุมชน

พระมหาบุญมี วรรณวิเศษ ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)" โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาในการดำเนินชีวิต แนวทางการปฏิบัติธรรม บทบาทในการพัฒนาสังคม และบทบาทในการเป็นผู้นำในการจัดตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติของพระธรรมวิสุทธิมงคล ผลจากการวิจัยพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวเกษตรกรกรรม แต่ฐานะการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติ ยึดถืออุดมคติธรรม เป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์ นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน จากผลวิจัยสรุปได้ว่า การพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ ด้านจิตใจ ได้ แก่การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษา สาธารณสุข และสาธารณประโยชน์ อื่นๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ^{๑๕๓}

พระโสภณ โสภณ ได้วิจัยเรื่อง “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด” จากผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงและเจ้าคณะตำบลมีความแตกต่างกันอย่างชัดเจน เจ้าคณะแขวงมีพัฒนาการด้านการศึกษาที่สูงกว่า มีความรับผิดชอบและส่งเสริมการศึกษามากกว่าเจ้าคณะตำบล ในส่วนที่คล้ายคลึงกัน คือ การนำเอาหลักธรรมมาใช้ปฏิบัติในการพัฒนาจิตใจของตนเอง และการแนะนำสั่งสอนให้พุทธศาสนิกชนให้มาทำบุญ รักษาศีล และเจริญภาวนา ในการศึกษาด้านเอกสาร พบว่าในการพัฒนาสังคม มีคำสอนทางพระพุทธศาสนาครอบคลุมทั้งระดับบุคคล ครอบครัว และสังคม โดยเน้นบุคคลว่าถ้าบุคคลพัฒนา สังคมก็พัฒนาด้วย การศึกษาของพระโสภณนี้เป็นลักษณะของการศึกษาเปรียบเทียบให้เห็นถึงบทบาทพระสงฆ์ในระดับสูงกว่าเจ้าอาวาส กับภาระหน้าที่ในการพัฒนาสังคม ตัวอย่างของพระสงฆ์ในการสังคมที่ชัดเจนรูปหนึ่ง คือ พระพยอม กัลยาโณ แห่งวัดสวนแก้ว จังหวัดนนทบุรี ปรากฏผลงานการพัฒนาเป็นที่ยอมรับจากสังคม ประสบความสำเร็จในการพัฒนาสังคม โดยใช้แนวคิดในการพัฒนาสังคมตามแนวทางพระพุทธศาสนา^{๑๕๔}

พรประภา กิจโกศล ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทและผลได้ต่อการพัฒนาชุมชนบทของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านโนนเมือง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา" ผลการวิจัยพบว่า พระสงฆ์ดำเนินการพัฒนาประชาชนในชนบท โดยเน้นการพัฒนาจิตใจเป็นหลักโดยการจัดตั้งโครงการรณรงค์ลดละเลิกอบายมุข และโครงการเสริมเพื่อพัฒนาสภาพความเป็นอยู่ของประชาชน ได้แก่ โครงการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โครงการสหกรณ์ร้านค้า และโครงการออมทรัพย์ประชาชนให้ความร่วมมือทุกโครงการเนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อตนเองและหมู่บ้านโดยพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาท

^{๑๕๓} พระมหาบุญมี อธิปยุโธ, “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔).

^{๑๕๔} พระโสภณ โสภณ, “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท**, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔).

สำคัญในการชักชวนให้ประชาชนเข้าร่วมโครงการ แต่ลักษณะการมีส่วนร่วมส่วนใหญ่ยังเป็นการรับประโยชน์ทั้งนั้น การเข้าร่วมวางแผนและดำเนินงานมีน้อยมาก ในส่วนของการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติตามคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนาของประชาชนเปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังจากที่พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาพบว่า ประชาชนมีการปฏิบัติตนดีขึ้นทั้งด้านการปฏิบัติกิจทางศาสนา การลดอบายมุขและการพัฒนาจิตใจ โดยยอมรับว่าพระสงฆ์มีบทบาทต่อการปฏิบัติในทางที่ดีขึ้นดังกล่าวในระดับปานกลาง^{๑๕๕}

นาวาอากาศตรีเถวียน สถาวร และคณะ ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของสถาบันสงฆ์ในการพัฒนาชนบท” ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดของประชาชน ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นและพระสงฆ์ที่มีต่อบทบาทสถาบันสงฆ์ในการพัฒนาชนบท ตลอดจนถึงความคิดเห็นของประชาชน และผู้นำท้องถิ่นต่อการปฏิบัติของสถาบันสงฆ์ ในการพัฒนาชนบทที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่ามีความสอดคล้องกับความคาดหวังของประชาชนและผู้นำท้องถิ่นเพียงใด^{๑๕๖}

พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่) ได้วิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง จำนวน ๒๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๙๕ มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘๐ มีการศึกษาในระดับ ม.๖ หรือเทียบเท่า จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๖๑ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๐๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔๙ และมีรายได้ ๕,๐๐๑-๗,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๕๐ จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร พบว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านการศึกษา มีผลทำให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี มีดังนี้ ด้านวิถีชีวิต พบว่า พระควรเป็นแกนนำในการปลูกฝังจิตสำนึกของเด็กและเยาวชนให้เห็นความสำคัญ เห็นคุณค่า และร่วมมือกันอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรม พบว่า พระสงฆ์ควรสอดแทรกหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่สามารถปลูกฝังความรักและหวงแหนวัฒนธรรมความเป็นไทยเข้าไปในกิจกรรมหรือประเพณีประจำท้องถิ่น ด้านเศรษฐกิจ พบว่า พระสงฆ์ควรประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้สามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในการประกอบอาชีพ หรือการดำรงชีวิต ด้านการศึกษา พบว่า พระสงฆ์ควรอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษ และประโยชน์ของการไม่ยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด อย่างจริงจัง โดยเฉพาะกับ

^{๑๕๕} พระประภา กิจโกศล, “บทบาทและผลได้ต่อการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านโนนเมือง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔), หน้า ๑๒.

^{๑๕๖} นาวาอากาศตรีเถวียน สถาวร และคณะ, “บทบาทของสถาบันสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”, รายงานการวิจัย, (สำนักวิจัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๗).

กลุ่มผู้ที่มีความเสี่ยงต่อการใช้จ่าย ด้านการสาธารณสุขประโยชน์ พบว่า พระสงฆ์ควรจัดสรรพื้นที่ส่วนหนึ่งของวัดให้เป็นลานกีฬา หรือสถานที่ออกกำลังกาย สำหรับให้คนในชุมชนได้ใช้เป็นสถานที่พบปะ และพักผ่อน หย่อนใจ^{๑๕๗}

พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส (ปู่อ้าย) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี" จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน ๑๕๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๘ มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๘๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๓๗ มีการศึกษาระดับ ป.๖ จำนวน ๙๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๕๕ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๑๔๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๐๒ มีรายได้ ๕,๐๐๑-๖,๐๐๐ บาท จำนวน ๙๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๙๔ จากผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ๑. บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน ๒. ผลการทดสอบสมมติฐานทั้ง ๕ ข้อสรุปได้ว่า เป็นไปตามที่กำหนดไว้ทั้งหมด โดยบทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ได้แก่ ด้านผู้นำแบบอย่างที่ดี ด้านการเผยแผ่ธรรมะ ด้านการให้การศึกษา ด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง และด้านสาธารณสุขโรคและระบบนิเวศ มีความสัมพันธ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี ๓. ข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี มีดังนี้ ๓.๑ ด้านผู้นำแบบอย่างที่ดี พบว่า พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในทุกๆ กิจกรรมของการพัฒนาชุมชน ในฐานะผู้นำทางด้านจิตวิญญาณ ๓.๒ ด้านการเผยแผ่ธรรมะ พบว่า พระสงฆ์ควรมีการเผยแผ่ธรรมะในเชิงรุก และควรพัฒนาการประชาสัมพันธ์เพื่อแจ้งข่าวสารกิจกรรมที่จัดขึ้นให้ทั่วถึงประชาชนในชุมชน ๓.๓ ด้านการให้การศึกษา พบว่า พระสงฆ์ควรศึกษาหาความรู้ในด้านเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสม สอดคล้องกับนักศึกษา ๓.๔ ด้านการให้ความรู้ด้านการปกครอง พบว่า พระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในฐานะผู้ให้ความรู้ทางพระพุทธศาสนาเพื่อนำมาใช้ในทางการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะส่วนที่เกี่ยวกับ หลักธรรมของผู้ปกครอง ๓.๕ ด้านสาธารณสุขโรคและระบบนิเวศ พบว่า พระสงฆ์ควรเข้ามามีส่วนร่วมอย่างชัดเจนในกิจกรรมการอนุรักษ์ รวมทั้งควรมีการอบรมถวายความรู้แก่พระสงฆ์ในด้านการจัดการระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาให้พระสงฆ์เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจสามารถชักจูงและปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชนในชุมชนได้^{๑๕๘}

พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจใจ) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" จากผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของ อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๗๖)

^{๑๕๗} พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่), "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอมือง จังหวัดเพชรบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๕๘} พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส (ปู่อ้าย), "บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางบาล จังหวัดราชบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อพบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างของตัวแปร พบว่า เพศ อายุ และอาชีพ มีผลให้ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐมไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนอาชีพนั้น แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ผลการศึกษาปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ปัญหาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่า ปัญหาที่สำคัญได้แก่ ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมประชาชน และสิ่งแวดล้อมยังขาดการปรับปรุงภูมิทัศน์ให้น่าอยู่ รมรื่น สวยงาม แนวทางในการแก้ไขปัญหา ได้แก่ ควรฝึกอบรมบุคลากรที่ให้ความรู้แก่ประชาชนให้มากที่สุด และส่งเสริมควรปลูกต้นไม้ภายในวัดให้มากขึ้น จัดสถานที่ให้สะอาดดูเรียบร้อย ผลจากการสัมภาษณ์พบว่า พระสงฆ์ในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ได้มีบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านศาสนสถาน ๒) ด้านศาสนบุคคลหรือบุคลากรในวัด ๓) ด้านกิจกรรมภายในวัดและชุมชน ๔) ด้านสิ่งแวดล้อม และ ๕) ด้านเศรษฐกิจ^{๑๕๙}

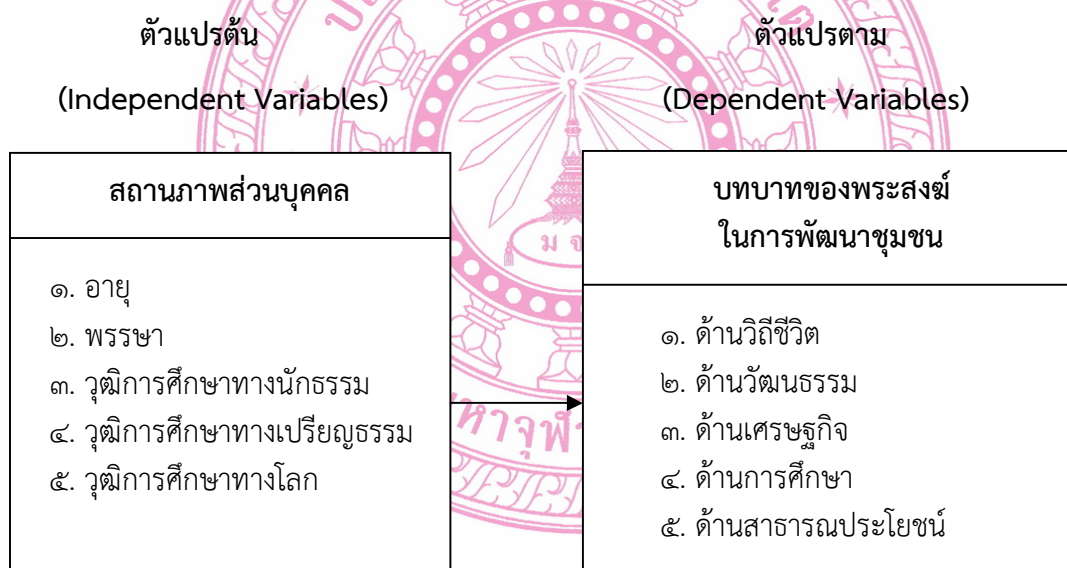
^{๑๕๙} พระครูวิมลจินดาการ (มาลัย อาทิจใจ), "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

๒.๖ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” นี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

๑) ตัวแปรต้น (Independent Variables) สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางนิกธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม และวุฒิการศึกษาทางโลก

๒) ตัวแปรตาม (Dependent Variables) บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน ตามด้านงานของการพัฒนา ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณประโยชน์ ดังแผนภาพที่ ๒.๔ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เป็นการวิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้ต่อไป

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๘๐ รูป^๑ และจะทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๐ รูป/คน โดยเป็นพระสงฆ์ ๕ รูป และผู้นำชุมชน ๕ คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากรหัสจำนวน ๔๘๐ รูป โดยวิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน ๒๑๔ รูป

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๑ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยโดยศึกษาเอกสารวิชาการและจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน โดยมีขั้นตอนดังนี้

^๑สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, สถิติพระภิกษุจำพรรษา ๒๕๕๕, หน้า ๙. (เอกสารเย็บเล่ม)

๑. ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน แล้วนำมาเป็นกรอบปัจจัยให้ครอบคลุมกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

๒. สร้างแบบสอบถามตามกรอบวิจัยที่กำหนดไว้เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยแบ่งเป็น

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire) แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบให้เลือกตอบ จำแนกตาม ๑. อายุ ๒. จำนวนพรรษา ๓. ตำแหน่ง ๔. วุฒิการศึกษาสามัญ ๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม ๖. วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมของพระภิกษุ

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ ใน ๕ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านวิถีชีวิต	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๒. ด้านวัฒนธรรม	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๓. ด้านเศรษฐกิจ	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๔. ด้านการศึกษา	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ
๕. ด้านสาธารณประโยชน์	มีคำถามทั้งหมด ๖ ข้อ

โดยคำถามที่ให้ผู้ตอบแบบสอบถามในตอนที่ ๒ แบ่งเป็น ๕ ระดับ^๒ มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มากที่สุด
๔ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	มาก
๓ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	ปานกลาง
๒ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อย
๑ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นแบบสอบถาม **คำถามปลายเปิด (open-ended questions)** หมายถึง คำถามที่ผู้ตอบ ตอบได้อย่างอิสระไม่กำหนดคำตอบตายตัว คือ เปิดโอกาสให้ผู้ถูกถามได้อธิบายหรือพูดถึงแนวความคิดของตนเองได้อย่างอิสระ แบ่งออกเป็น ๕ ด้านดังนี้ คือ ๑) ด้านวิถีชีวิต ๒) ด้านวัฒนธรรม ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านการศึกษา และ ๕) ด้านสาธารณประโยชน์

^๒ธานินทร์ ศิลป์จารุ, การวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS, (นนทบุรี : เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๗๕.

๒. แบบสัมภาษณ์

การวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In Depth Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key Informants) จากพระสงฆ์ ๕ รูป และผู้นำชุมชน ๕ คน ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๒) เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๓) เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๔) เพื่อเป็นแนวทางเกี่ยวกับ “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” มาประยุกต์ใช้

๓.๓.๒ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม

นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไปหาคุณภาพของแบบสอบถาม

๑. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความครอบคลุมของเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ซึ่งเป็นการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) สำหรับผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามมีจำนวน ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑). พระครูปริมาณรักษ์, รศ.ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒). พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร. อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓). พระมหาสุรชัย วราสโณ, ดร. อาจารย์ประจำวิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆสมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔). รศ.เวทย์ บรรณกรกุล อาจารย์ประจำวิทยาเขตบาลีศึกษาพุทธโฆสมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕). ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (Index Objective Congruence : IOC) ได้ค่า IOC มากกว่า ๐.๖ ขึ้นไปทุกข้อ

๒. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขจากการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชากรที่ไม่ได้เป็นประชากรกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน ๓๐ ชุด (Coefficient)^๓ ของความเชื่อมั่น ตามวิธีการของ ครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ ๐.๙๒๕

๓. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไข

นำแบบสอบถามมาปรับปรุงให้เป็นฉบับสมบูรณ์สำหรับนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลจริงเป็นอันดับต่อไป

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนี้

๓.๔.๑ ขอนหนังสือรับรองจากผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือจากเจ้าอาวาส ในอำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย โดยผู้วิจัยดำเนินการนำไปส่งตามวัดต่าง ๆ เพื่อช่วยดำเนินการอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๔.๒ นำแบบสอบถามจำนวน ๒๑๔ ชุด โดยกระจายกลุ่มตัวอย่างไปตามวัดต่าง ๆ ตามจำนวนประชากรที่มีอยู่ โดยผู้วิจัยดำเนินการนำไปแจกตามวัดต่าง ๆ ด้วยตนเอง และการเก็บรวบรวมข้อมูลและดำเนินการเก็บคืนภายใน ๑ สัปดาห์

๓.๔.๓ รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนจากวัดต่าง ๆ ทั้งหมดโดยอยู่ในสภาพที่สมบูรณ์ จำนวน ๒๑๔ ชุด ได้รับคืนจำนวน ๒๑๔ ชุด คิดเป็นแบบสอบถามที่ได้รับคืนร้อยละ ๑๐๐ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติ ดังนี้

๑) สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

การพิจารณาระดับประสิทธิภาพการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัดสมุทรสาครทำได้โดยการหาค่าเฉลี่ยของคะแนนที่ได้โดยแบ่งระดับระดับการปฏิบัติออกเป็น ๕ ระดับ กำหนดความกว้างของแต่ละอันตรภาคชั้นเมื่อได้คะแนนช่วงห่างแต่ละช่วงแล้ว สามารถกำหนดระดับความสำคัญในแต่ละช่วงได้ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๔.๕๐ – ๕.๐๐ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๓.๕๐ – ๔.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็นมาก

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๒.๕๐ – ๓.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็นปานกลาง

^๓ประยูร อาษานาม รศ.ดร., คู่มือวิจัยทางการศึกษา พิมพ์ครั้งที่ ๒, คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, (ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๑), หน้า ๖๖.

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๕๐ – ๒.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อย
 คะแนนเฉลี่ยระหว่าง ๑.๐๐ – ๑.๔๙ หมายถึง ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด^๔

๒) สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐานเพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าเอฟ (F-Test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ข้อมูลคำถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูลตามประเด็นที่กำหนดไว้ในแบบสอบถามปลายเปิด จากนั้นจะทำการวิเคราะห์โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๔. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยจะทำการจัดกลุ่มข้อมูล (Data Grouping) ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จากนั้น จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique)

^๔ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๘.

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๖ ส่วน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ใน ๕ ด้าน ได้แก่

๔.๒.๑ ด้านวิถีชีวิต

๔.๒.๒ ด้านวัฒนธรรม

๔.๒.๓ ด้านเศรษฐกิจ

๔.๒.๔ ด้านการศึกษา

๔.๒.๕ ด้านสาธารณประโยชน์

๔.๓ เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๔.๕ บทสัมภาษณ์ เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

๔.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ในบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตาม อายุ พรรษา วุฒิการศึกษา ทางนักรธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๒๑๔)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน (รูป)	ร้อยละ
อายุ		
๒๐ - ๓๐ ปี	๗๒	๓๓.๗
๓๑ - ๔๐ ปี	๔๙	๒๒.๙
๔๑ - ๕๐ ปี	๔๘	๒๒.๔
๕๑ - ๖๐ ปี	๒๓	๑๐.๗
๖๐ ปีขึ้นไป	๒๒	๑๐.๓
รวม	๒๑๔	๑๐๐.๐
จำนวนพรรษา		
๑ - ๕ พรรษา	๑๐๔	๔๘.๖
๖ - ๑๐ พรรษา	๒๘	๑๓.๑
๑๑ - ๑๕ พรรษา	๔๔	๒๐.๖
๑๖ - ๒๐ พรรษา	๑๕	๗.๐
๒๐ พรรษาขึ้นไป	๒๓	๑๐.๗
รวม	๒๑๔	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม		
ไม่มีวุฒิทางธรรม	๔๕	๒๑.๐
นักรธรรมชั้นตรี	๕๓	๒๔.๘
นักรธรรมชั้นโท	๒๐	๙.๓
นักรธรรมชั้นเอก	๙๖	๔๔.๙
รวม	๒๑๔	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม		
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๑๙๖	๙๑.๖
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	๑๐	๔.๗
ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๖	๖	๒.๘
ป.ธ. ๗ - ป.ธ. ๙	๒	๐.๙
รวม	๒๑๔	๑๐๐.๐
วุฒิการศึกษาทางโลก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๑๔๓	๕๗.๐
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๐.๒
สูงกว่าปริญญาตรี	๑๖	๒.๘
รวม	๒๑๔	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑

อายุ พระสงฆ์อายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๔๙ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๙ อายุ ๔๐ - ๔๙ ปี จำนวน ๔๘ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๒.๔ อายุ ๕๐-๖๐ ปี ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗ และสุดท้ายอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป จำนวน ๒๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๓ ตามลำดับ

จำนวนพรรษา พระสงฆ์มีพรรษา ๑-๕ พรรษา จำนวน ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖ รองลงมาคือ ๑๑-๑๕ พรรษา จำนวน ๔๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๖ ๖-๑๐ พรรษาจำนวน ๒๘ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๑๓.๑ มากกว่า ๒๐ พรรษา จำนวน ๒๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๑๐.๗ และสุดท้าย ๑๖ - ๒๐ พรรษา จำนวน ๑๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๗.๐ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม พระสงฆ์มีวุฒิการศึกษานักรธรรมชั้นเอก จำนวน ๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙ นักรธรรมชั้นตรี จำนวน ๕๓ คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๘ ไม่มีวุฒิทางธรรม จำนวน ๔๕ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐ และสุดท้าย นักรธรรมชั้นโท จำนวน ๒๐ รูป คิดเป็น ร้อยละ ๙.๓ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม พระสงฆ์ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๖ ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ จำนวน ๑๐ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔.๗ ป.ธ. ๔ - ๖ จำนวน ๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ และเปรียญธรรม ๗ - ๙ จำนวน ๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๐.๙ ตามลำดับ

วุฒิการศึกษาทางโลก พระสงฆ์มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูปคิดเป็นร้อยละ ๕๗.๐ ปริญญาตรีจำนวน ๑๐๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๒ และสุดท้าย สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๒.๘ ตามลำดับ

๔.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณประโยชน์ รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒-๔.๗

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	ระดับความคิดเห็น		การแปลผล
	$\bar{X}$	S.D.	
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๕๔	๐.๕๐	มาก
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๗๑	๐.๕๔	มาก
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๓๗	๐.๕๓	ปานกลาง
๔. ด้านการศึกษา	๓.๖๑	๐.๗๒	มาก
๕. ด้านสาธารณประโยชน์	๓.๕๒	๐.๔๘	มาก
ภาพรวม	๓.๕๕	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕, S.D. เท่ากับ ๐.๕๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก ๔ ด้าน และระดับปานกลาง ๑ ด้าน โดยเรียงตามลำดับได้แก่ ๑) ด้านวัฒนธรรม โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเท่ากับ ๓.๗๑, S.D. เท่ากับ ๐.๕๔ ๒) ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๖๑, S.D. เท่ากับ ๐.๗๒ ๓) ด้านวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๔, S.D. เท่ากับ ๐.๕๐ ๔) ด้านสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๒, S.D. เท่ากับ ๐.๔๘ และ ๕) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๓๗, S.D. เท่ากับ ๐.๕๓ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านวิถีชีวิต**

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑	ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้าน จิตใจ	๓.๗๔	๐.๗๑	มาก
๒	ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้าน สิ่งแวดล้อม	๓.๕๘	๐.๖๕	ปานกลาง
๓	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยันขันแข็งใน การทำงาน	๓.๕๗	๐.๖๙	มาก
๔	ให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด ทันต่อเหตุการณ์	๓.๔๖	๐.๖๘	ปานกลาง
๕	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความคิดริเริ่มและร่วมมือกัน ช่วยเหลือตนเอง	๓.๕๒	๐.๕๙	มาก
๖	สนับสนุนให้ความช่วยเหลือสถานพยาบาลชุมชน	๓.๔๗	๐.๖๙	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๕๔	๐.๕๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านวิถีชีวิต** อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔, S.D.
เท่ากับ ๐.๕๐ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาท
ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดย
เรียงจากมากที่สุด คือ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔,
S.D. เท่ากับ ๐.๗๑ ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยันขันแข็งในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๓.๕๗, S.D. เท่ากับ ๐.๖๙ และสุดท้ายให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด
ทันต่อเหตุการณ์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖, S.D. เท่ากับ ๐.๖๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านวัฒนธรรม**

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๗	จัดงานประเพณีประจำปีเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม	๓.๖๔	๐.๖๔	มาก
๘	จัดเผยแพร่อบรมศีลธรรม และจริยธรรมให้กับชุมชน	๓.๕๘	๐.๗๗	มาก
๙	ส่งเสริมการก่อสร้างที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย	๓.๕๔	๐.๗๗	มาก
๑๐	มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน	๓.๘๑	๐.๗๑	มาก
๑๑	แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา	๓.๙๒	๐.๗๗	มาก
๑๒	จัดให้มีการเทศน์บรรยายธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา	๓.๗๖	๐.๖๕	มาก
ภาพรวม		๓.๗๑	๐.๕๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านวัฒนธรรม** อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑, S.D. เท่ากับ ๐.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒, S.D. เท่ากับ ๐.๗๗ ส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑, S.D. เท่ากับ ๐.๗๑ และสุดท้ายส่งเสริมการก่อสร้างที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔, S.D. เท่ากับ ๐.๗๗ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านเศรษฐกิจ**

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑๓	สนับสนุนการดำเนินงานของนิคมเกษตรชุมชนเพื่อการพัฒนา	๓.๔๔	๐.๗๑	ปานกลาง
๑๔	สนับสนุนและส่งเสริมเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง	๓.๓๒	๐.๖๙	ปานกลาง
๑๕	อบรมให้ความรู้ แนะนำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์	๓.๒๒	๐.๖๕	ปานกลาง
๑๖	สนับสนุนให้มีการฝึกวิชาชีพต่างๆ ให้กับชาวบ้าน	๓.๒๓	๑.๖๙	ปานกลาง
๑๗	สนับสนุนให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง	๓.๖๐	๑.๖๖	มาก
๑๘	ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน	๓.๔๑	๐.๗๓	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๓๗	๐.๕๓	ปานกลาง

จากตารางที่ ๔.๕ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี **ด้านเศรษฐกิจ** อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗, S.D. เท่ากับ ๐.๕๓ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง และมาก โดยเรียงจากมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐, S.D. เท่ากับ ๑.๖๖ สนับสนุนการดำเนินงานของนิคมเกษตรชุมชนเพื่อการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔, S.D. เท่ากับ ๐.๗๑ และสุดท้ายอบรมให้ความรู้ แนะนำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒, S.D. เท่ากับ ๐.๖๕ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี		ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๑๙	จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและชาวบ้าน	๓.๖๗	๐.๘๘	มาก
๒๐	ช่วยสอนหนังสือด้านธรรมะแก่ชาวบ้าน	๓.๖๒	๐.๘๗	มาก
๒๑	เป็นวิทยากรพิเศษในการบรรยายธรรมะ	๓.๖๘	๐.๘๒	มาก
๒๒	ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน	๓.๖๖	๐.๘๒	มาก
๒๓	ช่วยพัฒนาสถานศึกษาในชุมชน	๓.๕๗	๐.๘๓	มาก
๒๔	จัดตั้งหน่วยอบรมพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด	๓.๔๘	๐.๘๘	ปานกลาง
ภาพรวม		๓.๖๑	๐.๗๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑, S.D. เท่ากับ ๐.๗๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงจากมากที่สุด คือ เป็นวิทยากรพิเศษในการบรรยายธรรมะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘, S.D. เท่ากับ ๐.๖๒ จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗, S.D. เท่ากับ ๐.๘๘ และสุดท้ายจัดตั้งหน่วยอบรมพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘, S.D. เท่ากับ ๐.๘๘ ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณประโยชน์

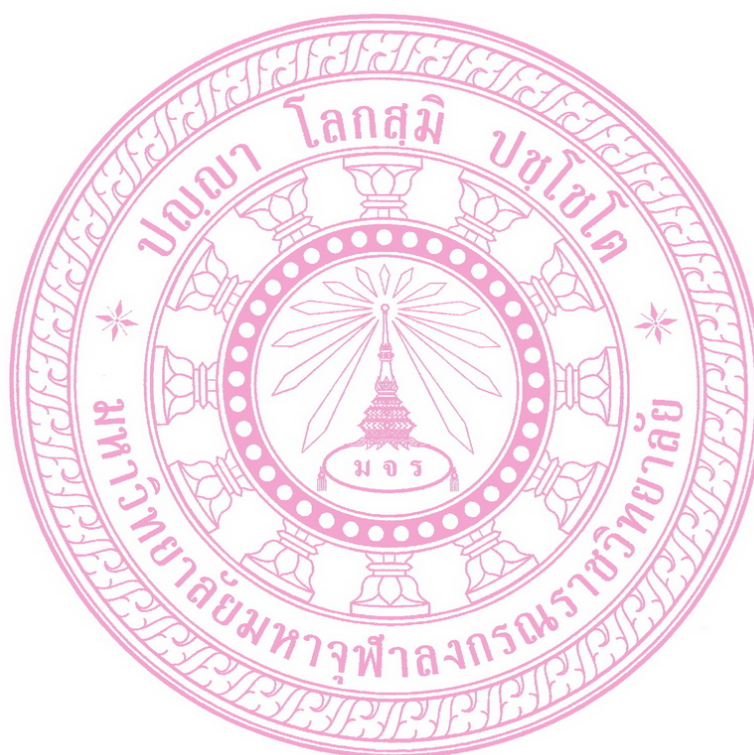
(n = ๒๑๔)

	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	ระดับความคิดเห็น		การแปล ผล
		$\bar{X}$	S.D.	
๒๕	สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล	๓.๖๖	๐.๖๖	มาก
๒๖	ดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนา สร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เพื่อชุมชน	๓.๓๙	๐.๖๗	ปานกลาง
๒๗	ช่วยเหลือเกื้อกูลกิจการของชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อ การสาธารณประโยชน์	๓.๔๙	๐.๖๘	ปานกลาง
๒๘	มีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณประโยชน์ใน หมู่บ้าน	๓.๕๗	๐.๖๒	มาก
๒๙	จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาระบบนิเวศ	๓.๔๖	๐.๖๔	ปานกลาง
๓๐	อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษจากสิ่งเสพติดและ อบายมุขต่างๆ	๓.๕๘	๐.๖๔	มาก
ภาพรวม		๓.๕๒	๐.๔๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณประโยชน์ อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ
๓.๕๒, S.D. เท่ากับ ๐.๔๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ
พระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก และปานกลาง โดย
เรียงจากมากที่สุด คือ สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีค่าเฉลี่ย
เท่ากับ ๓.๖๖, S.D. เท่ากับ ๐.๖๖ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่างๆ มี
ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘, S.D. เท่ากับ ๐.๖๔ และสุดท้ายดำเนินกิจการสาธารณสงเคราะห์ด้วยการ
พัฒนาสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เพื่อชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๙, S.D. เท่ากับ ๐.๖๗ ตามลำดับ

๔.๓ เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิการศึกษาทางนักธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก ดังตารางที่ ๔.๘ - ๔.๑

สมมติฐานที่ ๑ พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๘ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามอายุ

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	อายุ										F	Sig.
	๒๐-๓๐ ปี (๗๒ รูป)		๓๑-๔๐ ปี (๔๙ รูป)		๔๑-๕๐ ปี (๔๘ รูป)		๕๑-๖๐ ปี (๒๓ รูป)		มากกว่า ๖๐ ปี (๒๒ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๔๔	๐.๔๙	๓.๗๒	๐.๕๐	๓.๔๕	๐.๕๕	๓.๖๑	๐.๔๖	๓.๖๐	๐.๓๓	๐.๘๙๑*	๐.๐๒๑
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๕๗	๐.๕๖	๓.๘๒	๐.๔๘	๓.๗๑	๐.๕๙	๓.๘๗	๐.๕๕	๓.๗๓	๐.๓๑	๒.๓๒๕	๐.๐๕๘
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๓๕	๐.๔๑	๓.๔๕	๐.๖๙	๓.๒๓	๐.๕๔	๓.๓๘	๐.๕๙	๓.๕๓	๐.๓๒	๑.๖๖๗	๐.๑๕๙
๔. ด้านการศึกษา	๓.๕๕	๐.๖๐	๓.๗๐	๐.๘๒	๓.๔๙	๐.๗๙	๓.๘๖	๐.๘๐	๓.๖๕	๐.๖๐	๑.๓๑๐	๐.๒๖๗
๕. ด้านสาธารณสุข	๓.๔๔	๐.๔๑	๓.๖๗	๐.๕๓	๓.๔๐	๐.๖๐	๓.๖๕	๐.๓๖	๓.๖๐	๐.๒๕	๓.๒๐๔*	๐.๐๑๔
รวม	๓.๔๗	๐.๔๓	๓.๖๗	๐.๕๒	๓.๔๖	๐.๕๕	๓.๖๗	๐.๔๘	๓.๖๒	๐.๓๒	๒.๒๘๘	๐.๐๖๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๘ พระสงฆ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิถีชีวิต และด้านสาธารณสุข แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในรายด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต และด้านสาธารณประโยชน์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๙ - ๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๙ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านวิถีชีวิต

(n = ๒๖๕)						
อายุ	$\bar{x}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	มากกว่า ๖๐ ปี
		๓.๔๔	๓.๓๒	๓.๔๕	๓.๖๑	๓.๖๐
๒๐-๓๐ ปี	๓.๔๔	-	-๐.๒๘*	-๐.๐๑	-๐.๑๗	-๐.๑๖
๓๑-๔๐ ปี	๓.๓๒	-	-	๐.๒๓*	๐.๑๑	๐.๑๒
๔๑-๕๐ ปี	๓.๔๕	-	-	-	-๐.๑๖	-๐.๑๕
๕๑ - ๖๐ ปี	๓.๖๑	-	-	-	-	๐.๐๑
มากกว่า ๖๐ ปี	๓.๖๐	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๙ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านวิถีชีวิต จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอ บางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านสาธารณประโยชน์

(n = ๒๖๕)

อายุ	$\bar{x}$	๒๐-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑ - ๖๐ ปี	๖๑ ปี ขึ้นไป
		๓.๔๔	๓.๖๗	๓.๔๐	๓.๖๕	๓.๖๐
๒๐-๓๐ ปี	๓.๔๔	-	-๐.๒๓*	๐.๐๔	-๐.๒๑	-๐.๑๖
๓๑-๔๐ ปี	๓.๖๗	-	-	๐.๒๓*	๐.๐๒	๐.๐๗
๔๑-๕๐ ปี	๓.๔๐	-	-	-	-๐.๒๕*	-๐.๒๐
๕๑ - ๖๐ ปี	๓.๖๕	-	-	-	-	๐.๐๕
๖๑ ปี ขึ้นไป	๓.๖๐	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๐ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านสาธารณประโยชน์ จำแนกตามอายุ พบว่า ผู้มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ๕๑ - ๖๐ ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๒ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามพรรษา

(= ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	จำนวนพรรษา										F	Sig.
	๑-๕ พรรษา (๑๐๔ รูป)		๖-๑๐ พรรษา (๒๘ รูป)		๑๑-๑๕ พรรษา (๔๔ รูป)		๑๖-๒๐ พรรษา (๑๕ รูป)		มากกว่า ๒๐ พรรษา (๒๓ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๔๗	๐.๕๖	๓.๔๘	๐.๔๘	๓.๗๔	๐.๔๖	๓.๖๔	๐.๔๐	๓.๕๑	๐.๒๖	๒.๖๒๑*	๐.๐๓๖
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๕๘	๐.๖๓	๓.๗๕	๐.๕๔	๓.๙๓	๐.๓๙	๓.๘๓	๐.๔๐	๓.๗๔	๐.๓๒	๓.๘๒๖*	๐.๐๐๕
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๓๒	๐.๕๓	๓.๐๖	๐.๖๐	๓.๕๘	๐.๔๔	๓.๗๑	๐.๔๒	๓.๓๐	๐.๓๗	๖.๖๗๐*	๐.๐๐๐
๔. ด้านการศึกษา	๓.๕๓	๐.๗๔	๓.๕๕	๐.๘๒	๓.๙๑	๐.๗๘	๓.๗๒	๐.๓๙	๓.๔๑	๐.๓๑	๒.๘๙๔*	๐.๐๒๓
๕. ด้านสาธารณสุข	๓.๔๓	๐.๔๙	๓.๕๕	๐.๕๑	๓.๗๑	๐.๕๐	๓.๖๔	๐.๓๙	๓.๔๘	๐.๒๙	๒.๙๙๕*	๐.๐๒๐
รวม	๓.๔๗	๐.๕๒	๓.๔๘	๐.๕๐	๓.๗๗	๐.๔๖	๓.๗๑	๐.๓๗	๓.๔๙	๐.๑๘	๔.๐๒๐*	๐.๐๐๔

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พระสงฆ์ที่มีพรรษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๑๒ – ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๑๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๔๗	๓.๔๘	๓.๗๗	๓.๗๑	๓.๔๙
๑-๕ พรรษา	๓.๔๗	-	-๐.๐๑	-๐.๓๐*	-๐.๒๔	-๐.๐๒
๖-๑๐ พรรษา	๓.๔๘	-	-	-๐.๒๙*	-๐.๒๓	-๐.๐๑
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๗๗	-	-	-	๐.๐๖	๐.๒๘*
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๗๑	-	-	-	-	๐.๒๒
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๔๙	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา และ ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๓ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านวิถีชีวิต

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๔๗	๓.๔๘	๓.๗๔	๓.๖๔	๓.๕๑
๑- ๕ พรรษา	๓.๔๗	-	-๐.๐๑	-๐.๒๗*	-๐.๑๗	-๐.๐๔
๖-๑๐ พรรษา	๓.๔๘	-	-	-๐.๒๖*	-๐.๑๖	-๐.๐๓
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๗๔	-	-	-	๐.๑๐	๐.๒๓
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๖๔	-	-	-	-	๐.๑๓
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๕๑	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๓ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านวิถีชีวิต จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา และ ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านวัฒนธรรม

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑- ๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๕๘	๓.๗๕	๓.๙๓	๓.๘๓	๓.๗๔
๑- ๕ พรรษา	๓.๕๘	-	-๐.๑๗	-๐.๓๕*	-๐.๒๕	-๐.๑๖
๖-๑๐ พรรษา	๓.๗๕	-	-	-๐.๑๘	-๐.๐๘	๐.๐๑
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๙๓	-	-	-	๐.๑๐	๐.๑๙
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๘๓	-	-	-	-	๐.๐๙
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๗๔	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านวัฒนธรรม จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา และ ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านเศรษฐกิจ

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๓๒	๓.๐๖	๓.๕๘	๓.๗๑	๓.๓๐
๑- ๕ พรรษา	๓.๓๒	-	๐.๒๖*	-๐.๒๖*	-๐.๓๙*	๐.๐๒
๖-๑๐ พรรษา	๓.๐๖	-	-	-๐.๕๒*	-๐.๖๕*	-๐.๒๔
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๕๘	-	-	-	-๐.๑๓	๐.๒๘*
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๗๑	-	-	-	-	๐.๔๑
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๓๐	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๕ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีพรรษา ๖-๑๐ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีพรรษา ๑-๕ พรรษา และ ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านการศึกษา

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๕๓	๓.๕๕	๓.๙๑	๓.๗๒	๓.๔๑
๑-๕ พรรษา	๓.๕๓	-	-๐.๐๒	-๐.๓๘*	-๐.๑๙	๐.๑๒
๖-๑๐ พรรษา	๓.๕๕	-	-	-๐.๓๖*	-๐.๑๗	๐.๑๔
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๙๑	-	-	-	๐.๑๙	๐.๕๐*
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๗๒	-	-	-	-	๐.๓๑
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๔๑	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านการศึกษา จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา และ ๖-๑๐ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๑๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านสาธารณประโยชน์

(n = ๒๑๔)

พรรษา	$\bar{x}$	๑-๕ พรรษา	๖-๑๐ พรรษา	๑๑-๑๕ พรรษา	๑๖-๒๐ พรรษา	มากกว่า ๒๐ พรรษา
		๓.๔๓	๓.๕๕	๔.๗๑	๓.๖๔	๓.๔๘
๑-๕ พรรษา	๓.๔๓	-	-๐.๑๒	-๑.๒๘*	-๐.๒๑	-๐.๐๕
๖-๑๐ พรรษา	๓.๕๕	-	-	-๑.๑๖	-๐.๐๙	๐.๐๗
๑๑-๑๕ พรรษา	๓.๗๑	-	-	-	๐.๐๗	๐.๒๓
๑๖-๒๐ พรรษา	๓.๖๔	-	-	-	-	๐.๑๖
มากกว่า ๒๐ พรรษา	๓.๔๘	-	-	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านสาธารณประโยชน์ จำแนกตามพรรษา พบว่า ผู้มีพรรษา ๑-๕ พรรษา มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีพรรษา ๑๑-๑๕ พรรษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางนักรธรรม ต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๘ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษานักรธรรม

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการ พัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม								F	Sig.
	ไม่มีวุฒิทางธรรม (๔๕ รูป)		นักรธรรมชั้นตรี (๕๓ รูป)		นักรธรรมชั้นโท (๒๐ รูป)		นักรธรรมชั้นเอก (๙๖ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๖๘	๐.๕๔	๓.๕๒	๐.๖๒	๓.๔๖	๐.๕๑	๓.๕๐	๐.๓๙	๑.๕๗๑	๐.๑๙๘
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๖๗	๐.๕๕	๓.๗๓	๐.๗๑	๓.๗๒	๐.๕๒	๓.๗๑	๐.๔๑	๐.๑๐๓	๐.๙๕๘
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๕๐	๐.๔๗	๓.๓๖	๐.๕๗	๓.๓๗	๐.๔๗	๓.๓๑	๐.๕๔	๑.๒๙๖	๐.๒๗๗
๔. ด้านการศึกษา	๓.๗๐	๐.๘๐	๓.๗๙	๐.๗๗	๓.๕๗	๐.๙๑	๓.๔๘	๐.๕๙	๒.๔๑๗	๐.๐๖๗
๕. ด้านสาธารณประโยชน์	๓.๕๕	๐.๕๓	๓.๔๗	๐.๕๓	๓.๕๔	๐.๔๔	๓.๕๔	๐.๔๔	๐.๓๐๖	๐.๘๒๑
รวม	๓.๖๒	๐.๕๓	๓.๕๘	๐.๕๖	๓.๕๓	๐.๕๔	๓.๕๑	๐.๔๐	๐.๖๑๐	๐.๖๐๙

จากตารางที่ ๔.๑๘ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษานักรธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกันทุกด้าน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๔ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรมต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๑๙ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม						F	Sig.
	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม (๑๙๖ รูป)		ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ (๑๐ รูป)		ป.ธ. ๔ - ๙ (๘ รูป)			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๕๓	๐.๕๑	๓.๙๐	๐.๔๗	๓.๔๖	๐.๑๕	๒.๗๙๗	๐.๐๖๓
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๖๙	๐.๕๔	๔.๐๓	๐.๔๒	๓.๖๗	๐.๕๒	๑.๙๕๗	๐.๑๔๔
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๓๕	๐.๕๑	๓.๙๗	๐.๕๔	๓.๐๔	๐.๕๔	๘.๕๙๐*	๐.๐๐๐
๔. ด้านการศึกษา	๓.๖๐	๐.๗๓	๔.๐๗	๐.๖๓	๓.๓๘	๐.๐๘	๒.๔๗๒	๐.๐๘๗
๕. ด้านสาธารณประโยชน์	๓.๕๒	๐.๔๗	๓.๙๓	๐.๔๙	๓.๑๒	๐.๑๕	๖.๗๒๒*	๐.๐๐๑
รวม	๓.๕๔	๐.๔๘	๓.๙๘	๐.๔๕	๓.๓๓	๐.๐๔	๕.๐๑๓*	๐.๐๐๗

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ และ ด้านสาธารณประโยชน์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณประโยชน์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๒๐ – ๔.๒๒

ตารางที่ ๔.๒๐ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๙
		๓.๕๔	๓.๙๘	๓.๓๓
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๕๔	-	-๐.๔๔*	๐.๒๑
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	๓.๙๘	-	-	๐.๖๕*
ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๙	๓.๓๓	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๙ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านเศรษฐกิจ

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม	ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๕
		๓.๓๕	๓.๕๗	๓.๐๔
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๓๕	-	-๐.๖๒*	๐.๓๑
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	๓.๕๗	-	-	๐.๙๓*
ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๕	๓.๐๔	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๑ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๒ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านสาธารณประโยชน์

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม	$\bar{x}$	ไม่มีวุฒิ เปรียญธรรม	ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	ป.ธ. ๔ - ๕
		๓.๕๒	๓.๙๓	๓.๑๒
ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม	๓.๕๒	-	-๐.๔๑*	๐.๔๐*
ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓	๓.๙๓	-	-	๐.๘๑*
ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๕	๓.๑๒	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านสาธารณประโยชน์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม พบว่า ผู้ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่ไม่มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม และ ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓ มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มากกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาเปรียญธรรม ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๕ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๕ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกัน
 ตารางที่ ๔.๒๓ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก

(n = ๒๑๔)

บทบาทของพระสงฆ์ ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบาง กรวย จังหวัดนนทบุรี	วุฒิการศึกษาทางโลก						F	Sig.
	ต่ำกว่าปริญญาตรี (๑๒๒ รูป)		ปริญญาตรี (๘๖ รูป)		สูงกว่าปริญญาตรี (๖ รูป)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
๑. ด้านวิถีชีวิต	๓.๔๙	๐.๕๓	๓.๕๕	๐.๔๒	๔.๓๙	๐.๐๙	๙.๙๔๒*	๐.๐๐๐
๒. ด้านวัฒนธรรม	๓.๖๖	๐.๕๘	๓.๗๕	๐.๔๖	๔.๑๗	๐.๓๐	๒.๙๘๖	๐.๐๕๓
๓. ด้านเศรษฐกิจ	๓.๓๘	๐.๔๕	๓.๒๙	๐.๕๙	๔.๑๗	๐.๕๒	๘.๔๐๘*	๐.๐๐๐
๔. ด้านการศึกษา	๓.๖๑	๐.๗๐	๓.๕๘	๐.๗๕	๔.๒๒	๐.๕๖	๒.๒๔๙	๐.๑๐๘
๕. ด้านสาธารณประโยชน์	๓.๔๗	๐.๔๑	๓.๕๔	๐.๕๓	๔.๓๙	๐.๑๗	๑๑.๗๓๔*	๐.๐๐๐
รวม	๓.๕๒	๐.๔๗	๓.๕๔	๐.๔๘	๔.๒๗	๐.๓๑	๗.๒๒๖*	๐.๐๐๑

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาทางโลกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ ด้านสาธารณประโยชน์ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนด้านวัฒนธรรม และด้านการศึกษา ไม่แตกต่าง จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้น จึงได้ทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยรายคู่ของความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม และรายด้าน ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ และด้านสาธารณประโยชน์ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) รายละเอียดดังแสดงใน ตารางที่ ๔.๒๔ – ๔.๒๗

ตารางที่ ๔.๒๔ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกในภาพรวม

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาทางโลก	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๕๒	๓.๕๔	๔.๓๙
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๕๒	-	-๐.๐๒	-๐.๘๗*
ปริญญาตรี	๓.๕๔	-	-	-๐.๘๕*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๙	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๔ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้วุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๕ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านวิถีชีวิต

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาทางโลก	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๔๙	๓.๕๕	๔.๓๙
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๙	-	-๐.๐๖	-๐.๙๐*
ปริญญาตรี	๓.๕๕	-	-	-๐.๘๔*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๙	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๕ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้วุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๖ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านเศรษฐกิจ

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาทางโลก	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๓๘	๓.๒๙	๔.๑๗
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๓๘	-	๐.๐๙	-๐.๗๙*
ปริญญาตรี	๓.๒๙	-	-	-๐.๘๘*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๑๗	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๖ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านเศรษฐกิจ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้วุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๗ การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD)
จำแนกด้านสาธารณประโยชน์

(n = ๒๑๔)

วุฒิการศึกษาทางโลก	$\bar{x}$	ต่ำกว่า ปริญญาตรี	ปริญญาตรี	สูงกว่า ปริญญาตรี
		๓.๔๗	๓.๕๔	๔.๓๙
ต่ำกว่าปริญญาตรี	๓.๔๗	-	-๐.๐๗	-๐.๙๒*
ปริญญาตรี	๓.๕๔	-	-	-๐.๘๕*
สูงกว่าปริญญาตรี	๔.๓๙	-	-	-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๗ พระสงฆ์มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในด้านสาธารณประโยชน์ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางโลก พบว่า ผู้วุฒิการศึกษาทางโลกต่ำกว่าปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

พระสงฆ์ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี น้อยกว่า ผู้มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๘ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานของการวิจัย

สมมติฐาน	ตัวแปรต้น	ตัวแปรตาม	สมมติฐานที่ทดสอบ	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ	ผลการทดสอบ	
					ยอมรับ	ปฏิเสธ
๑	อายุ	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	F- test	๐.๐๕		✓
๒	พรรษา	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	F- test	๐.๐๕	✓	
๓	วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	F- test	๐.๐๕		✓
๔	วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	F- test	๐.๐๕	✓	
๕	วุฒิการศึกษาทางโลก	บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี	F- test	๐.๐๕	✓	

จากตารางที่ ๔.๒๘ พบว่า การทดสอบสมมติฐานในการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” สามารถสรุปได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

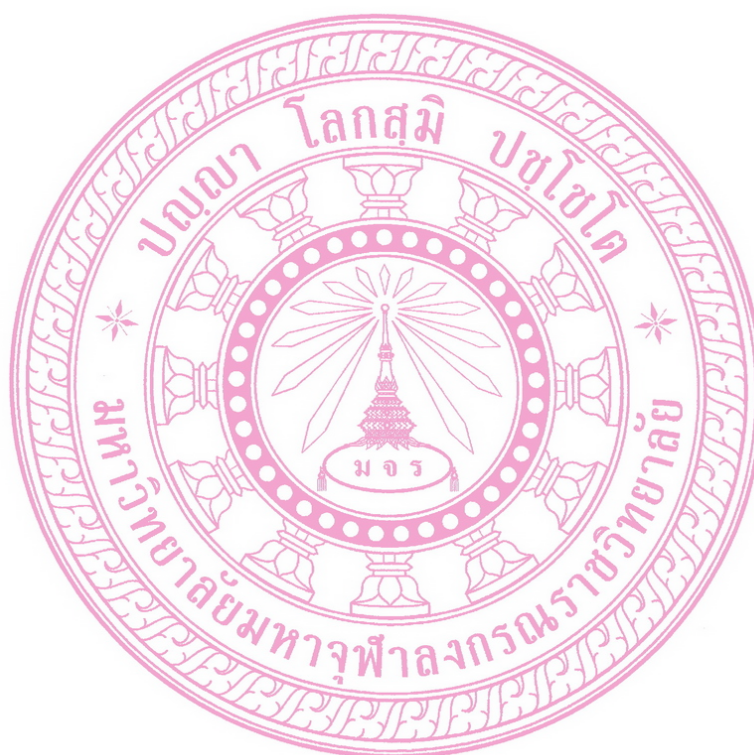
๑. **ปัจจัยด้านอายุ** การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๖๑) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๒. **ปัจจัยด้านพรรษา** การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๐๔) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓. **ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางนักรธรรม** การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๖๐๙) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๔. ปัจจัยด้านการศึกษาเปรียญธรรม การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๐๐๗) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางโลก การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๐๐๑) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

จากการเก็บแบบสอบถามปลายเปิดสามารถสรุป ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะได้ดังรายละเอียดแสดงใน ตารางที่ ๔.๒๙ - ๔.๓๘

ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวิถีชีวิต

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	บ้าน ชุมชน ประชาชน มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตที่ดินวัด	๔๐	๑๕.๐๙
๒	ขาดการรวมกลุ่ม	๓๕	๑๓.๒๐
๓	ชีวิตที่ยังวนวายในชุมชน	๓๐	๑๑.๓๒
๔	การว่างงานของคนในชุมชนที่มีการศึกษาน้อย	๒๐	๗.๕๔

จากตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรค ด้านวิถีชีวิต มากที่สุดคือ บ้าน ชุมชน ประชาชน มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตที่ดินวัด จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ ขาดการรวมกลุ่ม จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๐ และน้อยที่สุดคือ การว่างงานของคนในชุมชนที่มีการศึกษาน้อย ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๐ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวิถีชีวิต

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	จัดสรรเขตผลประโยชน์	๕๐	๑๘.๘๗
๒	ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง	๔๐	๑๕.๐๙
๓	ดำเนินกิจการส่งเสริมวิถีชีวิตในชุมชนให้มีความสุขมากขึ้น	๓๕	๑๓.๒๑
๔	มีการอบรมส่งเสริมอาชีพให้กับคนในชุมชน	๒๙	๑๐.๙๔
๕	เปิดสอนหลักสูตรในการประกอบอาชีพ	๒๕	๙.๔๗

จากตารางที่ ๔.๓๐ ข้อเสนอแนะ ด้านวิถีชีวิต มากที่สุดคือ จัดสรรเขตผลประโยชน์ จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๗ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ เปิดสอนหลักสูตรในการประกอบอาชีพ จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวัฒนธรรม

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ชุมชน ประชาชน มีความใกล้ชิดน้อยลง	๓๗	๑๓.๙๖
๒	การส่งเสริมกิจการทางศาสนาน้อย	๓๔	๑๒.๘๓
๓	ความไม่เข้าใจในพิธีกรรมต่างๆ	๓๒	๑๒.๐๗
๔	การไม่แสดงความเคารพผู้ใหญ่	๒๔	๙.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหา อุปสรรค ด้านวัฒนธรรม มากที่สุดคือ ชุมชน ประชาชน มีความใกล้ชิดน้อยลง จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ การส่งเสริมกิจการทางศาสนาน้อย จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ และน้อยที่สุดคือ การไม่แสดงความเคารพผู้ใหญ่ จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๒ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านวัฒนธรรม

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	อบรมด้านพระศาสนาให้มากขึ้น	๓๔	๑๒.๘๓
๒	ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ดั่งาม	๓๒	๑๒.๐๗
๓	ส่งเสริมความรู้ทางพิธีกรรมให้กับคนในชุมชน	๒๘	๑๐.๕๖
๔	ให้ความรู้แก่เยาวชนในการทำความเคารพให้มากขึ้น	๑๙	๗.๑๗

จากตารางที่ ๔.๓๒ ข้อเสนอแนะ ด้านวัฒนธรรม มากที่สุดคือ อบรมด้านพระศาสนาให้มากขึ้น จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ดั่งาม จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดให้ความรู้แก่เยาวชนในการทำความเคารพให้มากขึ้น จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ตารางที่ ๔.๓๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	สภาพปัญหาทางการเมือง	๓๖	๑๓.๕๘
๒	ไม่มีการร่วมกลุ่มในการสร้างอาชีพ	๓๓	๑๒.๔๕
๓	ร้านค้าชุมชนยังไม่มีบทบาทมากนัก	๓๑	๑๑.๖๙
๔	การขาดผู้นำในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ	๑๗	๖.๔๑

จากตารางที่ ๔.๓๓ ปัญหา อุปสรรค ด้านเศรษฐกิจ มากที่สุดคือ สภาพปัญหาทางการเมือง จำนวน ๓๖ รูป ร้อยละ ๑๓.๕๘ ไม่มีการร่วมกลุ่มในการสร้างอาชีพ จำนวน ๓๓ รูป ร้อยละ ๑๒.๔๕ และน้อยที่สุดคือ การขาดผู้นำในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ตารางที่ ๔.๓๔ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	แก้ไขทางการเมืองให้เข้าสู่สภาวะปกติให้ได้	๓๒	๑๒.๐๗
๒	ส่งเสริม สนับสนุนในการรวมกลุ่มของแม่บ้าน	๒๘	๑๐.๕๖
๓	การสร้างร้านค้าชุมชนให้เหมือนสหกรณ์ชุมชน	๒๔	๙.๐๕
๔	ส่งเสริมคนที่มีใจรักในการพัฒนาชุมชนให้มีบทบาทและเป็นผู้นำ	๑๕	๕.๖๖

จากตารางที่ ๔.๓๔ ข้อเสนอแนะ ด้านเศรษฐกิจ มากที่สุดคือ แก้ไขทางการเมืองให้เข้าสู่สภาวะปกติให้ได้ จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ การส่งเสริม สนับสนุนในการรวมกลุ่มของแม่บ้าน จำนวน ๒๘ รูป ร้อยละ ๑๐.๕๖ และน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมคนที่มีใจรักในการพัฒนาชุมชนให้มีบทบาทและเป็นผู้นำ จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๕ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ขาดแคลนอุปกรณ์ในการศึกษา	๔๕	๑๖.๙๘
๒	การถ่ายทอดทางด้านภูมิปัญญาให้กับชุมชน	๔๑	๑๕.๔๗
๓	การใช้สถานที่ในการให้ความรู้	๓๐	๑๑.๓๒
๔	ขาดบุคลากรในการศึกษา	๑๗	๖.๔๑

จากตารางที่ ๔.๓๕ ปัญหา อุปสรรค ด้านการศึกษา มากที่สุดคือ ขาดแคลนอุปกรณ์ในการศึกษา จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ การถ่ายทอดทางด้านภูมิปัญญาให้กับชุมชน จำนวน ๔๑ รูป ร้อยละ ๑๕.๔๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดบุคลากรในการศึกษา จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๔๑

ตารางที่ ๔.๓๖ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านการศึกษา

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	การหาหน่วยงานในการสนับสนุน	๕๕	๒๐.๗๕
๒	สนับสนุนในการยกย่องให้กับบุคคลผู้ถ่ายทอดให้เป็นปราชญ์ชุมชน	๔๐	๑๕.๐๙
๓	การขอ หรือติดต่อแหล่งความรู้ เพื่อการศึกษา	๒๔	๙.๐๕
๔	รับสมัคร และขอสนับสนุนจากหน่วยงานชุมชนช่วยในค่าตอบแทน	๑๕	๕.๖๖

จากตารางที่ ๔.๓๖ ข้อเสนอแนะ ด้านการศึกษา มากที่สุดคือ การหาหน่วยงานในการสนับสนุน จำนวน ๕๕ รูป ร้อยละ ๒๐.๗๕ สนับสนุนในการยกย่องให้กับบุคคลผู้ถ่ายทอดให้เป็นปราชญ์ชุมชน จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ รับสมัคร และขอสนับสนุนจากหน่วยงานชุมชนช่วยในค่าตอบแทน จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ตารางที่ ๔.๓๗ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณประโยชน์

ลำดับที่	ปัญหา/อุปสรรค	จำนวน	ร้อยละ
๑	ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมีมาก	๕๐	๑๘.๘๖
๒	ขาดความสามัคคีในชุมชน	๓๒	๑๒.๐๗
๓	ขาดการอบรมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๒๒	๘.๓๐
๔	ขาดการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน	๑๙	๗.๑๖

จากตารางที่ ๔.๓๗ ปัญหา อุปสรรค ด้านสาธารณประโยชน์ มากที่สุดคือ ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมีมาก จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๖ ขาดความสามัคคีในชุมชน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๖

ตารางที่ ๔.๓๘ ข้อเสนอแนะ แนวทางเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ด้านสาธารณประโยชน์

ลำดับที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	ร้อยละ
๑	ปลูกฝังคุณธรรม ให้เห็นคุณค่าของการเสียสละ	๔๕	๑๖.๙๘
๒	จัดกิจกรรมในการชุมชนเพื่อสามัคคีของคนในชุมชน	๓๗	๑๓.๙๖
๓	ให้หน่วยอบรมประชาชนตำบลเข้ามามีบทบาทมากขึ้น	๒๔	๙.๐๕
๔	จัดกิจกรรมที่สร้างความมีส่วนร่วมให้กับชุมชน	๒๐	๗.๕๔

จากตารางที่ ๔.๓๘ ข้อเสนอแนะ ด้านสาธารณประโยชน์ มากที่สุดคือ ปลูกฝังคุณธรรม ให้เห็นคุณค่าของการเสียสละ จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ จัดกิจกรรมในการชุมชนเพื่อสามัคคีของคนในชุมชน จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ และน้อยที่สุดคือ จัดกิจกรรมที่สร้างความมีส่วนร่วมให้กับชุมชน จำนวน ๒๐ รูป ร้อยละ ๗.๕๔

สรุปได้ว่า ปัญหาและอุปสรรคบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนยังมีอยู่ มากบ้างน้อยบ้าง ตามสภาวะการณ์ในขณะนั้น ซึ่งการแก้ไขคือการศึกษาปัญหาและอุปสรรค นำมาประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะ และนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนา กับชุมชน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทก็คือพระสงฆ์ และหน่วยงานราชการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชนของราชการ เข้ามาดำเนินการให้มากยิ่งขึ้น คือ การลำดับความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ว่าควรดำเนินการในด้านใดก่อน ด้านใดหลัง ตามความเหมาะสมของงานนั้นๆ หรืออย่างเร่งด่วน

๔.๕ ผลการสัมภาษณ์ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน ๑๐ รูป/คน ดังนี้

๑. พระมหากำพล คุณงุโร, ป.ธ. ๙ ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอบางกรวย วัดบางอ้อยช้าง
๒. พระครูโอภาสสนทนทิตต์ (ศักดิ์ดา โอภาโส) ตำแหน่ง รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย วัดจันทร์
๓. พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (ศรี โอภาโส) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางขุนกอง วัดอุทยาน
๔. พระครูนนทวชิราภรณ์ (วิเชียร วชิโร) ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลบางขุน วัดเกตประยงค์
๕. พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดโคกนอน (บางสีทอง)
๖. นายวันชัย วันชาญเวช ตำแหน่ง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง
๗. นางสาวขวัญยืน โตตาบ ตำแหน่ง กำนันตำบลบางสีทอง
๘. นายวิโชติ เปี่ยมเจียก ตำแหน่ง สมาชิกเทศบาลตำบลบางสีทอง
๙. นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒
๑๐. นางสาววรรณวิมล รอดนาค ตำแหน่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒

ผลการสัมภาษณ์ สรุปได้ดังนี้

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมเป็นอย่างไร มีปัญหา อุปสรรค และมีข้อเสนอแนะ อย่างไรบ้าง

๑) ด้านวิถีชีวิต

วิถีชีวิตของสังคมไทย มีความสัมพันธ์เกี่ยวกับพระภิกษุ ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย เกิดมาก็ให้พระตั้งชื่อให้ วันเกิดก็ทำบุญใส่บาตร ตอนแก่ก็เข้าวัดนั่งสมาธิ เจ็บป่วยก็ทำบุญให้เกิดความสบายใจ วาระสุดท้ายของชีวิตก็ต้องพึ่งวัดเป็นครั้งสุดท้ายในการประกอบพิธีส่งดวงวิญญาณไปสู่ภพภูมิเบื้องหน้า^๑ จึงเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการดำเนินวิถีชีวิตของสังคมและชุมชนเป็นอย่างมาก^๒ ฉะนั้นการพัฒนาต้องดำเนินการให้ทั่วถึงครอบคลุม ไม่ใช่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และต้องประสานงานร่วมมือกันระหว่างวัดกับราชการ^๓ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ และประโยชน์ต่อสังคมและชุมชน แต่ในบางครั้งการพัฒนาชุมชนก็ยังคงพึ่งพาพระสงฆ์^๔ เพื่อเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนในการเชื่อมโยงคนในชุมชน^๕ แต่การมองภาพรวมอาจเห็นว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน เช่น กำนัน

^๑สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงุโร, ป.ธ. ๙, เจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๔ มกราคม ๒๕๕๗.

^๒สัมภาษณ์ พระครูโอภาสสนทนทิตต์ (ศักดิ์ดา โอภาโส), รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

^๓สัมภาษณ์ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์ (ศรี โอภาโส), เจ้าคณะตำบลบางขุนกอง, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๗.

^๔สัมภาษณ์ พระครูนนทวชิราภรณ์ (วิเชียร วชิโร), เจ้าคณะตำบลบางขุน, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

^๕สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, เจ้าอาวาสวัดโคกนอน (บางสีทอง), ๑๙ มกราคม ๒๕๕๗.

^๖สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, สมาชิกเทศบาลตำบลบางสีทอง, ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗.

ผู้ใหญ่บ้าน อบต. หรือ หน่วยงานเทศบาล” แต่กระนั้นการใช้วัดเป็นสถานที่ก็เป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมโยงติดต่อกับคนในชุมชน^๗ การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนย่อมมีความเกี่ยวข้องและเชื่อมโยงกัน แต่ส่วนที่สำคัญของคนในชุมชนคือความรัก ความสามัคคีกัน การเอื้อเฟื้อ เมตตา ช่วยเหลือกัน^๘ ย่อมนำความสุข และการพัฒนามาสู่ชุมชนได้ แต่สุดท้ายการพัฒนาชุมชนก็ต้องอยู่ที่ผู้นำชุมชนต้องมีภาวะผู้นำที่ครบเครื่อง เสียสละ เป็นคนที่มีจิตอาสา และเป็นคนของประชาชน^๙ จึงจะทำให้การพัฒนาชุมชนมีความเจริญก้าวหน้า เป็นชุมชนที่ดี เป็นตัวอย่างแก่ชุมชนอื่น ๆ ต่อไป อย่างไรก็ตามการดำเนินวิถีชีวิต ต้องมีการมาประชุมร่วมกัน ว่าชุมชนเราจะมีการกำหนดแนวทางและวิถีชีวิตอย่างไรให้มีความสุข ร่มเย็น หรือการใช้ชีวิตที่เรียบง่าย ที่มีความสุขกายสุขใจ

๒) ด้านวัฒนธรรม

ด้านวัฒนธรรมเป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนในชุมชนกับวัด^{๑๐} ให้เป็นการอนุรักษ์และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม^{๑๑} ให้คงอยู่และไม่สูญหาย การจัดกิจกรรมที่มองว่าเป็นรูปแบบโบราณต้องมีการรักษาไว้^{๑๒} การเข้าวัดทำบุญในวันพระ ๘ ค่ำ ๑๕ ค่ำ เริ่มน้อยลง^{๑๓} งานเทศกาลต่างต้องมีการจัดขึ้นเพื่อไม่ให้หายไป^{๑๔} การสร้างความเข้าใจในประเพณีบางอย่างที่ยังไม่ทันสมัยก็เป็นปัญหาเหมือนกัน^{๑๕} แต่การแก้ไขคือ การชี้แจงถึงการเปลี่ยนแปลง และการคุยกันจะช่วยให้ปัญหาไม่เกิด^{๑๖} ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ถือว่าเป็นวัฒนธรรมที่ดี^{๑๗} ส่วนงานปีใหม่ อาสาพหุชา ตรีชุน วิสาขบูชา อาสาพหุชา เข้าพรรษา ออกพรรษา สารทเดือนสิบ ลอยกระทง ต้องมีการวางแผนและสนับสนุนในการรักษาไว้^{๑๘} การมีส่วนร่วมของหน่วยงานในชุมชน หน่วยงานราชการที่ต้องมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมเหล่านี้ก็จะทำให้มีการรักษาไว้^{๑๙} และทำให้ลูกหลานในชุมชนได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดีงาม และปฏิบัติตามและรักษาไว้ แต่การจะให้ลูกหลานเข้ามาเรียนรู้ก็เป็นเรื่องที่ไม่ใช่ง่ายนัก เพราะเทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของเยาวชน ทำให้การเรียนรู้วัฒนธรรมอาจน้อยลง จึงต้องมีการจัดกิจกรรมโดยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วม และรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น หรือในชุมชนให้คงไว้

^๗ สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, กำนันตำบลบางสีทอง, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๗.

^๘ สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๗.

^๙ สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒, ๒๒ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๗.

^{๑๑} สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙, อ้างแล้ว.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูโสภาสนนทกิตต์, อ้างแล้ว.

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์, อ้างแล้ว.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระครูนันทวิชราภรณ์, อ้างแล้ว.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, อ้างแล้ว.

^{๑๖} สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, อ้างแล้ว.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง, อ้างแล้ว.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, อ้างแล้ว.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, อ้างแล้ว.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, อ้างแล้ว.

๓) ด้านเศรษฐกิจ

จากมุมมองด้านเศรษฐกิจในปัจจุบันทำให้เห็นว่าชุมชนใกล้เคียงเป็นชุมชนชาวสวน^{๒๑} ทำให้การส่งเสริมสนับสนุนทางด้านอาชีพยังไม่เป็นที่ทั่วถึง^{๒๒} แต่ก็สามารถรวมกลุ่มให้เข้ามาเป็นกลุ่มแม่บ้าน^{๒๓} เพื่อผลิตสินค้าทางการเกษตรที่มีอยู่ในท้องถิ่น^{๒๔} เพื่อช่วยให้คนในชุมชนมีอาชีพ^{๒๕} มีรายได้เพิ่มขึ้น^{๒๖} แต่ก็ยังเป็นแบบค่อยเป็นค่อยไป^{๒๗} เนื่องจากทุกคนยังไม่ยอมเข้ากลุ่ม เพราะความเข้าใจในระบบของการกำหนดรายได้ ยังไม่สอดคล้องกันเท่าไร จึงต้องดำเนินการเองเป็นส่วนมาก แต่การรวมกลุ่มกันหรือแม่บ้านก็ต้องอยู่ที่ความเป็นผู้ใจกว้าง และโปร่งใส เปิดโอกาสให้กับผู้ที่มีสามารถเข้ามาเป็นผู้ดำเนินการ^{๒๘} แต่ถ้ายังเป็นการเห็นแก่ตัวกัน ก็ไม่สามารถทำให้การประกอบการในเรื่องการรวมกันสามารถดำเนินการได้ สุดท้ายก็ทำให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนไม่เข้มแข็ง เกิดการแข่งขัน แต่ถ้ารวมกลุ่มได้ การทดลองในสินค้าเกษตรก็สามารถดำเนินการได้ แต่ในมุมหนึ่งก็ยังสงสัยว่าพระสงฆ์มีบทบาทในด้านนี้ด้วยหรือที่ต้องมาดูในด้านเศรษฐกิจ^{๒๙} แต่ถ้ามามองในด้านเศรษฐกิจพอเพียงก็น่าจะนำมาประยุกต์ได้บ้าง^{๓๐} แต่ก็ขึ้นอยู่กับชุมชน ว่าการดำเนินการจะเป็นไปในทิศทางใด

๔) ด้านการศึกษา

ได้มีการส่งเสริมให้โรงเรียนวัดมีการจัดการเรียนการสอน^{๓๑} และสอบธรรมศึกษา^{๓๒} พร้อมจัดส่งให้พระสอนศีลธรรมไปสอนตามโรงเรียนต่างๆ ตามคำขอมา^{๓๓} พร้อมให้การสนับสนุนกับโรงเรียนที่วัดได้ให้การสนับสนุน พร้อมทั้งติดต่อหน่วยงานทางราชการเข้ามามีส่วนร่วมกัน ในการดำเนินการให้มีการส่งเสริมการศึกษาให้กับชุมชน และมีศูนย์เรียนรู้ชุมชนให้ได้ศึกษา^{๓๔} ให้ใช้พื้นที่วัดเป็นแหล่งศึกษาเรียนรู้^{๓๕} และมีการลงทุน^{๓๖} แจกทุนให้กับเยาวชนในการสอบธรรมศึกษาได้^{๓๗} มีการจัดอบรมความรู้ตามวาระสำคัญทางพระพุทธศาสนา^{๓๘} การให้ความรู้ในลักษณะติดบอด

^{๒๑} สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙, อ้างแล้ว.

^{๒๒} สัมภาษณ์ พระครูโอภาสทนทกิตติ์, อ้างแล้ว.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์, อ้างแล้ว.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, อ้างแล้ว.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, อ้างแล้ว.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระครูนันทวชิราภรณ์, อ้างแล้ว.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, อ้างแล้ว.

^{๒๘} สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, อ้างแล้ว.

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, อ้างแล้ว.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ่ง, อ้างแล้ว.

^{๓๑} สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙, อ้างแล้ว.

^{๓๒} สัมภาษณ์ พระครูโอภาสทนทกิตติ์, อ้างแล้ว.

^{๓๓} สัมภาษณ์ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์, อ้างแล้ว.

^{๓๔} สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, อ้างแล้ว.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, อ้างแล้ว.

^{๓๖} สัมภาษณ์ พระครูนันทวชิราภรณ์, อ้างแล้ว.

^{๓๗} สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, อ้างแล้ว.

^{๓๘} สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ่ง, อ้างแล้ว.

ประชาสัมพันธ์ ทางวัดก็ได้สนับสนุนในเรื่องนี้^{๓๙} ทางวัดได้จัดกิจกรรมในด้านการศึกษาในช่วงหยุดปิดเทอมคือการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนให้ความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา มีการร่วมทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาให้กับโรงเรียนเป็นประจำทุกปี^{๔๐}

๕) ด้านสาธารณประโยชน์

มีหน่วยอบรมประชาชนที่คอยให้ความช่วยเหลืออยู่ในพื้นที่วัด^{๔๑} มีการดำเนินการช่วยกันดูแลถนน^{๔๒} ให้ความสะอาด^{๔๓} มีการช่วยเหลือชุมชนในส่วนที่สามารถเข้าไปช่วยเหลือได้ตามกำลัง^{๔๔} ช่วยดูแลและสนับสนุนระบบนิเวศของชุมชน^{๔๕} ให้น่าอยู่ น่านอน^{๔๖} เน้นในการรักษาความสะอาด^{๔๗} โดยติดต่อประสานกับผู้นำชุมชนว่าจะดำเนินการอย่างไร ที่จะทำให้ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีโครงการอบรมเกี่ยวกับอบายมุข ร่วมกับหน่วยงานของราชการ ให้เข้ามามีส่วนร่วม โดยทำเป็นโครงการร่วมกัน^{๔๘} เพื่อประโยชน์ของชุมชน แต่ในบางครั้งการช่วยเหลือก็ต้องมีการบอกกล่าวกับหน่วยงานที่มีความศรัทธาในการทำถนน ถนนทางให้มีความสะดวกในการเดินทางมากขึ้น^{๔๙} แต่อย่างไรก็ต้องมีการประชุมเพื่อปรึกษาในการพัฒนาชุมชนว่าต้องการอะไรและลำดับโครงการในการดำเนินการให้กับชุมชน^{๕๐} ให้เป็นชุมชนที่อบอุ่น มีความสุข สงบ

สรุปการสัมภาษณ์ อาจจะมีปัญหาบ้าง แต่สามารถพูดคุยกันได้^{๕๑} และดำเนินการให้เกิดความเรียบร้อยขึ้นได้^{๕๒} ก็ต้องมีการประชุมร่วมกันมากขึ้น^{๕๓} เพื่อให้เกิดการพัฒนาให้ชุมชนที่น่าอยู่^{๕๔} งานที่เกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนน่าจะเน้นที่ผู้นำชุมชนมากกว่า^{๕๕} แต่ถึงอย่างไรพระสงฆ์ก็เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน^{๕๖} เป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนในการติดต่อประสานงานให้ชุมชนได้^{๕๗} และ

^{๓๙} สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, อ้างแล้ว.

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, อ้างแล้ว.

^{๔๑} สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙, อ้างแล้ว.

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูโอภาสสนทนทิตต์, อ้างแล้ว.

^{๔๓} สัมภาษณ์ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์, อ้างแล้ว.

^{๔๔} สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, อ้างแล้ว.

^{๔๕} สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, อ้างแล้ว.

^{๔๖} สัมภาษณ์ พระครูนันทวชิราภรณ์, อ้างแล้ว.

^{๔๗} สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, อ้างแล้ว.

^{๔๘} สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ่ง, อ้างแล้ว.

^{๔๙} สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, อ้างแล้ว.

^{๕๐} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, อ้างแล้ว.

^{๕๑} สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร, ป.ธ. ๙, อ้างแล้ว.

^{๕๒} สัมภาษณ์ พระครูโอภาสสนทนทิตต์, อ้างแล้ว.

^{๕๓} สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ่ง, อ้างแล้ว.

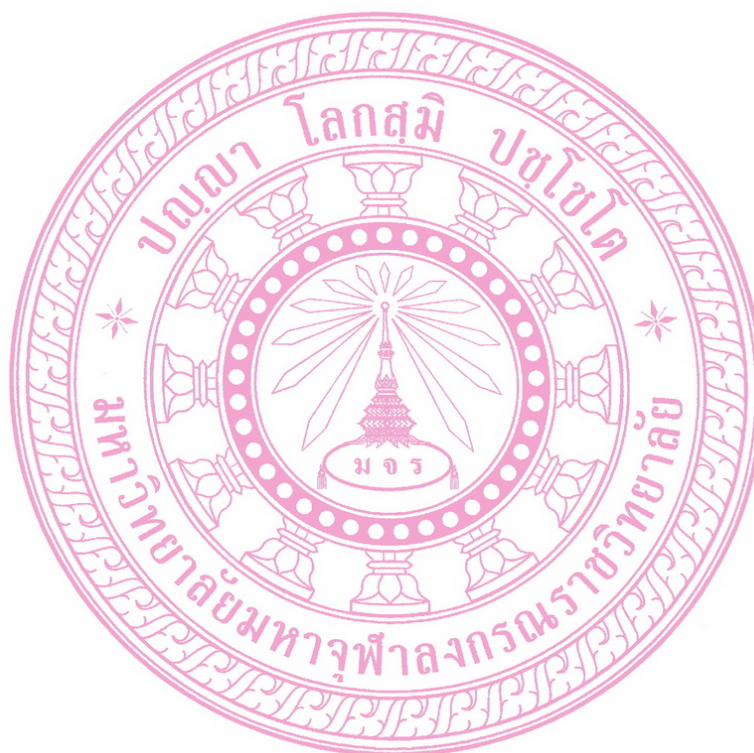
^{๕๔} สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ, อ้างแล้ว.

^{๕๕} สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, อ้างแล้ว.

^{๕๖} สัมภาษณ์ พระครูนันทวชิราภรณ์, อ้างแล้ว.

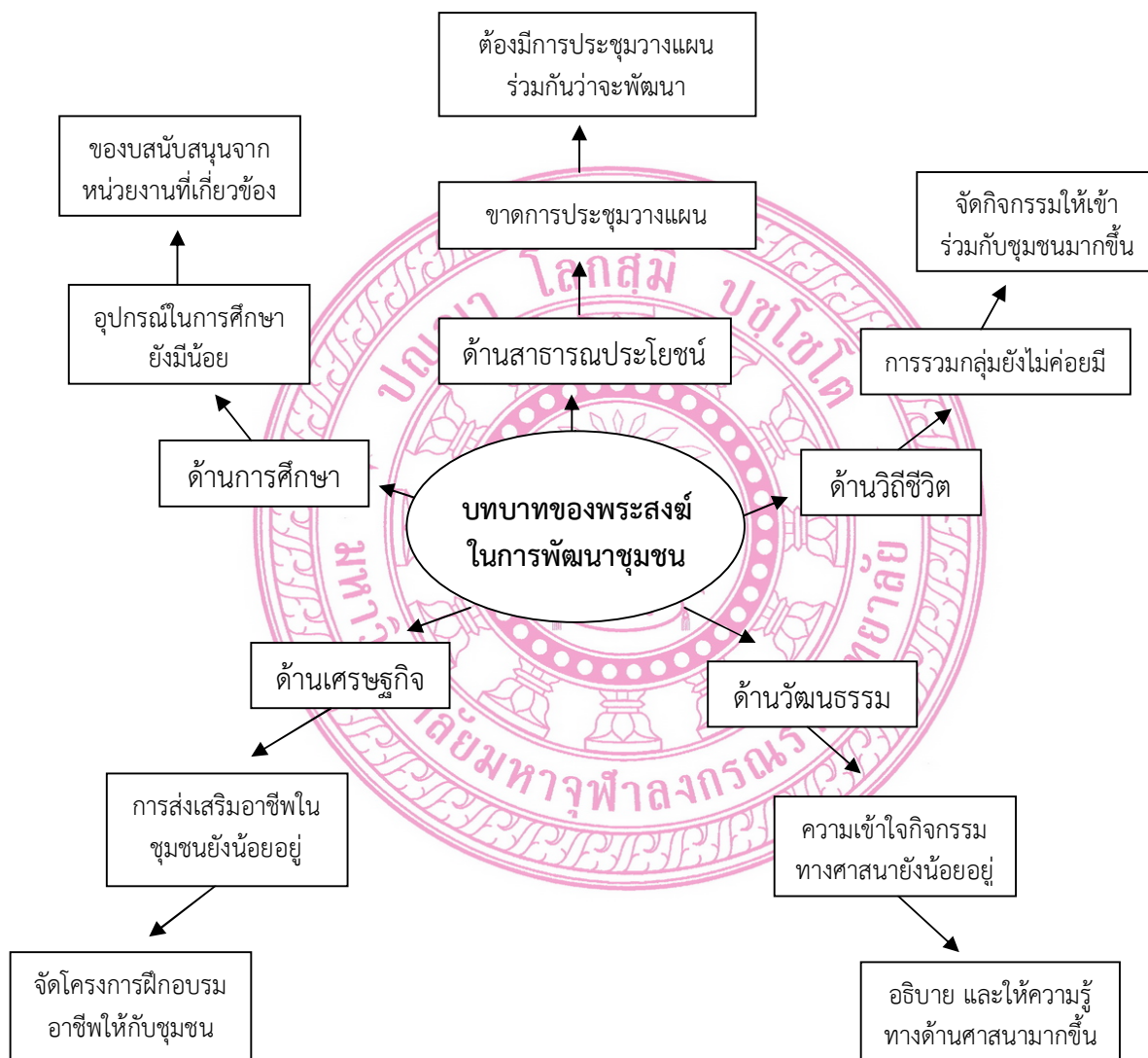
^{๕๗} สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, อ้างแล้ว.

ทำให้เห็นภาพรวมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ว่ามีการมองกันคนมุมระหว่างพระสงฆ์กับตัวแทนผู้นำชุมชน ฝ่ายพระสงฆ์ก็มองในมุมที่สามารถช่วยได้ตามความเหมาะสมเท่าที่จะช่วยได้ แต่ในมุมของตัวแทนผู้นำชุมชน มองถึงบทบาทที่พระสงฆ์ยังไม่มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากเท่าที่จะเป็นได้ เนื่องจากภาระธุระที่ต้องบริหารจัดการวัดของตนนั้นยังมีอยู่มาก ทำให้เห็นว่าศักยภาพในการพัฒนาชุมชนต้องมีการเข้าถึงชุมชนให้มากกว่านี้ และประชุมปรึกษาหารือกัน และมีแนวทางในการพัฒนาให้มากกว่านี้จึงจะทำให้พระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาชุมชนมากขึ้น และเป็นທີ່ปรึกษาที่ดี และสร้างคุณธรรมให้กับชุมชนและเป็นที่เคารพศรัทธาของประชาชนต่อไป

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ตามด้านงานของการพัฒนา ได้แก่ ด้านวิถีชีวิต ด้านวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา และด้านสาธารณสุข ประโยชน์ ดังแผนภูมิที่ ๔.๑ ดังนี้

แผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Body of Knowledge)

จากแผนภูมิที่ ๔.๑ สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ใน ๕ ด้าน ต้องมีความเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ได้ดี มีแนวทางและวิธีการแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้ตรงประเด็น มีการวางแผนและการดำเนินงาน สามารถปฏิบัติตามได้อย่างชัดเจน และมีการรวมกลุ่มกันในการแก้ไขปัญหา จึงจะให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปอย่างราบรื่น และสมบูรณ์ มีการพัฒนาอยู่เสมอ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เพื่อเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล และเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

การวิจัยโดยใช้วิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ พระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๒๑๔ รูป โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Convenience Sampling) เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการและมาตราส่วนประเมินค่า ๕ ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด ซึ่งผู้ศึกษาสร้างขึ้นเอง โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๒๕ ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยนำแบบสอบถามจำนวน ๒๑๔ ชุด แจกให้วัดต่าง ๆ ในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี และดำเนินการเก็บคืนภายใน ๒ สัปดาห์ รวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมดที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ จำนวน ๒๑๔ ชุด แบบสอบถามที่ได้รับคืนคิดเป็น ๑๐๐ เปอร์เซ็นต์ ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด นำไปวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ สถิติที่ใช้ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นโดยใช้ค่าที (F-test) เพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยสามกลุ่มขึ้นไป และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไปและเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์ตามสาระสำคัญของประเด็นการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ จึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาประกอบบริบท (Context Content Analysis Technique) จากนั้นจึงนำผลการวิจัยมาสรุปอภิปรายผล และมีข้อเสนอแนะ ดังมีรายละเอียดดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๑.๑ ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่มีอายุ ๒๐-๓๐ ปี จำนวน ๗๒ รูป คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๗ มีพรรษา ๑-๕ พรรษา ๑๐๔ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๘.๖ มีวุฒิการศึกษานักธรรมชั้นเอก จำนวน ๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๔๔.๙ ไม่มีวุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม จำนวน ๑๙๖ รูป คิดเป็นร้อยละ ๙๑.๖ มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน ๑๔๓ รูป คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๐

๕.๑.๒ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากเกือบทุกด้าน ยกเว้นด้านเศรษฐกิจ และเรียงจากมากไปหาน้อย คือ ด้านวัฒนธรรม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๗๑ ด้านการศึกษา มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๖๑ ด้านวิถีชีวิต มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๔ ด้านสาธารณประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๕๒ และสุดท้ายด้านเศรษฐกิจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับ เท่ากับ ๓.๓๗ โดยจำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

๑. ด้านวิถีชีวิต บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงจากมากที่สุด คือ ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๔ รองลงมา คือ ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยันขันแข็งในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๗ และสุดท้ายให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรอบรู้ เฉลียวฉลาด ทันทต่อการเหตุการณ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๖

๒. ด้านวัฒนธรรม บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรียงจากมากที่สุด คือ แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลัก ธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒, รองลงมา คือ ส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๑ และสุดท้ายส่งเสริมการก่อสร้างที่อนุรักษศิลปวัฒนธรรมไทย มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๔

๓. ด้านเศรษฐกิจ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับปานกลาง และมาก โดยเรียงจากมากที่สุด คือ สนับสนุนให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๐ รองลงมา คือ สนับสนุนการดำเนินงานของนิคมเกษตรชุมชนเพื่อการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๔ และสุดท้ายอบรมให้ความรู้ แนะนำการปลูกพืชเลี้ยงสัตว์ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๒๒ ตามลำดับ

๔. ด้านการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๑ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงจากมากที่สุด คือ เป็นวิทยากรพิเศษในการบรรยายธรรม มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๘ รองลงมา คือ จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและชาวบ้าน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๗ และสุดท้ายจัดตั้งหน่วยอบรมพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๔๘

๕. ด้านสาธารณประโยชน์ พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี อยู่ในระดับมาก และปานกลาง โดยเรียงจากมากที่สุด คือ สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๖ รองลงมา คือ อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่างๆ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๘ และสุดท้ายดำเนินกิจกรรมสาธารณสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาสร้างถนน ซดลอกคูคลอง เพื่อชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๓๙

๕.๑.๓ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลนำไปสู่การตอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังต่อไปนี้

จากการทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ๕ สมมติฐาน มีสมมติฐาน ๓ สมมติฐาน ได้แก่ พรรษา วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก ที่มีความแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ และมีสมมติฐาน ๒ สมมติฐาน ได้แก่ อายุ วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม ที่มีความไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐาน โดยสมมติฐานสรุปเรียงกันได้ดังนี้

๑. ปัจจัยด้านอายุ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๐๖๑) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๒. ปัจจัยด้านพรรษา การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า แตกต่าง (Sig เท่ากับ ๐.๐๐๔) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๓. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางนักรธรรม การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่แตกต่างกัน (Sig เท่ากับ ๐.๖๐๙) จึงนำไปสู่การปฏิเสธสมมติฐานของการวิจัย

๔. ปัจจัยด้านการศึกษาเปรียญธรรม การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๐๐๓) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕. ปัจจัยด้านวุฒิการศึกษาทางโลก การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ในภาพรวม จำแนกตามสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างพบว่า แตกต่างกัน (Sig. เท่ากับ ๐.๐๐๑) จึงนำไปสู่การยอมรับสมมติฐานของการวิจัย

๕.๑.๔ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ด้านวิถีชีวิต

พบว่าปัญหาส่วนใหญ่ คือ บ้าน ชุมชน ประชาชน มีที่พักอาศัยอยู่ในเขตที่ดินวัด จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ รองลงมาคือ ขาดการรวมกลุ่ม จำนวน ๓๕ รูป ร้อยละ ๑๓.๒๐ และน้อยที่สุด คือ การว่างงานของคนในชุมชนที่มีการศึกษาน้อย ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านวัฒนธรรม

มีปัญหาเรื่อง ชุมชน ประชาชน มีความใกล้ชิดกันน้อยลง จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ รองลงมาคือ ขาดการส่งเสริมกิจการทางศาสนา จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ และน้อยที่สุดคือ การไม่แสดงเคารพผู้ใหญ่ จำนวน ๒๔ รูป ร้อยละ ๙.๐๕

ด้านเศรษฐกิจ

มีปัญหาเรื่อง สภาพปัญหาทางการเมือง จำนวน ๓๖ รูป ร้อยละ ๑๓.๕๘ รองลงมาคือ ไม่มีการรวมกลุ่มในการสร้างอาชีพ จำนวน ๓๓ รูป ร้อยละ ๑๒.๔๕ และน้อยที่สุดคือ การขาดผู้นำในการขับเคลื่อนทางด้านเศรษฐกิจ จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๕๑

ด้านการศึกษา

มีปัญหาเรื่อง ขาดแคลนอุปกรณ์ในการศึกษา จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ รองลงมาคือ การถ่ายทอดทางด้านภูมิปัญญาให้กับชุมชน จำนวน ๔๑ รูป ร้อยละ ๑๕.๔๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดบุคลากรในการศึกษา จำนวน ๑๗ รูป ร้อยละ ๖.๕๑

ด้านสาธารณประโยชน์

มีปัญหาเรื่อง ความเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมีมาก จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๖ รองลงมาคือ ขาดความสามัคคีในชุมชน จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดคือ ขาดการส่งเสริมกิจกรรมของชุมชน จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๖

จากแบบสอบถามพบว่ามีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ด้านวิถีชีวิต

มีข้อเสนอแนะ คือ จัดสรรเขตผลประโยชน์ จำนวน ๕๐ รูป ร้อยละ ๑๘.๘๗ รองลงมาคือ ส่งเสริมการรวมกลุ่มเพื่อสร้างความเข้มแข็ง จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ เปิดสอนหลักสูตรในการประกอบอาชีพ จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ด้านวัฒนธรรม

มีข้อเสนอแนะ คือ อบรมด้านพระศาสนาให้มากขึ้น จำนวน ๓๔ รูป ร้อยละ ๑๒.๘๓ รองลงมาคือ ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ดีงาม จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ และน้อยที่สุดให้ความรู้แก่เยาวชนในการทำความเคารพให้มากขึ้น จำนวน ๑๙ รูป ร้อยละ ๗.๑๗

ด้านเศรษฐกิจ

มีข้อเสนอแนะ คือ แก้ไขทางการเมืองให้เข้าสู่ภาวะปกติให้ได้ จำนวน ๓๒ รูป ร้อยละ ๑๒.๐๗ รองลงมาคือ ส่งเสริม สนับสนุนในการรวมกลุ่มของแม่บ้าน จำนวน ๒๘ รูป ร้อยละ ๑๐.๕๖ และน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมคนที่มีใจรักในการพัฒนาชุมชนให้มีบทบาทและเป็นผู้นำ จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านการศึกษา

มีข้อเสนอแนะ คือ การหาหน่วยงานในการสนับสนุน จำนวน ๕๕ รูป ร้อยละ ๒๐.๗๕ รองลงมาคือ สนับสนุนในการยกย่องให้กับบุคคลผู้ถ่ายทอดให้เป็นปราชญ์ชุมชน จำนวน ๔๐ รูป ร้อยละ ๑๕.๐๙ และน้อยที่สุดคือ รับสมัคร และขอสนับสนุนจากหน่วยงานชุมชนช่วยในค่าตอบแทน จำนวน ๑๕ รูป ร้อยละ ๕.๖๖

ด้านสาธารณประโยชน์

มีข้อเสนอแนะ คือ ปลุกฝังคุณธรรม ให้เห็นคุณค่าของการเสียสละ จำนวน ๔๕ รูป ร้อยละ ๑๖.๙๘ รองลงมาคือ จัดกิจกรรมในการชุมชนเพื่อสามัคคีของคนในชุมชน จำนวน ๓๗ รูป ร้อยละ ๑๓.๙๖ และน้อยที่สุดคือ จัดกิจกรรมที่สร้างความมีส่วนร่วมให้กับชุมชน จำนวน ๒๐ รูป ร้อยละ ๗.๕๔

สรุปได้ว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนยังมีอยู่ มากบ้างน้อยบ้าง ตามสภาวะการณ์ในขณะนั้น ซึ่งการแก้ไขคือการศึกษาปัญหาและอุปสรรค นำมาประมวลผลเป็นข้อเสนอแนะ และนำไปปฏิบัติให้เกิดการพัฒนา กับชุมชน ซึ่งผู้ที่มีบทบาทก็คือพระสงฆ์ และหน่วยงานราชการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน อบต. เทศบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวกับชุมชนของราชการ เข้ามาดำเนินการให้มากยิ่งขึ้น คือ การลำดับความสำคัญในการพัฒนาชุมชน ว่าควรดำเนินการในด้านใดก่อน ด้านใดหลัง ตามความเหมาะสมของงานนั้นๆ หรืออย่างเร่งด่วน

๕.๒ อภิปรายผล

ผลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูล การวิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี" อยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕ ซึ่งมีประเด็นในการอภิปรายผลจำแนกตามบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ๕ ด้านได้แก่ ๑) ด้านวิถีชีวิต ๒) ด้านวัฒนธรรม ๓) ด้านเศรษฐกิจ ๔) ด้านการศึกษา ๕) ด้านสาธารณประโยชน์ เพื่อการพัฒนารูปแบบของพระสงฆ์ให้มีการพัฒนาชุมชนมากยิ่งขึ้น มีประเด็นการอภิปรายดังนี้

๑) ด้านวิถีชีวิต จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่)** ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี"^๑ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี ด้านวิถีชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๔ ซึ่งบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนคือการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ และส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยันขันแข็งในการทำงาน

๒) ด้านวัฒนธรรม จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่ **สุทธวิงศ์ พงศ์ไพบูล**^๒ ได้สรุปถึงบทบาทของพระสงฆ์และวัดในด้านนี้ว่า วัดทำให้เกิดศิลปวัฒนธรรมขึ้น และวัดช่วยอนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมท้องถิ่น และทำหน้าที่เป็นพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน และสอดคล้องกับที่ **สถาบันราชภัฏเชียงใหม่**^๓ กล่าวไว้ว่า มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติสะท้อนถึงภูมิปัญญาและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการศึกษาวถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในภูมิภาคนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี

๓) ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ)**^๔ ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ด้านเศรษฐกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๖๙ และสอดคล้องกับที่ **อภิชัย พันธเสน**^๕ ได้กล่าวว่า บทบาทของพระสงฆ์ในปัจจุบันต้องอาศัยคุณสมบัติของวัดในฐานะที่เป็นที่ศูนย์รวมความศรัทธาจากประชาชน มาประยุกต์ใช้ในการชักนำประชาชนให้มาร่วมกันพัฒนา สร้างเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และยังเสนอแนวคิดว่าพระสงฆ์ต้องปรับเปลี่ยนประสบการณ์และอุดมการณ์ในลักษณะที่ตอบสนอง ปัญหาความต้องการของชุมชนในลักษณะประสานประสานกับการทำงานของกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำชุมชน และประชาชน และสอดคล้อง

^๑พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่), "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๒สุทธวิงศ์ พงศ์ไพบูล, **การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย**, (สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๓๐), หน้า ๗๕.

^๓สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, **การประชุมสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์และสืบสานสถาปัตยกรรมในภาคเหนือ**, (เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๐), หน้า ๑.

^๔พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ), "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม", **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^๕อภิชัย พันธเสน, **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค ตอนที่ ๓ ความหวัง ทาง ออกและทางเลือกใหม่**, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๙), หน้า ๒๐๘.

กับที่ ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์^๖ กล่าวถึง บทบาทของพระสงฆ์และวัดที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน มีประการหนึ่งว่า การให้ทางราชการหรือส่วนรวมใช้สถานที่ของวัด เช่น ศาลาการเปรียญ ลานวัด บริเวณวัด ประชุมราษฎร เป็นหน่วยเลือกตั้ง ทำกิจการบริการหรือสงเคราะห์ประชาชนด้านต่างๆ

๔) ด้านการศึกษา จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส (ปู่้าย)** ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี" ผลการวิจัยพบว่า ด้านการให้การศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๓^๗ สอดคล้องกับที่ สุจิตรา อ่อนค้อม^๘ กล่าวถึงการจัดการศึกษาตามภารกิจ ๖ ด้าน ในรูปแบบของการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยของวัดว่า เป็นการจัดการศึกษาตามแนวทางของพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นหลักการพัฒนามนุษย์โดยตรง ทำให้เกิดการพัฒนาร่างกายและปัญญาไปพร้อมๆ กัน โดยเริ่มต้นพัฒนาบุคคลก่อน เมื่อบุคคลมีความรู้ความสามารถในตนเองแล้วก็จะนำไปสู่การพัฒนาบุคคลอื่นต่อไป หรือมนุษย์ที่ได้รับการพัฒนาแล้วจะเป็นกลไกและกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคม และประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า

๕) ด้านสาธารณสุขประโยชน์ จากการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับที่อัญชลี บุณณกานนท์ และคณะ^๙ กล่าวว่า ตัวแปรสำคัญประการหนึ่งที่บั่นทอนการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของเยาวชน คือการแพร่ระบาดของยาเสพติด ซึ่งปัจจุบันได้แพร่กระจายเข้าสู่กลุ่มนักเรียนอย่างกว้างขวาง การปฏิบัติการในเชิงรุกทางการตลาดของกลุ่มผู้ค้า ไม่ว่าจะเป็นการเพิ่มช่องทางเข้าถึงนักเรียนนักศึกษา โดยใช้นักเรียนนักศึกษาด้วยกันเป็นเครือข่ายของผู้จำหน่าย และสอดคล้องกับที่ พุทธทาสภิกขุ^{๑๐} กล่าวว่า เพราะเหตุที่ว่า วัยรุ่นเป็นวัยช่วงกลางของชีวิตที่จะหันไปสู่วัยทำงานสร้างครอบครัวและเป็นพ่อแม่ที่ดีหรือร้ายได้ เป็นกลุ่มที่ต้องเรียนรู้ธรรมะเพื่อใช้แนวทางเดินของชีวิต และสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่)** ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี" ผลการวิจัยพบว่า บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอมะนัง จังหวัดเพชรบุรี ด้านการสาธารณสุขประโยชน์อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๓.๘๑

^๖ข้าเลื่อง วุฒิจันทร์, การพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖), หน้า ๔๐.

^๗พระสมุห์อานนท์ อินทวิโส (ปู่้าย), "บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^๘สุจิตรา อ่อนค้อม, รูปแบบการจัดการศึกษาและการเผยแผ่ศาสนาธรรมของวัดในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕.

^๙อัญชลี บุณณกานนท์ และคณะ, สภาวะการณปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๒๗.

^{๑๐}พุทธทาสภิกขุ, เยาวชนกับความรอดของสังคม, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑๐๘.

๕.๒.๒ การเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

จากการเปรียบเทียบ บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ พรรษา วุฒิ การศึกษาทางนิกัธรรม วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม วุฒิการศึกษาทางโลก พระสงฆ์มีความคิดเห็นแตกต่างกัน และไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาในแต่ละส่วนมีประเด็นที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

๑. พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพระสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการบริหารของพระสังฆาธิการ ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่)^{๑๑} ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี" โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตามอายุ พบว่า พระสงฆ์ที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี จำนวนพรรษา ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ)^{๑๒} ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม" เนื่องจากตัวแปรด้านพรรษา ไม่มีในตัวแปรต้น จึงทำให้ไม่สอดคล้อง^{๑๓}

๓) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาทางนิกัธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมคิด ศรีบุรมณ์ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น” ได้วิจัยเรื่อง “การพบว่า พระสงฆ์ มีปัจจัยต่อบทบาทของการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ไม่

^{๑๑}พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่), "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๒}พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ), "บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

^{๑๓}พระครูสมุทรภักดิ์ ภทฺทโก (เตี้ยเสมอเชื้อ), “ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๐ – ๑๔๕.

แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๔}

๔) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่สอดคล้องกับ พระครูวิชัยพัฒนาภรณ์ (วิชา วิชโย) ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี" พบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาทางเปรียญธรรม มีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๕}

๕) พระสงฆ์ผู้ตอบแบบสอบถามที่มี วุฒิการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับ พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่)^{๑๖} ได้วิจัยเรื่อง "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี" พบว่า พระสงฆ์ที่มี วุฒิการศึกษาทางโลก ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑) พระสงฆ์และผู้นำชุมชนควรให้ความสำคัญต่อการกำกับดูแล ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบของชุมชนให้เหมาะสม

๒) พระสงฆ์และผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรดำเนินการระดมทุนในการตั้งทุนการศึกษาขึ้น และจัดซื้ออุปกรณ์ที่จำเป็น

๓) พระสงฆ์และผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนการเป็นครูพระช่วยสอนวิชาพระพุทธศาสนาในสถานที่ศึกษานั้นๆ ทางคณะสงฆ์ควรจัดหาและส่งไปฝึกอบรมเสริมความรู้

๔) พระสงฆ์และผู้นำชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมประชุมหาแนวทางในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน

^{๑๔}พระสมคิด ศรีบุรมณ์, “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๙).

^{๑๕}พระครูวิชัยพัฒนาภรณ์ (วิชา วิชโย), "บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

^{๑๖}พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่), "บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔).

๕) ผู้นำชุมชน ให้การประสานงานระหว่างคนในชุมชน และหน่วยงานราชการ ร่วมทั้งวัดในการสถานที่ในการประชุม

๖) พระสงฆ์สงฆ์ควรมึบทบาทในการส่งเสริม ด้วยการปลูกจิตสำนึก ให้เข้าถึงชุมชน สร้างความเข้าใจอันดีต่อกัน ดำเนินการในการป้องกันยาเสพติดให้โทษ เพื่อเป็นการป้องกันภัยจากอบายมุขทุกอย่างสู่ลูกหลานและคณะสงฆ์

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

ให้พระสงฆ์ที่มีบทบาท และผู้นำชุมชน หน่วยงานราชการ ได้เข้าร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยมีการดำเนินการได้ดังนี้

- ๑) จัดประชุมและกำหนดนโยบายชุมชน มอบหมายภาระงาน และขอความร่วมมือกันในการทำงาน โดยเน้นเรื่องชุมชนน่าอยู่
- ๒) ดำเนินการระดมทุนโดยจัดทอดผ้าป่าเพื่อการศึกษาขึ้น
- ๓) จัดประชุมกรรมการชุมชนเพื่อหาแนวทางในการพัฒนา
- ๔) จัดโครงการอบรมศีลธรรมชุมชนเพื่อการพัฒนา
- ๕) ประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อขอแบบแปลนต่างในเรื่องก่อสร้าง
- ๖) จัดอบรมความรู้ให้กับชุมชนเพื่อป้องกันปัญหาเสพติด

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- ๑) ควรทำวิจัย สภาพและปัญหาการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๒) ควรทำวิจัย คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้นำชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๓) ควรทำการวิจัย บทบาทของผู้นำชุมชนต่อการบริหารจัดการชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๔) ควรทำการวิจัย ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- ๕) ควรทำการวิจัย ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ผู้นำชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

- กรมการศาสนา. ข้อมูลพื้นฐานด้านการศาสนา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.
- คณะกรรมการศาสนาเพื่อการพัฒนา. พระสงฆ์กับการพัฒนาให้ทันสมัย. กรุงเทพมหานคร : บริษัท เจ ฟิล์ม โปรเซส จำกัด, ๒๕๓๗.
- จิตติ มงคลชัยอรัญญา, การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา. เอกสารประกอบการเรียนภาควิชา การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
- จำนงค์ อติพัฒนสิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. ภาควิชาสังคมและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐.
- เฉลียว บุรีภักดิ์. ชุมชนและการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร : เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์, ๒๕๔๔.
- ชำเลื่อง วุฒิจันทร์. การพระศาสนาเพื่อความมั่นคงของชาติ. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๖.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. พระพุทธศาสนากับสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๙.
- ทวี ทิมขำ. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๘.
- นำชัย ทนุผล. พัฒนาชุมชนหลักการและยุทธวิธี. เชียงใหม่ : ภาควิชาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้, ๒๕๔๕.
- นิรุติ ไชยกุล. การพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยอนุเคราะห์, ๒๕๒๕.
- ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.
- ปราชญา กล้าผจญ. พฤติกรรมผู้นำทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.
- ประเวศ วะสี. ยุทธศาสตร์ชาติเพื่อความเข้มแข็งทางสังคมและศีลธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์หมอชาวบ้าน, ๒๕๔๕.

ฝ่ายฝึกอบรม กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

พัฒน์ สุจำนงค์ และคณะ. **การพัฒนาชนบทแบบประสานสำหรับประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๕.

พุทธทาสภิกขุ. **เยาวชนกับความรอดของสังคม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ, ๒๕๔๙.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม. **ข้อเสนอคำจำกัดความในประชาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ มติชน, ๒๕๔๘.

พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญโญ). **การคณะสงฆ์และการพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **ธรรมบุญชีวิต.** กรุงเทพมหานคร : กองทุนอริยมรรค, ๒๕๔๕.

_____. **เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

พระธรรมวิมลโมลี (บุญมา คุณสมปโน). **บูรพภาค ป.ธ. ๙ ตอนแต่งไทยเป็นมคธ.** กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

พระมหาเสริมชัย ชยมงคล. **การบริหารวัด. พิมพ์ครั้งที่ ๒.** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายและธนาคารสหธนาคารจำกัดมหาชน, ๒๕๓๘.

พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). **กิจการของศูนย์การพระศาสนา.** กรุงเทพมหานคร : โพธิ์สามต้นการพิมพ์, ๒๕๓๑.

_____. **พระพุทธศาสนากับสังคมไทย.** กรุงเทพมหานคร : เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๒๖.

ภิญโญ สาร. **การบริหารบุคคล.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

มานิช ตันชวนิชย์. **บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาสังคมชนบท ในภาคตะวันออก เฉียงเหนือ,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๒๘), หน้า ๕๖.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนนิติบุคคลไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๒๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช ๒๕๔๒.** กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิชชิ่ง, ๒๕๔๖.

วิทยากร เชียงกุล. **พัฒนาชุมชน-พัฒนาสังคม.** เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๗.

วราคม ที่สุกะ. **สังคมวิทยาสำหรับผู้เริ่มเรียน.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, ๒๕๒๗.

สงวนศรี วิรัชชัย. **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : ศึกษาพรการพิมพ์, ๒๕๔๗.

สุชา จันทรเอม. **จิตวิทยาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๔.

สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **การพัฒนาชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ ๓.** กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

_____. **ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวทางการใช้ประโยชน์ เบื้องต้น.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร : บรรณาการ, ๒๕๒๙.

สุดา ภิรมย์แก้ว. **มนุษย์กับสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๔๑.

สถาบันราชภัฏเชียงใหม่. **การประชุมสัมมนาเรื่องเอกลักษณ์และสืบสานสถาปัตยกรรมในภาคเหนือ**. เชียงใหม่ : สถาบันราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๔๐.

สุทธิพงษ์ ดันตยาพิศาลสุทธ. **ประมวลธรรมในพระไตรปิฎก**. พระนคร : โรงพิมพ์ ส. สมบูรณ์การพิมพ์, ๒๕๑๓.

สุทธิวงศ์ พงศ์ไพบูล. **การส่งเสริมและเผยแพร่วัฒนธรรมพื้นบ้านไทย**. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, ๒๕๓๐.

สุเทพ เชาวลิต. **การบริหารการจักการภาครัฐแนวใหม่**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมาธรรม, ๒๕๒๔.

สนธยา พลศรี. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส. พรินต์ติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๕.

_____. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สุพัตรา สุภาพ. **จิตวิทยาสังคม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

สมบูรณ์ สุขสำราญ. **การพัฒนาตามแนวพุทธศาสนา กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทพิมพ์สวย จำกัด, ๒๕๓๐.

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหาร**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. **พัฒนาชนบทในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๒.

สุวรีย์ ศิริโกศาภิรมย์. **การวิจัยทางการศึกษา**. ลพบุรี : ฝ่ายเอกสารการพิมพ์สถาบันราชภัฏเทพสตรี, ๒๕๔๖.

อัญชลี บุรณกานนท์ และคณะ. **สภาวะการณ์ปัจจุบันของเด็ก เยาวชนและครอบครัวและข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

อนงค์ ชุ่มจิต. **ความเป็นครู**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๐.

อำนาจ บัวศิริ. **รวมข้อคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ด้านการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๘.

อานันท์ กาญจนพันธ์. **ศักยภาพชุมชนและการพัฒนา**. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๘.

อภิชัย พันธเสน. **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค ตอนที่ ๓ ความหวัง ทาง ออกและทางเลือกใหม่**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิภูมิปัญญา, ๒๕๓๙.

_____. **พุทธเศรษฐศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์, ๒๕๓๙.

อรุณ รักรธรรม. **พระสงฆ์กับการพัฒนาชนบทไทย**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๖.

(๒) บทความ :

วิชัย แจ่มสุข. “บทบาทศาสนาต่อสังคม”, **รัฐศาสตร์นิเทศ**. ฉบับที่ ๑๑๒ (สิงหาคม ๒๕๒๙) : ๓๖.

(๓) วิทยานิพนธ์ :

จิราหนู วงศ์อุทัย. “บทบาทของพระสงฆ์ในการสงเคราะห์ชุมชน ปัญหาโรคเอดส์ กรณีศึกษา พระครูโสภณปริยัติสุธี วัดดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์สาธิตารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย :มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๒.

เฉลิม อุตกฤษฎ์. “การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาบัณฑิต**. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๑.

ฉันทพร พงษ์โสภณ. “บทบาทพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้แนะและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น ศึกษากรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดกาญจนบุรี”.

วิทยานิพนธ์วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

นาวาอากาศตรี เถวียน สถาวร และคณะ. “บทบาทของสถาบันสงฆ์ในการพัฒนาชนบท”. **รายงานการวิจัย**. สำนักวิจัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๗.

พรประภา กิจโกศล. “บทบาทและผลได้ต่อการพัฒนาชนบทของพระสงฆ์ : ศึกษาเฉพาะกรณี บ้านโนนเมือง อำเภอขามสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๔.

พระครูปลัดกัญไธ้ ชุตินฺธโร (แช่ลิ้ม). “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนในระดับมัธยมศึกษา อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูวิชัยพัฒนภรณ์ (วิชา วิชโย). “บทบาทพระสงฆ์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูวิมลจินดากร (มาลัย อาทิจโจ). “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนของอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

พระครูวิสุทธิธรรมคุณ (วิจิต วิจิโต ขุนภักดี). “บทบาทพระสงฆ์ในการสอนคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในอำเภอบางแพ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระครูสมุทรชัชวาล ชำมะณี. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน บริเวณชายแดนไทย-ลาว จังหวัดเลย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๔.

พระมหานิคม ถาณโสภณ (สมเสนาะ). “บทบาทของวัดในการเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนในอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระมหาบุญมี อธิปญโญ. “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.**

พระมหาวิมลญาณ ทุยโธสงค์. “บทบาทพระสงฆ์ในการส่งเสริมองค์การชุมชนศึกษากรณี : กลุ่มสัจจะสะสมทรัพย์จังหวัดตราด”. **วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๔.**

พระสมคิด ศรีบุรมณ์. “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏมหาสารคาม, ๒๕๔๙.**

พระสมพิศ สมพิสาโร (สินคงอยู่). “บทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชน บ้านหนองโสน อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

พระสมุห์อานนท์ อินทวิไล (ปู่อ้าย). “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านเขาถ้ำทะเล อำเภอปากท่อ จังหวัดราชบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.**

พระโสภณ โสภโณ, “พระพุทธศาสนากับการพัฒนาสังคม : ศึกษาเปรียบเทียบบทบาทการพัฒนาสังคมของเจ้าคณะแขวงในกรุงเทพมหานครกับเจ้าคณะตำบลในต่างจังหวัด”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๔.**

พระอนุชิต ชูเนียม. “บทบาทของพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชน ตามความคิดเห็นของพระสงฆ์กับผู้นำชุมชนในจังหวัดอุดรธานี”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันราชภัฏอุดรธานี, ๒๕๔๖.**

ระพีณ ชูชื่น. “บทบาทของพระสงฆ์ในการส่งเสริมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาโท. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๓.**

อุบลศรี เสนาะรักษ์. “บทบาทของพระสงฆ์ในงานสังคมสงเคราะห์ในเขตกรุงเทพมหานคร. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์, ๒๕๕๔.**

๒. ภาษาอังกฤษ

A.C. Isaak. **Scope and Methods of Political Science : An Introduction to the Methodology of Political Inquiry.** Illinois : The Dorsey Press, 1981.

All port. Gordon. **Personality : A psychological interpretation.** New York : Holt, 1973.

Best. J.W. **Research in Education.** Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall Inc, 1977.

Broom. Leonard. & Selznick. Philip. **Sociology.** New York : Harper & Row, 1997.

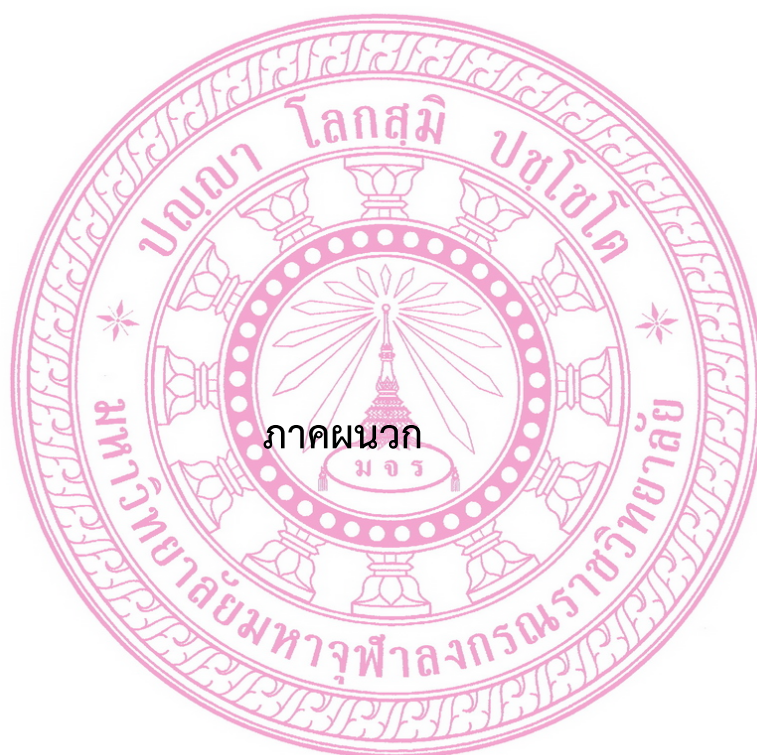
C. Nunally Jum. **Test and Measurements Assessment and Prediction.** New York : McGraw Hill Book Co. Inc. 1950.

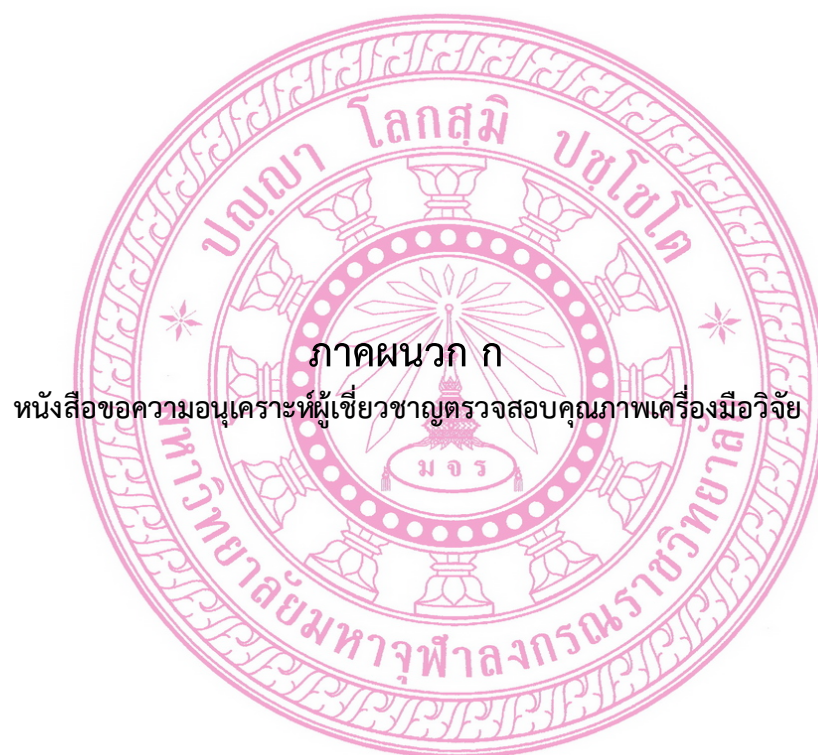
Cohen, Bruce J. **Introduction to Sociology.** New York : McGraw-Hill. 1979.

- E. Hurlock. **Adolescent Development**. New York : McGraw-Hill Book, 1995.
- Fled M.P. Man. **Psychology in the Industrial Environment**. London : Butterworth hand Co., Ltd. 1971.
- Jonathan H.Turner. **The Structure of Sociological Theory**. California: wads worth Publishing company, 1991.
- Luthans Freeman. **Organization Behavioral**. 7th ed. Singapore : McGraw-Hill, 1995.
- Mary L. Good, **Integrating the Individual and the Organization**. New York : Wiley, 2006.
- T.L. Engle. and L. Snell grove. **Psychology : Its Principle and Application**, (Boston : Houghton Mifflin Company, 1969.
- W.L., Kolesnik. **Education Psychology Industry**. Boston : Houghton Mifflin Company, 1970.

๓. สัมภาษณ์

- สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงกโร. ป.ธ. ๘. เจ้าคณะอำเภอบางกรวย. วัดบางอ้อยช้าง
- สัมภาษณ์ พระครูโอภาสนนทกิตติ์ (ศักดิ์ดา โอภาโส). รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย. วัดจันทร์
- สัมภาษณ์ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์ (ศรี โอภาโส). เจ้าคณะตำบลบางขุนทอง. วัดอุทยาน
- สัมภาษณ์ พระครูนนทวชิราภรณ์ (วิเชียร วชิโร). เจ้าคณะตำบลบางขนุน. วัดเกิดประยงค์
- สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน. เจ้าอาวาสวัดโค่นอน (บางสีทอง).
- สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช. นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง.
- สัมภาษณ์ นางสาวขวัญยืน โตตาบ. กำนันตำบลบางสีทอง.
- สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก. สมาชิกเทศบาลตำบลบางสีทอง.
- สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒.
- สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒.

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุมัติโครงการตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระครูปริมาณรัักษ์, รศ.ดร.

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา ฐิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสมการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ดร.เอกชัย ใจดี

รศ.ดร. ๒๐๓ ก. พ. ๕๗

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาอำนาจ อัสการี, ดร.

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ รัทสประจำตวันิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๗๕๕๖๐๔๒๕๔
พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ
ร.๗๕๕๖๐๔๒๕๔

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอกความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

นมัสการ พระมหาสุรชัย วราสโร, ดร.

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ รัชตประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอนิมนต์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๐๘๖๖/๖๖

๖๕/๖๖ ๖๖๖

๖๖๖ ๖๖๖

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/๖๑

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.เวทย์ บรรณกรกุล

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ รัทสประจำตวัณิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

(รศ. เทต วรณกุล)

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

โทร. (ภายใน) ๒๑๒๒, ๘๒๗๘, ๘๒๗๙

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว๑

วันที่ ๓ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑูโรดม รัชสประจักษ์ตนิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างยิ่ง จึงใคร่ขอเชิญท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง)

ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ

ขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างสูง

๒๒ ก.พ. ๕๗

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระมหากำพล คุณงกโร เจ้าคณะอำเภอบางกรวย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑูริโก รัชสประจาตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้
ในการทำวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกณิฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 ๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
 โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระครูโอภาสันทกิตติ รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวิทย์ ฉายา ฐิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
 โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระครูนันทมงคลวิศิษฐ์ เจ้าคณะตำบลบางขุนกอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑูริโก ฐิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิน ฐิตทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระครูนันทวชิราภรณ์ เจ้าคณะตำบลบางขนุน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา ฐิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิฐ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

พระครูนันทวชิราภรณ์
เจ้าคณะตำบลบางขนุน

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระครูนันทวิธานธรณ์ เจ้าคณะตำบลบางขนุน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑูริโก รัทธานิพนธ์ ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้
ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงน้อมส่งมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นมัสการด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิจ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาศักยภาพ

พระครูนันทวิธานธรณ์
เจ้าคณะตำบลบางขนุน

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
นมัสการ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ ฐิตินโน เจ้าอาวาสวัดโค่นอน(บางสีทอง)
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา ฐิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ใน
การทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ผู้ให้สัมภาษณ์

นมัสการมาด้วยความเคารพ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๔ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอนับน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุญาตเผยแพร่สัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายวันชัย วันชาญเวช นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการ
ทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ มหาวชิราวุธราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิน ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาลัทธิ

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขออนุมัติสัณนิษฐานเพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นางสาวขวัญยืน โตตาบ กำนันตำบลบางสีทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัณนิษฐานที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ รัทสประจักษ์วินิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการ
การทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

รับทราบ
KH
(นาง. พงษ์นัย ไททอง)

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๕๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอลำปลายมาศ
จังหวัดสุรินทร์ ๓๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายวิโชติ เปี่ยมเจียก สมาชิกสภาเทศบาลตำบลบางสีทอง
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา วิฑูริโก รัชสประจักษ์นิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ใน
การทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ร.พ.จ.ร.

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นายธีรวัฒน์ กลีบผึ้ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา รุติโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท
หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้
ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ใน
การทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กนิษฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

รับทราบ

 (คือธีรวัฒน์ วสันต์ผึ้ง)

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

ที่ ศธ ๖๑๐๕.๔/ว ๒.๑

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

๑๐ มกราคม ๒๕๕๗

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อใช้ในการทำวิทยานิพนธ์
เรียน นางสาววรรณวิมล รอดนาค ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ จำนวน ๑ ฉบับ

ด้วย พระมหาเทพวัลย์ ฉายา จิตโชติ รหัสประจำตัวนิสิต ๕๕๐๑๔๐๔๒๕๔ นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ นิสิตมีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อใช้ในการทำวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในทางวิชาการต่อไป

โครงการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โกนิญฐ์ ศรีทอง)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

Junriv

๕-๕-๕

(น.ส.วรรณวิมล รอดนาค)

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
โทร/โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๑๓๓ ต่อ ๒๑๒๒

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง

แบบสอบถามเพื่อการวิจัยฉบับนี้จัดทำขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับเป็นข้อมูลและแนวทาง สำหรับผู้วิจัย พระสงฆ์ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ข้อมูลที่ได้จะแปลผลการวิจัยในภาพรวม ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลรายฉบับนี้เป็นความลับและใช้ประโยชน์เฉพาะการวิจัยนี้เท่านั้น ไม่มีผลกระทบใดๆ ต่อท่านหรือหน่วยงานของท่านแต่ประการใด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

- ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
- ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน
- ตอนที่ ๓ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

หวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นอย่างดี และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ
นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีการศึกษา ๒๕๕๖

ตอนที่ ๑ : แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

๑. อายุ

☐ ๒๐ - ๓๐ ปี

☐ ๓๑ - ๔๐ ปี

☐ ๔๑ - ๕๐ ปี

☐ ๕๑ - ๖๐ ปี

☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๒. พรรษา

☐ ๑-๕ พรรษา

☐ ๖-๑๐ พรรษา

☐ ๑๑-๑๕ พรรษา

☐ ๑๖-๒๐ พรรษา

☐ มากกว่า ๒๐ พรรษา

๓. วุฒิการศึกษาทางนักรธรรม

☐ ไม่มีวุฒินักรธรรม

☐ นักรธรรมชั้นตรี

☐ นักรธรรมชั้นโท

☐ นักรธรรมชั้นเอก

๔. วุฒิการศึกษาเปรียญธรรม

☐ ไม่มีวุฒิเปรียญธรรม

☐ ประโยค ๑-๒ - ป.ธ. ๓

☐ ป.ธ. ๔ - ป.ธ. ๖

☐ ป.ธ. ๗ - ป.ธ. ๙

๕. ระดับการศึกษาสามัญ

☐ ต่ำกว่าปริญญาตรี

☐ ปริญญาตรี

☐ สูงกว่าปริญญาตรี

ตอนที่ ๒ : แบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นต่อบทบาทของพระสงฆ์ต่อการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๕ หมายถึง พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ใน ระดับมากที่สุด

๔ หมายถึง พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ใน ระดับมาก

๓ หมายถึง พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ใน ระดับปานกลาง

๒ หมายถึง พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ใน ระดับน้อย

๑ หมายถึง พระสงฆ์มีบทบาทอยู่ใน ระดับน้อยที่สุด

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๑. ด้านวิถีชีวิต					
๑	ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านจิตใจ					
๒	ให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม					
๓	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความอดทน ขยันขันแข็งในการทำงาน					
๔	ให้ความรู้กับชาวบ้าน ทำให้ชาวบ้านมีความรอบรู้ เคารยวณลาด ท้นต่อเหตุการณ์					
๕	ส่งเสริมให้ชาวบ้านมีความคิดริเริ่ม และร่วมมือกันช่วยเหลือตนเอง					
๖	สนับสนุนให้ความช่วยเหลือสถาน พยาบาลชุมชน					
	๒. ด้านวัฒนธรรม					
๗	จัดงานประเพณีประจำปีเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรม					
๘	จัดเผยแพร่อบรมศีลธรรม และจริยธรรมให้กับชุมชน					
๙	ส่งเสริมการก่อสร้างที่อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย					
๑๐	มีส่วนร่วมในการสอนศีลธรรมในโรงเรียน					
๑๑	แนะนำสั่งสอนประชาชนให้ตั้งอยู่ในศีลธรรมตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา					
๑๒	จัดให้มีการเทศน์บรรยายธรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา					

ข้อ	รายการ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	๓. ด้านเศรษฐกิจ					
๑๓	สนับสนุนการดำเนินงานของนิคมเกษตรชุมชนเพื่อการพัฒนา					
๑๔	สนับสนุนและส่งเสริมเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง					
๑๕	อบรมให้ความรู้ แนะนำการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์					
๑๖	สนับสนุนให้มีการฝึกวิชาชีพต่างๆ ให้กับชาวบ้าน					
๑๗	สนับสนุนให้ชาวบ้านดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง					
๑๘	ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน					
	๔. ด้านการศึกษา					
๑๙	จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรมเพื่อส่งเสริมการ ศึกษาแก่เยาวชนและชาวบ้าน					
๒๐	ช่วยสอนหนังสือด้านธรรมะแก่ชาวบ้าน					
๒๑	เป็นวิทยากรพิเศษในการบรรยายธรรมะ					
๒๒	ตั้งทุนสงเคราะห์การศึกษาแก่เด็กและเยาวชน					
๒๓	ช่วยพัฒนาสถานศึกษาในชุมชน					
๒๔	จัดตั้งหน่วยอบรมพุทธศาสนิกชนบริเวณวัด					
	๕. ด้านการสาธารณสุข					
๒๕	สนับสนุนการดำเนินงานของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล					
๒๖	ดำเนินกิจการสาธารณสุขสงเคราะห์ด้วยการพัฒนาสร้างถนน ขุดลอกคูคลอง เพื่อชุมชน					
๒๗	ช่วยเหลือกิจกู่ลกิจการของชุมชนซึ่งเป็นไปเพื่อการสาธารณสุขประโยชน์					
๒๘	มีส่วนร่วมในการพัฒนาสาธารณสุขประโยชน์ในหมู่บ้าน					
๒๙	จัดให้มีกิจกรรมเกี่ยวกับการดูแลรักษาระบบนิเวศ					
๓๐	อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับโทษจากสิ่งเสพติดและอบายมุขต่างๆ					

ตอนที่ ๓ : ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในอำเภอบางกรวย
จังหวัดนนทบุรี

๑. ด้านวิถีชีวิต

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๒. ด้านวัฒนธรรม

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๓. ด้านเศรษฐกิจ

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๔. ด้านการศึกษา

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

๕. ด้านการสาธารณประโยชน์

ปัญหา อุปสรรค

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

.....

.....

ขออนุโมทนาขอบคุณทุกท่านที่กรุณาตอบแบบสอบถาม.

พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ (มีใจกลั่น)

นิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

คำชี้แจง : แบบสัมภาษณ์มี ๒ ส่วนคือ

๑. ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์
๒. ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี

ตำแหน่ง.....

ผู้สัมภาษณ์

พระมหาเทพวัลย์ จิตโชติ ผู้วิจัย

วิธีการสัมภาษณ์ (บันทึก/บันทึกเสียง)

วันสัมภาษณ์

ที่สัมภาษณ์.....

ส่วนที่ ๒ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนในอำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี

๑. ด้านวิถีชีวิต ในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. ด้านวัฒนธรรม ในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

๓. ด้านเศรษฐกิจ ในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

The seal of the Ministry of Education, Culture and Sport of Thailand is a circular emblem. It features a central five-tiered umbrella (parasol) with a flame-like finial, set against a background of radiating lines. This central motif is enclosed within a circular border containing Thai script. The outermost ring of the seal also contains Thai script. The seal is rendered in a light blue color.

๕. ด้านสาธารณประโยชน์ในการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี เป็นอย่างไร

กระทรวงศึกษาธิการ

สัมภาษณ์ พระครูโสภาสนนทกิตต์, รองเจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๗ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ พระครูนนทมงคลวิศิษฐ์, เจ้าคณะตำบลบางขุนทอง, ๒๕ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ พระครูนนทวิชราภรณ์, เจ้าคณะตำบลบางขนุน, ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ พระใบฎีการุ่งฤทธิ์ จิตทินโน, เจ้าอาวาสวัดโค่นอน (บางสีทอง), ๑๙ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ นายวันชัย วันชาญเวช, นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลบางสีทอง, ๒๖ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ นางสาววิญยืน โตตาบ, กำนันตำบลบางสีทอง, ๒๐ มกราคม ๒๕๕๗.

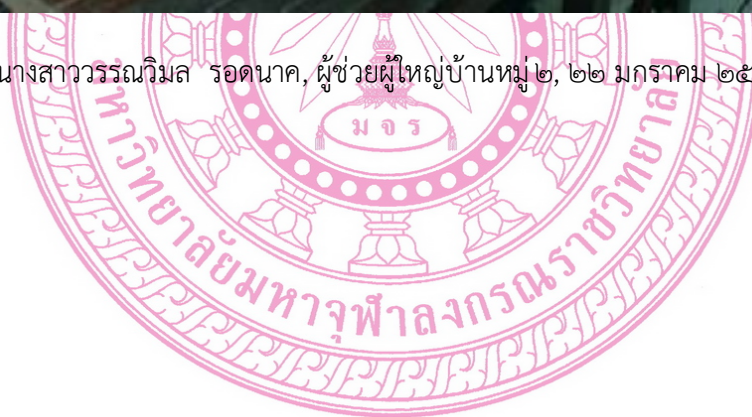
สัมภาษณ์ นายธีรวัฒน์ กليبฝั่ง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒, ๒๑ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ นายวิโชติ เปี่ยมเจียก, สมาชิกเทศบาลตำบลบางสีทอง, ๒๓ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ นางสาววรรณวิมล รอดนาค, ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ ๒, ๒๒ มกราคม ๒๕๕๗.

สัมภาษณ์ พระมหากำพล คุณงุโร, ป.ธ. ๙, เจ้าคณะอำเภอบางกรวย, ๒๔ มกราคม ๒๕๕๗.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหาเทพวัลย์ จิตฺโชติ (มีใจกลั่น)
- เกิด : วันพุธที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗
- สถานที่เกิด : ๕๒ หมู่ ๒ ตำบลศาลากลาง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี
- อุปสมบท : วันที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๔๔
- การศึกษา :
 : นักรธรรมชั้นเอก
 : เปรียญธรรม ๓ ประโยค
 : พุทธศาสตรบัณฑิต (สาขาวิชาพระพุทธศาสนา)
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตบาหลีศึกษาพุทธโฆส
- ปีที่เข้าการศึกษา : ๒๕๕๕
- ตำแหน่งหน้าที่ : ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดอุบลนาราม
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดบางบัวทอง ๑ หมู่ ๓ ตำบลท่าอิฐ อำเภอปากเกร็ด
 จังหวัดนนทบุรี ๑๑๑๒๐